

2020

éves az

Irodalmi
Jelen

XXI. évfolyam, 239. — I. kötet

2021. SZEPTEMBER

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5.

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Bene Zoltán** (próza),

Laik Eszter (helyszíni tudósítások, műfordítás, esszé),

dr. Hegyi Pál (tudomány, esszé), **Kis Petronella** (kritika),

Szócs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Örökös munkatársak: **Faludy György, Makkai Ádám,
Méhes György, Szócs Géza**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

Böszörményi Zoltán

Mágikus húsz év

A mindenkori magyar író nem a politikai hovatartozása határozza meg.

A mindenkori magyar író – bármely műfajban alkosson is – imádja Isten teremtette nemzetét, Isten adta hazáját.

A mindenkori magyar író azért ír, hogy ne ossza meg, ne húzza szét, hanem mozgósítsa, összetartsa nemzetét.

A mindenkori magyar író nem gyűlöletkeltő, nem narcisztikus, nem irigy, nem hurrogja le pályatársait, hanem jó értelemben vett alázattal alkot. Alkot, hogy tükröt tartson nemzetének, megmutassa annak arcát, jellemét.

A mindenkori magyar író azért ír, hogy szavaival teremtsen, építsen, gazdagítsa a nemzet szellemi vagyonát.

A mindenkori magyar író nem diszkriminál, nem uszít, nem acsarkodik, nem mételyezi meg mások lelkét, irracionálisan és alaptalanul nem agitál nemzettársai ellen.

A mindenkori magyar író az univerzumban uralkodó egyensúlyra törekszik, azt az állapotot teremti meg, amelyben egyetértés uralkodik, a lélek harmóniában van a testtel és az őt övező világgal.

A mindenkori magyar író azért ír, hogy buzdítson, szenvedélyvel, tüzzel, akarattal új világot teremtsen, ahol a harmónia és a béke, az egyetértés, a tisztelet és a szeretet uralkodik.

A fenti gondolatok tavaly, tragikus hirtelenséggel elhunyt költőbarátom, Szócs Géza temetése után fogalmazódtak meg bennem. Ugyanis Géza és Kányádi Sándor, ők ketten ösztökéltek minduntalan arra, hogy az *Irodalmi Jelent* két évtizeden át to-

vábbvigyem, még akkor is, ha ez számomra temérdek munkát és anyagi áldozatot jelentett.

Húszévesek lettünk, és ha visszatekintünk az elmúlt évekre, akkor azt is meg kell vizsgálnunk, miben térünk el a Kárpát-medencei magyar nyelvű irodalmi lapoktól, miben vagyunk mások.

Elsősorban abban, hogy az *Irodalmi Jelen* eddig évente hirdetett pályázatot közismert írók, költők és nem utolsósorban fiatal alkotók számára is. Hiszen elsődleges célunk olyan író- és költőnemzedék kinevelése, amely felülemelkedik az ideológiai csetepatékon, a mindenkori olvasóhoz, és nem a szakmához, az irodalmi szekértáborokhoz akar szólni. Azt szeretnénk, hogy az irodalom ne megosztó, hanem teremtő erő legyen.

Az elmúlt húsz év alatt huszonegy pályázatot hirdettünk meg. Ennek eredménye, hogy a lap szerzőgárdája egyre több izgalmas szerzővel és tehetséges fiatallal bővült. A líra és a próza mellett a kritika műfajában is hirdettünk pályázatot, támogatva ezzel a fiatal kritikusokat, illetve nyitottunk a társművészetek, a slam poetry felé. Az *Irodalmi Jelen* honlapján jelenleg is elérhető egy fiatal kritikusoknak szóló pályázat.

A nehezebb, fajsúlyosabb műfajok mellett a könnyed, szóra-koztatóbb irányt sem vetjük meg, most folyó humoreszkipályázatunk, reméljük, bebizonyítja, a magyar íróknak még mindig van humora.

Lapunk az évek során több olyan tematikus estet szervezett, ahol a székegy humor kapott teret, Orbán János Dénes, Muszka Sándor, Sántha Attila és sokan mások léptek föl, többek között a 15. születésnapunkon vagy a Művészetek Völgyében rendezett fölolvadásokon, előadóesteken.

Hadd szóljak most röviden az utóbbi évek néhány pályázatáról:

Tavaly júliusban ért véget a *A költészet trendi* című, középiskolásoknak kiírt vers- és prózapályázatunk, amelyre több mint háromszáz diák küldött be zömében kimagasló és értékes írást. Tehetséges fiatalok a Kárpát-medence minden szegletéből, Budapesttől Marosvásárhelyen és Csíkszeredán át Szabadkáiig

jobbnál jobb művekkel bizonyították, hogy az irodalom izgalmas, olvasni jó, a költészet valóban trendi. Szelfik készültek Ady Endrével, József Attilával, Zrínyi Miklóssal, Krúdy Gyulával és Arany Jánossal, képzelt párbeszédet Jókai Mór Timár Mihályval és Bulgakov Mesterével, találkoztunk a görög istenekkel a bevásárlóközpontban, és Kölcsey Ferenc kis híján párnacsatába keveredett egy diáklánnyal.

A beküldött írásokból kiviláglott, a 21. században is lehet a tájról, az énről, a szerelemről, az időről úgy írni, hogy ne legyen elcsépett, mondjon újat, rázzon fel a fásultságból, hasson szellemünkre és érzelmeinkre. A költészet és a filozófia nagy témái mindig aktuálisak maradnak, és bár igaz a mondás, miszerint nincs új a nap alatt, az antikvitás óta csak ismételjük, újraírjuk azt, amit Szapphó, Vergilius, Dante, Horatius és sokan mások elmondtak, mégis lehet hitelesen, a mai kor nyelvén beszélni ezekről a nagy témákról is.

A pályázat díjnyertes alkotói közül többen szerepelnek mostani ünnepi lapszámunkban is, mint Bodor Emese Réka, Le Juliana Phuonglinh, Papp Vera, Schlotter Míra, Szabó Réka Dorottya, Szegedi Melinda.

Online folyóiratunk felületének megújulása alkalmából, 2018-ban *Légy jelen!* címmel novellapályázatot hirdettünk, amelyre szintén több, mint háromszáz pályamunka érkezett, és már e nagyszámból is következett a művek örvendetes sokfélesége, rendkívül széles tematikai skálája.

Bevallom, sok év szerkesztői munka után az ember hajlamos azt hinni, nemigen érik már nagy meglepetések – mégis számtalanszor megtörténik. Ilyenkor nem könnyű megállapítani, ki legyen végül a dobogós, hiszen sokszor ki sem fejezhetők az árnyalatnyi különbségek a pályaművek között. Épp emiatt döntöttünk többször is – a szerintünk igazságosabb – megosztott díjak mellett mindhárom helyezés esetében, a majdnem azonos színvonalú művek zsűrizésekor.

Született kritikusok című pályázatunkon fiatal, 36 év alatti kritikusoknak adtunk teret a szakmai kibontakozásra.

Milyen a jó kritika? Provokatív, tudományos, bulváros, értékelő, elemző, vagy csak egyszerűen egy hangulatjelentés az olvasóra tett hatásról? Ki számít kritikusnak? A blogger, a moly, a Facebooker, a publicista, a bölcsész, a tudós vagy az egyszeri olvasó, aki lebeszél minket egy regényről a könyvesboltban? Többek között ezekre a kérdésekre kereste a választ a folyóirat kritikapályázata Spiró György *Diabolina*, Danyi Zoltán *A dögeltakarító*, Király László *Válogatott versek*, Farkas Árpád *Válogatott versek* című művei kapcsán.

Az Ember fáj a Földnek című pályázatunk a vers és a novella mellett a társművészetek felé is nyitott, fotót, grafikát is kaptunk szép számmal. A címe Vörösmarty Mihály *Az emberek* című versének utolsó szakaszából vett idézet. Abból a költeményből, amelyben nemcsak a szabadságharc, hanem egy világrend összeomlását ábrázolja a legnagyobb magyar – és az egyik legnagyobb európai – romantikus, aki sebzetten is „kőtömbökből” faragott és állított obelisztet a veszteségnek, a vereségnek, a bűnnek – a nincsnek.

Lezáratlan holokaust című pályázatunkra sok színvonalas alkotás érkezett, és még a kevésbé jól sikerült pályaművekben is éreztük az igényességre való törekvést. A téma nehézsége és tragikuma a legtöbb beküldő esetében egy töről fakad: a személyesen megélt traumából, legyen az akár egy családtag, akár közeli barát vagy ismerős kálváriája. Ám hasonlóan érzékeny írói megközelítéssel találkoztunk azon művek esetében is, amelyek a fikció felé mozdultak el, vagy történetük többszörös áttétellel jutott el a szerzőhöz. A dokumentarista jellegű művek közül különösen értékesek azok a naplók, memoárok, amelyeket hitelenségük emel a „személyes történelem” kiemelkedő darabjává.

Slam School Poetry pályázatunkra a Kárpát-medencében élő diákok jelentkezhettek egy szabadon választott témájú videóval, amelyen a slam poetry műfaji követelményeinek megfelelő pályamunkájuk hangzott el, a döntős művek mindegyike viszanézhető az *Irodalmi Jelen* portálján. A versenyre 38 érvényes pályázat érkezett, ezek közül a kéttagú szakmai előzsűri 15 főt

juttatott a budapesti Akvárium Klubban megrendezett döntőbe, amely az Ünnepi Könyvhét alatt zajlott. Ez volt az egyik legizgalmasabb, legdinamikusabb pályázatunk az évek során.

A *Moral History* novellapályázat témáját az ember és a természet megbomlott egysége kínálta. Hogy ez az állapot, melyet a közvetlen tapasztaláson kívül számos tudományos vizsgálat is alátámaszt, végleges és végzetes-e, és hogy a folyamatok mennyiben és miként fordíthatók vissza, arról a közéletben kiterjedt polémia zajlik. Novellapályázatunk sok szerzőt mozgatott meg – százharmincegy pályamű érkezett be. E viszonylag nagy számnál is örvendetesebb volt számunkra a benevezett írások színvonala. Kifejezetten gyenge nagyon kevés akadt közöttük, s ha a zömükről elmondható is, hogy vagy az alapötlet, téma, történet, vagy pedig a megkomponálás, szerkesztés, nyelvi megjelenítés terén hagytak maguk után komolyabb kívánnivalót, szinte minden hetedik alkotás tartalmi és formai szempontból egyaránt mérhető volt az igényes irodalom szempontjai szerint.

Nem értékelhetem itt mind a huszonegy pályázatot, de fontos még megemlítenem a diákoknak kiírt *Szó-Netet*, az *Egyperces novellákat*, a *Verspályázatot*, és végül, de nem utolsósorban az *Irodalmi Jelen* negyvenezer dolláros regénypályázatát. Erről már több alkalommal részletesen beszámoltam.

Az *Irodalmi Jelen* abban is eltér és kitűnik a többi magyar irodalmi lap közül, hogy legtöbb pályázatának anyagaiból antológiákat jelentetett meg. Álljon itt néhányuk címe: *A költészet trendi* (2020), *Életszilánkok* (2015), *A Gregorina-kanyar* (2012), *Nyitott ajtók* (2011), *Kenguruk a körúton* (2010), a Mányoki Endre szerkesztette *Verstörténés* (2014), melyek mind elérhetőek, ingyen letölthetőek az *Irodalmi Jelen* honlapjáról.

Lapunk indulásakor a debütrovatot Orbán János Dénes gondozta, az ott megjelent költők és írók az évek folyamán számos kötetet tettek le az olvasó asztalára, és rangos irodalmi elismerésekben részesültek. Jelenleg Varga Melinda szerkeszti, egy-egy publikációja huszonöt–harmincezer olvasót hoz online lapunknak. Rendszeres és személyes műhelymunkája nyomán több fia-

tal szerzőnk részesült Móricz Zsigmond-ösztöndíjban, a Magyar Írószövetség Debüt-díjában, Gérecz Attila-díjban, Janus Pannonius Fecske-díjban, az *Irodalmi Jelen* Debüt-díjában. A teljesség igénye nélkül, néhány nevet említek most: Horváth Florencia, Bék Timur, Borcsa Imola, André Ferenc, Kopriva Nikolett, Kertész Dávid, Polgár Kristóf, Bánkövi Dorottya, Izer Janka, Bíró Tímea.

Abban is kitűntünk, hogy évente rendhagyó, részletes naplót közöltünk a nyári irodalmi táborokról, és ebbe a munkába is nagyon sok fiatalt vontunk be.

Az *Irodalmi Jelen* Varga Melinda vezette, kolozsvári íróműhelye 2014–2015 között kétheti rendszerességgel működött, és ezzel nemcsak a szépirodalom, de a társművészetek felé is nyitott lapunk.

Az *Irodalmi Jelen* legolvasottabb rovata *A hónap alkotója*, melyet Mányoki Endre kezdeményezett és szerkesztett, tőle vette át a stafétabotot Varga Melinda, Laik Eszter és Bene Zoltán. *A hónap alkotója* című rovatunkban az elmúlt néhány évben olyan jelentős alkotókkal foglalkoztunk, mint Farkas Árpád, Bogdán László, Dobozi Eszter, Mezey Katalin, Márton László, Orbán János Dénes, Lackfi János, Muszka Sándor, Sántha Attila, Jászberényi Sándor, Nádasy Ádám, Rakovszky Zsuzsa, Balla Zsófia, Vörös István, Bánki Éva, Király Farkas, Demeter Zsuzsa, Viola Szandra, Lőrincz P. Gabriella, Ladik Katalin, Jász Attila, Bíró Tímea, Turczy István, Petőcz András, Kántás Balázs, Acsai Roland, Pethő Roland, Döme Barbara, Gál János, és a sort folytathatnám.

Bár nem követtük más irodalmi lapok példáját, az utóbbi években több évfordulós lapszámunk is napvilágot látott. Ilyen volt az Arany- és Ady-, tavaly decemberben és idén januárban a Szöcs Géza-számunk. Tavaly, a párizsi békediktátum százéves évfordulójára jelent meg Trianon-számunk.

Az *Irodalmi Jelen* tizenkét évvel ezelőtt Faludy György portréjával indított reklámkampányt szerte az országban. Azt hirdettük, hogy mi vagyunk a világ legnagyobb példányszámban magyar nyelven megjelenő havi irodalmi lapja, ma azt is hozzá-

tehetjük, hogy mi vagyunk a világ legolvasottabb, naponta frissülő magyar irodalmi online lapja.

Húsz év után úgy érzem, nem váltottuk meg a világot – bár nem is ez volt a kitűzött célunk –, de állítom, mi is beillesztettünk néhány értékes téglát a Kárpát-medencei magyar irodalom épületébe. Hisszük: írni, szerkeszteni kiváltságos életforma, káprázat, lángolás, soha véget nem érő és semmivel sem mérhető öröm.

Szívből köszönöm minden eddigi kollégám odaadó munkáját. Szívből köszönöm szerzőinknek, olvasóinknak, hogy húsz éven át hűségesen kitartottak lapunk mellett, elvitték hírünket a nagyvilágba.

Találkozzunk öt év múlva ugyanitt!

Faludy György

Óda a magyar nyelvhez

Kéri Pálnak

Most, hogy szobámban ér az est setétje,
te jutsz eszembe, Szent Gellért cselédje,
s ajkad, melyről az esti fák alól
először szólt az ének magyarul.

Arcod tatár emléke már ködös,
de titkunk itt e földön még közös
s a te dalod zsong minden idegemben
itt, idegenben.

Magyar nyelv! Vándorutakon kísérőm,
sértett gőgömben értőm és kísértőm,
kínok közt, gondjaimtól részegen,
örökzöld földem és egész egem,
bőröm, bérem, bírám, borom, míg bírom
és soraimmal sorsom túl a síron,
kurjongó kedv, komisz közöny, konok gyász:
mennyei poggyász.

Magyar szó! Ajkamon s gégém lazán
vont hangszerén lázam, házam, hazám,
almom-álmom, lovackám, csengős szánom,
és dal a számon, mit kérnek majd számon: –
nincs vasvértém, páncélom, mellvasom,
de Berzsenyivel zeng a mellkasom
s nem győz le ellenség, rangomra törvén,
sem haditörvény.

Jöhetsz reám méreggel, törrel, ékkel,
de én itt állok az ikes igékkal.

Árkon-bokron kergethatsz hét világnak:
a hangutánzó szók utánam szállnak,
mint sustorgó füzesbe font utak
fölött alkonykor krúgató ludak,

s minden szavamban százszor látom orcád,
bús Magyarország.

Kihalt gyökök: tőzeggel súlyos rétek,
ahol a fák, mint holt igék, kiégtek.

Ős szók: a szemhatárról századok
ködéből még derengő nádasok,
gyepüs vápákon elhullt katonák,
s ti bíbicek, bölények, battonyák,
miket vadásztak vén csillyehajókról
lápos aszókon.

Magas hangok: szöcskék és tücskök rétje,
mély hangok: alkony violasötétje,
káromlások veszejtő vadona,
mondatszerkesztés pogány pagonya,
kötszók: sok-sok illanó fodor,
s hangsúly, te vidám, hangsúly, te komor,
lelkünk dolmánya, szóttetes, világszép
s búzavirággkék.

Múlt T-je: történelmünk varjúszárnya,
karók, kereszték és bitófák árnya,
s melléknevek, gazdag virágbarázdák,
busák, buják, burjánzó és garázdák,
melyik vidám faeke nyomtatott?
S ti mellérendelt, kurta mondatok
mint paprika, ha füzére vereslőn
lóg az ereszről.

Ragok: szegények szurtos csecsemői,
kapaszzkodtok s nem tudtok nagyra nőni,
és E-betűk serege: fekete
mezőn zsellérek koldus menete,
s ti kongó-bongó helyhatározók,
kukoricásban jó irányt hozók,
ban-ben-bim-bam: toronyból messze hangzó
könnyű harangszó.

Jelentőmód. Az aszály mindörökre
ráült a szürke, megrepedt rögökre.

Magánhangzó-illeszkedés! Kaján
törvénykönyvvé Werbőczy gyúrt talán?
Mi vagy? Fülledt ötödfél százada
robotba tört paraszt alázata,
vagy összhang, mely jövendő, szebb utakra
messze mutatna?

És főnevek, ti szikarak és szépek,
ti birtokos ragokkal úri népek,
országvesztők, elmozdíthatlanok,
s ti elsikkadt, felőrölt alanyok,
megölt vagy messze bujdosó fiak,
Hajnóczyk, Dózsák meg Rákócziak –
ó jaj nekünk, mi történt ennyi lánggal
és a hazánkkal?

Parasztok nyelve, nem urak latinja,
nem grófok rangja, de jobbágyok kínja,
magyar nyelv! fergetegben álló fácska,
hajlongasz szélcibáltan, megalázva –
s ki fog-e törzsöd lombbal hajtani?

Te vagy jelenünk és a hajdani
arcunkat rejtő Veronika-kendő
és a jövendő.

Magyar nyelv! Sarjadsz és egy vagy velünk
és forró, mint forrongó szellemünk.

Nem teljesült vágy, de égő ígéret,
közös jövő és felzengő ítélet,
nem hűs palackok tiszta óbora,
nem billentyűre járó zongora,
de erjedő must, könnyeinkben úszó
tárogatószó.

(Párizs, 1940)

FALUDY GYÖRGY (1910. szeptember 22., Buda-
pest – 2006. szeptember 22., Budapest) Kossuth-dí-
jas költő, író, műfordító, az Irodalmi Jelen örökös
munkatársa.

CSAK AZ IGAZSÁG TEREMTHET HAZÁT

„a huszadik század véres borzalma
közt mennyi boldogság s gyönyörűség volt:
könyv, állat, ember, szó, virág, kép, szobrok,
míg nem borult hitvány ködbe az égbolt.”

(Faludy György: *Szépség, boldogság*)

Mezey Katalin

Olvasó

*Szeretek itthon, egyedül,
mikor senki se látja,
hogymit csinálok.
Ülök a karszékben, és olvasok.
Ahelyett, hogy kihordanám a garázsba
a szanaszét heverő könyveket,
olvasgatom őket. Megnyugtatósul
gondolatban azért elindulok
egy rakománnyal kifelé.
Rögtön felmerül, hogy
hova teszem őket odakint,
hogymit a rendetlenség,
hanem a rend legyen nagyobb.
És vajon ki bírok-e vinni
egy második adagot?
Mert egytől semmi sem változik,
észre sem lehet venni a hiányt.*

*Ülök a karszékben, és olvasok.
– Egész nap olvas
a lusta és rendetlen háziasszony
– hallom a nagyanyámat –,*

*mintha más dolog
nem lenne a világon. Csak a könyvek!
Rosszabb, mint egy alkoholista!
Vagy pont olyan. – Nem bírta a
könyvről ráemelt, homályos,
távoli tekintetet.
– Munkára rest,
bezzeg nem szégyelli
az egész napos henyélést!*

*Mi lesz belőle? –
Mi lett belőlem? Ha visszajönne,
láthatná. Munkára rest,
rendetlen háziasszony,
aki, ha lehet, akár
egész nap henyélve olvas.*

Ereje fogytán a gazda

*Ereje fogytán a gazda
szőlejét kivágatja,
vagy hirtelen eladja,
mindenét másra hagyva.*

*Megharagszik a hegyre,
szőlő helyén a gyepre.
Ereje fogytán a gazda
már mások borát issza.*

*A bor ereje nem fogy,
amíg elébe nem rogy,
aki eddig uralta,
s büszkén nézett át rajta,*

*aki bő verítékkal,
inai erejével
a kőből kicsikarta,
a hegyből kifacsarta,*

*majd poharát forgatva
ízlelte, kóstolgatta,
színét-szagát dicsérte.
Most fölé könyökölve*

*iszik, és újból töltve
az asztalra dől le,
de rezzen minden neszre,
felködlő emlékekre.*

*Ereje fogytán a gazda
vérét a bor lohasztja,
már a bor az erősebb,
rengeti alatta a földet.*

MEZEY KATALIN (1943. május 30., Budapest)
Kossuth-díjas költő, író, műfordító, az Irodalmi Jelen
nagydíjas alkotója, az MMA irodalmi tagozatának
vezetője, a Széphalom Könyvműhely alapítója és fő-
szerkesztője, a Magyar Írószövetség elnökségi tagja.

Sántha Attila

Húsz év után

*Húsz évünk im elszelelt,
hívogatnak megemlékezésre.
Megyek, hát hogyan mennék,
inkább cammogva, semmint sietve.*

*Ment-e általunk előbbre a világ?
kérdésem vörösmartys szigorral,
de aztán eszembe jut Arany:
Nem fáklya vagy, élttem:
Vagy te silány gyertya.*

*Húsz évem ím elszelelt,
s hiába immár az írás:
ami szárba szökkent, kihál,
átvette a kormányt közben
a kiherélt Ármány.*

*Hát rajta, fiúk, induljunk
még egy utolsó, bús csatába,
kinek mindene el van veszve,
de titokban remélni mer:*

*szellemserege élén eljön Csaba,
csapatában ott harcolnak
mind a koncapák –
s visszahúzza karmait
a kiherélt Ahrimán.*

SÁNTHA ATTILA (1968. március 5., Kézdivásár-
hely) József Attila-díjas költő, irodalomtörténész,
az erdélyi Előretolt Helyőrség felelős szerkesztője,
az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója, az Iro-
dalmi Jelen nagydíjas alkotója.

Tompa Gábor

Lábjegyzet visszapillantó tükörrre

*ahol bezártak minden ajtót
betörték minden ablakot
s egyetlen húron húzza Bartók
hogy a lélek is megfagy ott*

*ahol második ezredébe
lépett egy áldott s átkozott
történelem sorsverte népe
s egy marék port is áthozott*

*a mindenségből tört jelenbe
minden töretlen nemzedék
ahol rátörtek életedre
a bőrödért s a nyelvedért*

*milyen magyar szavakra hallgatsz
hazát teremtő Istenünk?
honnan ez a határtalan dac
amellyel büszkén elveszünk?*

*hiszen Te formáltál azokká
akik lennénk de nem vagyunk
Te gyúrtál fortéllyal olyanná
hogy felfal önnön anyagunk*

*áraszd tehát a vesztesekre
áldásod mályvaszín borát
s tanítsd feltétlen szeretetre
azt ki emlékszik s megbocsát*

TOMPA GÁBOR (1957. augusztus 8., Marosvásárhely) UNITER-díjas színházi rendező, érdemes művész, a Kolozsvári Állami Magyar Színház igazgatója és főrendezője, egyetemi oktató, színészpédagógus, költő.

Orbán János Dénes

A kidobott könyvek könyvtára

(Részlet az *Argentín könyv – El libro argentino*
című ciklusból)

La meta es el olvido.
Yo he llegado antes.
J. L. Borges: *Un poeta menor*

[A vége a feledés.
Én hamarabb elértem.
J. L. Borges: *Egy kicsi költő*]

Érdekes, hogy vannak olyan írók, akik minél több könyvet publikálnak, annál ismeretlenebbek lesznek – fakadt ki egyszer az egyik Mesterem.

Aki a bölcsészszakmában tevékenykedik, ismeri a nyomtatványok gyarapodásának ádáz jelenségét: a dolgozószobád, a házad gyakorlatilag észrevétlenül megtelik olyan kiadványokkal, amelyeket nem vásároltál meg, nem akarsz elolvasni, nincsen rá szükséged – és valószínűleg a világon senkinek sem. Bárhová mégy, ahol ismert, kevésbé ismert vagy ismeretlen szakmabéliekkel találkozol, teli puttonnyal érkezel haza. Mivel a bölcsész a legelfoglaltabb humanoid fajzat, nincs ideje rendet rakni. Az ajándékba kapott könyveket és folyóiratokat a legközelebbi szabad polcra helyezed, aztán sokáig ott is maradnak. Ugyanígy telik meg a munkahelyed, az irodád: hozza a szerző, a postás, a futár. Ha a polcok megtelnek, a kiadványok a földön gyülekeznek tovább, ott tornyosulnak. Mikor már nem tudsz mozdulni sem, kénytelen-kelletlen időt szánsz rá, és megválogatod a könyvtáradat. Igazából nincs mit kezdened a több száz vagy akár ezer kiadvánnyal. Az antikváriumok nem veszik be, mert nem tudják eladni. Elajándékozni nem tudod, mert minden bölcsészismerősöd ugyanezzel a problémával küzd, túl sok a kiadvány, túl kicsi

a lakás. Végül pironkodva és keserű szájjal kukázod a gyűjtemény egy részét, illetve ha jobb érzésű vagy, a dedikált példányokból kitéped a szerző kézjegyet hordozó lapot, és úgy dobod el – és mindezen művelet közben borzalmasan érzed magad, hiszen könyvet kidobni még nagyobb bűn, mint a kenyeret.

Így vagyunk ezzel mi, bölcsészek, és szerves része ez is a könyvek örök körforgásának.

Így voltam ezzel én is, mígnem világhalandoz nagybátyámtól – akit jó esetben egy évtizedben egyszer volt szerencsénk látni – megörököltem egy eldugott vidéki kúriát. Arnold bácsi szenvedélyes lovas volt, és három hatalmas istállót is épített a lovainak, valóságos palotákat, kőből és címeres téglából. A lovakat nem örököltem meg, ugyanis az öregúr elkártyázta őket. A kúriát is elkártyázta volna, amennyiben az Úr váratlanul magához nem szólítja.

Soha többé nem kell könyvet kidobnom – világosodtam meg, amikor megszemléltem az örökségem. Akár egymillió könyv is elfér itt, és a könyvespolcok készítése sem jelent problémát, mert egy hatalmas csűr is van a birtokon, zsúfolásig tömve faanyaggal. Nem tudom, mi volt Arnold bácsi szándéka velem, de számomra nem volt kérdés, hogy könyvespolccá nemesednek. Konyítok a barkácsoláshoz, éhen haltam volna az egyetemen – és még néhány évig utána –, ha nem dolgozom segédmunkásként asztalosműhelyben és az építőiparban.

Három évtized telt el azóta. Gyökeresen kicserélődtem. Már valósággal megorrolok azokra, akik nem nyújtanak át egy-két kiadványt, ha megjelenek valamely bölcsészemesemen. De az a mintegy ezer könyv, melyet évente kapok, jelentéktelen mennyiség. Nem ez a könyvtáram fő forrása. Minden közeli és távoli bölcsészismerőssémmel tudattam: félévente fölkeresem őket, és elszállítom azokat a könyveket, „melyek nem férnek el a polcon” – így eufemizáljuk a kidobandó könyveket. Elmondtam nekik, hogy gondosan megőrzöm a kiadványokat, így megszűnik a könyvkidobás okozta lelkifurdalás. Rövid idő alatt több száz fős klientúrám épült ki, jelenleg négyszáznegyvenhárom beszélítóm van, három bölcsészdiák fuvarozza folyamatosan a köny-

veket, és másik tíz segít rendszerezni, elrendezni és kartotékolni. Két hatalmas istálló már megtelt, egy héttel ezelőtt kezdtük be rendezni a harmadikat.

Munkámat legtöbbször megmosolyognák – milyen könyvtár az, amelyikben egyetlen jó könyv sincsen –, de én szenvedéllyel gyűjtöm azokat a kiadványokat, melyeket senki nem olvas el, és megőrzöm az utókor számára, amely úgyszintén nem fogja elolvasni őket. Olyasfajta érzés ez, mint amikor valaki árvaházat alapít, vagy menhelyet gazdátlan állatok számára; abból az ösztönből fakad, hogy meg kell védenünk a gyöngéket, a kiszolgáltatottakat.

Én bizony minden kiadványba belelapozok, és sokat el is olvasok. De tanítványaim is bele-beleolvasnak, és gyakran lelkesen osztunk meg egymással különleges passzusokat – vagy borzalmasan rossz szövegeken szórakozunk. Időtlen idők óta nem is olvasok egyebet. Sem klasszikusokat, sem menő kortársakat. Odahagytam a nagyok világát, és immár a liliputiak körében élek.

Ők, a kicsik – az unott profikkal ellentétben – elhivatottak. Szeretnek írni, és hisznek abban, amit művelnek. Persze ők is a világ legnagyobb írójának képzelik magukat, mint minden firkász az égadta világon, de nekik nincs kultúraundoruk. Nem pénzért írnak, hiszen nem fizet senki a műveikért, sőt legtöbbször saját költségen kénytelenek publikálni. Ismerek neves írókat, akik több házat is vásároltak a tiszteletdíjából – de ismerek olyat is, aki eladta a házat, hogy a regénytrilógiáját megjelentesse. A trilógiának azonban nem volt keletje, a szerző nyomorult albérletben tengődött, majd halálra itta magát. Számomra ő az irodalom igazi hőse. Emlékének azzal adóztam, hogy végigolvastam a terjedős trilógiát. Szó ami szó, a mű irritálóan zavaros, egy fogyaszthatatlan szöveg-ratatouille, de attól szerzőjének tragédiája szívszorogató.

Egy másik Mesterem azt állítja, hogy mindannyian ugyanazt a Nagy Könyvet írjuk. Ki csak egy mondatot, ki csak egy fejezetet ír hozzá, ki egy terjedelmes életművet – ami azonban a maga során csak egy hosszabb sor a Végtelen Műben. Azt is mondja a Mester, hogy a nevünk nem számít. Feltételezem, azért, mert csak egy név van, csak annak van jelentősége – azt a nevet azonban sem leírni,

sem kimondani nem lehet. Így aztán lényegtelen, hogy Shakespeare, Dante, Milton vagy pedig Don Antonio Sebastiano Alvaro jegyzi a műalkotást. Bizonyos vagyok benne, hogy az utóbbiról nem hallottak. Pedig egy harminchárom regényből álló összefüggő füzért írt, erre tette föl egész életét és atyai örökségét, melyből ezt a képződményt publikálta. Elképesztő a mű, azt írja le, hogyan élne, mit csinálna, ha éppen nem ezt a művet írná. Don Antonio Sebastiano Alvaro harminchárom éven keresztül írta a regényt, és minden fejezet – azaz minden nap – így kezdődött: „Ha nem ezt a regényt írnám, akkor... ébredéskor átölelném Lucretiát... fegyverrel védeném hazámat... megművelném az őseim telepítette olajfaligetet...” Csodálatos dolgok tömege történt Don Antonio Sebastiano Alvaróval, miközben jóformán ki sem mozdult a birtokáról, mert a regényt írta. Aztán az örökség elfogyott, és egyúttal a levegő is körülötte, s a végrehajtó pontot tett a regény végére. Don Antonio Sebastiano Alvaro a végrehajtás napján utolsó, harmincharmadik önregényét és annak kiadási költségét átadta a nyomdásznak. „Mivel minden regény véget ér egyszer, én most nemes egyszerűséggel fölakasztom magam a legidősebb olajfám legvastagabb ágára, a legszebb élet után, melyet egy földi halandó megírt magának.” Így hangzik a regény utolsó mondata, és nincs okunk kételkedni abban, hogy Don Antonio Sebastiano Alvaro, akinek az volt az élete, amit írt, így is tett. Sajnálatos módon az égvilágon senkit nem érdekelt Don Antonio Sebastiano Alvaro képzelt életregénye, amely harminchárom év minden egyes – feltételes – napját tartalmazza.

De itt van Aenigmus, akinek polgári nevét nem sikerült kiderítenem, ő még csak hírnévre sem vágyik, bár álneve kissé modoros, és nyakatekertten latintalan. Aenigmus a poeta minorok rendjébe tartozik, nem szűkszavú, nem is grafomán, de ír tisztesen, bőségesen, közép szerű verseket, bármiről az égvilágon, a magasztos násztól a pornográfián keresztül a nagynéni kedves mosolyáig. Van füle a vershez, de a metrika finomságainak korántsem mestere. És azt sem tudja, hogy a szabadvers igazából nem szabad. Mégis van valami ellenállhatatlan abban, ahogy ír,

mikor belelapoztam, éreztem egy ízt, és ez az íz elég erős volt ahhoz, hogy elolvassam és újraolvassam a verseskönyvét, majd még hármat. Pontosan meg is tudom fogalmazni ezt az ízt: a padlizsáné, ha faszénen grillezik, majd testes vörösborral, olívaolajjal, zöldcitrom levével és csöppnyi mézzel bolondítják. Aki igazán ért a költészethez, az tudja, hogy a verseknek olyan zamatok van, mint a kísérleti ételeknek.

Aenigmus és John Donne között a Nagy Könyv szempontjából nincs különbség. Mivel a Könyv végtelen, mindketten beleférnek, és mindketten megírhatják azt, hogy a bolha mind a poétát, mind pedig múzsáját megcsapolja, így vérük a kis szörnyetegben egyesül. Aenigmus szerencséje, hogy a 21. század polgáraként a bolhainváziónak a K2000 nevű, brutális erejű rovarirtószerrel vethet véget, még akkor is, ha ez nem kedvez a romantikus végkifejletnek. De vajon kötelező emelkedett hangnemben befejezni egy verset, ahogy John Donne tette? Vagy igazi költészet Aenigmus trivialisága is, ahogyan leírja, hogy az átüzekedett éjszaka után viszkető csípésekkel ébrednek a Kedvessel, ezért a szobát K2000-rel fertőtlenítik? A bolhák – hiába kering már bennük a szerelmesek egyesült vére – megdöglenek, metafizika ide vagy oda. John Donne csodálatosan érvel a hármas életet hordozó bolha megkímélése mellett. Aenigmus viszont köntörfalazás nélkül kinyiffantja a bosszantó jószágot, K2000-rel. De ki merné azt állítani, hogy eme utóbbi aktusnak nincs poétikája? Annak, aki olvasta Kafka *A per* című művét, Josef K. kálváriáját, nem tűnik föl, hogy miért K2000-rel bolhátlanít a lírai alany? Ráadásul a csótánymotívum is beugrik, lásd Kafka, *Átváltozás*, Gregor Samsa, ill. K2000, „kills cockroaches & fleas & and other crawling insects”.¹ Bizony, egy poeta minor költészetébe is bele lehet magyarázni mindenfélét, akár a nagyokéba.

Nem tudom pontosan, milyen sikeres írónak lenni, és azt sem, hogyan érezheti magát a bőrében egy poeta minor. Irodalomtörténészként, tanárként, szerkesztőként és könyvtárosként azonban eleget éltem közöttük, és azt tapasztaltam, hogy a nagy írók egytől

¹ Megöli a csótányokat, bolhákat és egyéb mászó rovarokat.

egyig belefásultak a sikerbe, míg a liliputiak hite legtöbbször töretlen marad. A nagy író tudja, hogy a hírnév nem tesz boldoggá, sem a pénz, tudja, hogy a díjakat nem mindig azok kapják, akik a leginkább megérdemlik (bár a maga díjazásával feltétlenül egyetért). A poeta minor viszont örvendezik a vélt hírnévnek, a pénz nem érdekli, és egy állami középdíjért vagy egy tucat-érdemkeresztért a veséjét is nyomban odaadná. Kétségkívül ő a rokonszenvesebb. A nagy író könyvéért könyörögnek a kiadók, unottan annak adja, aki jobban fizet, vagy akit megszokott. A liliputi kiadóról kiadóra jár, és gondolkodás nélkül fölajánlja a kis gyűjtött pénzét. Ha a könyv végre megjelenik, csodálja, szorgolhatja, csókolgathatja, és osztogatja főnök-fának, arra is képes, hogy megvásárolja a kiadótól az összes példányt, miután a költségeket is maga állta, úgy, ahogyan ezt az isteni Umberto Eco is cinikusan megírta *A Foucault-ingában*. Szent meggyőződése, hogy mindenki, aki megkapja, el is olvassa. Fogalma nincs, hogy a könyve előbb-utóbb hozzá kerül. Akár minden egyes kinyomtatott példány.

Ismertem egy író – nem középszerűt, nem műkedvelőt, hanem egy igazi nagyságot –, aki kivételesen mentes volt minden hiúságtól, és nem voltak illúziói sem. Ha valakinek könyvet dedikált, a 77. oldalra bejegyezte: „Mikor ideérsz, hívjál föl!” Soha senki nem telefonált, ellenben mindenki megveregette a vállát a következő találkozáskor, hogy milyen nagyszerű a könyv. Ez mindent elmond a szakma álságos világáról. Szerencsére az illető elegendő rajongó olvasói levelet kapott, és ezáltal muníciót is, hogy a pályán maradjon.

Am a minorokat rajongói levelekkel sem árasztják el. Igazából alig kapnak visszajelzést – egy-egy jóbarát megdicséri őket (persze a könyvet nem olvassa el), vagy a helyi olvasókör egy-egy ráérős nyugdíjas tagja szelíden elbóbiskol fölötte, majd gratulál a pironkodó szerzőnek: „Igen kellemes olvasmány volt.” Körülbélül ennyi a visszhang, leszámítva az édesanyák és a nagymamák hozsannáját, hiszen ők mindent zseniálisnak találnak, amit fiuk-lányuk-unokájuk ír. Csodálatos, hogy a visszhangtalanság ellenére a poeta minor alkotói kedve mégsem lankad.

A liliputiak hite erős, valójában csak ők hisznek az irodalom megváltó erejében. Igazából csak ők érdemelnék meg a költő-író titulust, nem pedig azok, akik profizmusból, unottan üzük.

Megszerettem őket. A diákjaim is megszerették. A kidobott könyvek könyvtára szomorú játékként indult, és vidám szenvedélyé vált. Hőseink, celebjeink vannak. Értelemszerűen azok, akik a legnagyobb áldozatokat hozták a műveikért. Adolfo Herrera módos vállalkozó volt, de ötvenéves korában eladta mindenét, és a pénzből díszkiadásban nyomtatta ki első és utolsó verseskönyvét, nem kevesebb, mint félmillió példányban. Majd három esztendőn keresztül járta Buenos Aires utcáit, és osztogatta mindenkinek, aki szembejött. Aztán nyomtalanul eltűnt, senki nem hallott többé róla. Miranda Montenegro Bustamante gyönyörű testét bocsátotta áruba, a bevételből vallásos költeményeket tartalmazó verseket publikált. Mikor már elhervadt, és megfogyatkoztak a vásárlók és az olvasók, kolostorba vonult, mi több: abatissa lett belőle. Mindaddig, amíg ki nem derült, hogy ő a szerzője a legbotrányosabb pajzán verseskönyvnek, amely Córdobában valaha közkezen forgott. Jorge Valenzuela eladta a veséjét egy transzplantációra kényszerült drogbárónak, aki aztán hálából a tenyerén hordozta őt, és luxuskivitelben publikálta a regényeit, melyeket kötelező volt elolvasnia minden dílernek, aki neki dolgozott. A regények olyanra rosszak voltak, hogy egy éjszaka egy bedühödött díler átvágta Valenzuela torkát. A gyilkosságot senki nem vállalta magára, ezért a báró az összes díler torkát átvágatta egyetlen éjszaka alatt: mindösszesen száznyolcvannégy vérbe fagyott bűnözőt szállítottak másnap reggel a hullaházba.

Álltak már véresebb bosszút egy íróért az irodalom történetében? Aligha. Igaz, borzalmasabb regényt sem írtak.

Bámulatos világ ez, és bevallom, transzcendens büszkeség tölt el, amiért ebbe az örült vállalkozásba befogtam. Bár még csak hatvanhét éves vagyok, egészségem kikezdhethetlen, és legalább két évtized kinéz számomra, már sokat gondolkodtam a méltó végen. Tanítványaimat – bármily lelkesek is – szétszórja majd az élet, új idők járnak, egy olyan rend tagja vagyok, amely nemze-

dékemmel együtt kihal. Könyvtáros nélkül pedig nem könyvtár a könyvtár, könyvtáros nélkül a könyvek is elpusztulnak, mint a magukra hagyott árvák. Már évek óta írom a tartalmi ismeretűt a különlegesebb művekről, és az írói sorsokról is följegyzéseket készítek. Ezt a dokumentációt, valamint a kartotékokat biztonságos helyre menekítem, mielőtt a könyvtár porig égne. Így titokzatos lesz az utókor számára, akárcsak az alexandriai könyvtár, és kultusza támad, a bölcsészek az idők végezetéig fogják siratni, az izgalmas tartalmi ismertetőik alapján pedig legendássá válnak az egykor kidobott művek, legendássá a műveikért életüket is föláldozni hajlandó szerzők. Kissé modoros aktus ez, de más kiutat nem látok: ha egy műből hiányzik a tűz, csakis így lehet pótolni.

ORBÁN JÁNOS DÉNES (1973. július 4., Brassó)
József Attila-, Herczeg Ferenc- és Magyarország
Babérkoszorúja-díjas költő, író, irodalomszervező,
esztéta, drámaíró, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia
alapítója és projektvezetője, Irodalmi Jelen-
prózadíjas alkotó.

Lőrincz P. Gabriella

Jericho rózsája

Az Irodalmi Jelen 20. születésnapjára

*Megmaradni, mint egy sziklakő,
Feltámadni, mint Jericho rózsája,
Ha szél hurcolja, nincs gyökere, sem ága,
Magunkban hordva az életet.*

*Reményt adni, mint a fenyvesek,
Védekezni, hogyha kell,
Dacolni a röggel, széllal,
Indulni egyre az ég felé.*

*Tisztán maradni, mint a forrás,
Az életet, hogy hordja egyre szét,
Tükrében mossa reggelente
Szép arcát a tágas ég.
Tovafutni fáradhatatlanul.*

*Múltat adni a jelennek,
Alapot, hogy épülhessen jövő.
Széket, hol megpihenhet bárki,
Szép emléket hordozzon az elmenő.
Otthon teremjen a szavakból.*

*És legyen minden házból otthon,
Legyen minden kemencében illatos kenyér,
Legyen terített asztal, jusson mindnek, aki kér.
És tartson tenyerén a Seregeknek Ura!*

LŐRINCZ P. GABRIELLA (1982. március 23., Ber-
regyszász) Térey János-ösztöndíjas költő, a Magyar
Írószövetség elnökségi tagja, az Előretolt Helyőrség
Íróakadémia oktatója, Irodalmi Jelen-költészetdíjas
alkotó.

Gál János

Találkozás

*Mind az élet telét éltük
kétezer-húsz decemberén,
nekem pedig téli bálban
Jelenésem volt. Egy szerény
teremben állt a fogadás,
rögtön kitűnt szemközt velem:
papírfehér bőrű alak,
igazán csak ő volt Jelen.
Húszesztendős volt egy hiján
a hölgy, aki nekem adott
ajándékul táncunk közben
e húsz évből egy hónapot.
Keringőztünk, ő Léda volt,
mindenki csak őt figyelte,
én, az ifjú költő, hattyú
tojáshéjából kikelve.
Búcsúztattak egy őszes férfit,
mikor a tánc már véget ért,
miképp engem, üdvözölték
hallhatóan sok érdemért.
Én érkeztem, ő távozott.
Szőcs mesterrel összenézve
a bálterem két sarkából,
szellem-testvérként a légbe
emeltük ünnepi poharunkat.*

GÁL JÁNOS (1999. február 17., Budapest) költő.

Nagy Zopán

30 éve...

Bekezdések a 20 esztendőös Irodalmi Jelennek
(részletek egy 1991-es füzetből)

Látszat

*körme alatt a viharos felhők
többi körme alatt a tengerek
háborgása és az égbolt minden árnyalata*

*ujjhegyén a fény-árnyak kopottan váltakoznak
kézfején tájak és élőlények
mosódnak össze*

*zárt tenyerében ködök sűrűsödnek
s a mindenség éje lapul
lemoshatatlanul*

*ennyi látszik
de mi történik bent:
mekkora a káosz elméjében?*

*nem tudják:
csak festményét bámulják*

- - -

Memória

hajnalban hoztad a kávé

*a borotvát eldobtam
álmos csészénk közös volt
álmaidat megloptam
a koffein vérként folyt*

arcunk ismét kudarc

*képtelenek lettünk volna
bármit is tenni
és mindenre
képesek voltunk*

Délibáb

*egy ökör álmából vasvilla
ágaskodik
egy agár nyakából kihullt a
gége
egy fatönk arcából kamilla
vége*

nő

*puszta kezekben szorong az idő
húsz évem most mennyi?
néhány alvajáró pislogás
sistergő képretegek
vagy elmében rekedt ordítás?*

*netán képzelt barlangból
kiszakadt visszhangzás
és szaggatottan tévelygő
puszta puszta látomás?
egy ökör szeméből ökörszem*

*iszik
egy gödör mélyéből üvegszem
izzik*

*egy amazon vállából nyilvessző
vége*

nő

(egy nő vége)

*puszta kezekben vérzik az idő
ez csak perceket öldöklő
kéj-e?
vagy szorítás-vákuum melynek soha nem lesz
vége?*

- - -

Hangulat

*apró oroszlán
befőttesüvegben bőg*

(tegnap földrengés volt)

*cserben hagyott cserebogár
tűnik el a térben
a közelben két véres száj
mellet harap éppen*

(egy féreg a naplementét nézi)

*tompán rezdül nyirkos haraszt
meglőtt madár tovaröppen
beteg felhő könnyet fakaszt
s arcok vesznek el a ködben*

- - -

Képek valahonnan

*kihűlt az ég
arc pillant köldökzsinórra
április havazik
arcok tekintenek egy ollóra*

*anyjára sem emlékszik egy senki
a házak elfeledik az erdőt
lépni vészes csakúgy mint lebegni
drótzsinór szorít születő felhőt*

*feltépek egy sebet
feltépek egy ajtót
vérem nem úgy hagy el
ahogy nekem jó volt*

*de én sem úgy távozhatok
mint szikra ha tűzből pattan
magamat most közel hozom:
oly közel hogy láthatatlan*

NAGY ZOPÁN (1973. január 5., Gyoma) költő, író,
fotográfus, a Magyar Művészeti Akadémia ösztön-
díjasa, Irodalmi Jelen-prózadíjas alkotó.

Papp Attila Zsolt

A történelmi ember

*A történelmi ember az, aki én
nem vagyok. Éjszakánként gondosan
összecsomagolja a korszerű
térképeket, amelyek nemcsak
földrajzi, de időbeni metszetben
mutatják meg a világ állapotát,
és beteszi párnája alá.*

*Reggelre kelve minden világos.
Elindul, cselekszik, csalhatatlan
érzéssel rendez szét valamely
irányban a sárga papirosokat,
dönt. Családja tudja, békeidőben
nem számít, de háborúban készen
áll a menekülési útvonal.*

*Léptei mentén felragyognak a
faközöld fűben heverő koponyák:
az ipari táj heraldikája.
Ő vet fényt rájuk, a kiszikkadt
arcüregekben még ott homálylik
a törpe hamletek kéznyoma.*

*Rajtuk szárad, levakarhatatlanul,
mint történelem előtti, közbeni,
utáni, megnevezetlen évadok
röntgenképe. A történelmi ember
nem olyan, mint ők, akik a címerpajzs
alsó negyedében kapnak csak helyet:*

*orruk előtt összezáródnak a
súlyos függönyök, lábuk várfokról
lép a szakadék fölé, és amikor
hídhöz érnek, a vizet kémlelik
a mélyben aggodalmasan. Örökké
jár, csak jár bennük ugyanaz a verkli,
kis éji zene az időhurokban.*

*Érzékeik megcsalatnak a szélben,
idejük kitelik haláluk előtt,
és kétségeikkel majd magukra
maradnak, történelmietlenül.*

PAPP ATTILA ZSOLT (1979. május 10., Lugos)
költő, publicista, a Helikon irodalmi folyóirat szer-
kesztője.

Jászberényi Sándor

Tájkép harckocsikkal (Ukrán konfliktus, 2014–)

A gránát becsapott a panelház tetejébe, én pedig hinni kezdtem Istenben.

A fények kihunytak a szobában. A plafonról por szitált a földre.

Második becsapódás. A katona a szobában megszokásból keresztet vetett, a társa ásított.

Harmadik.

„Onnan lőnek” – mutatta az egyikük. Fehér fénycsíkok az ukrán éjszakában.

Őket nem rémítették halálra az oroszok torkolattüzei. Megszokták már.

Röhögve kártyáztak a kétemeletes ágyakon, a főhadiszállásnak rekvirált panelház hetedik emeletén.

Körülöttünk szétlőtt, elhagyott falvak a nappalok gyomorforogatóan édeskés szagában. Lelőtt disznók, csirkék, tehének tetemei rohadtak a kertjeikben. Emberek már nem voltak sehol.

Az ukrán katonák jól szórakoztak a halálfélelmemen. Le akarták fotózni, ahogyan egy szál alsógatyában felveszem a golyóálló mellényt, bekapcsolom a sisakot.

Azzal vigasztaltak, hogy „csak akkor van baj, ha az ablakon jön be a gránát, ilyen meg ritkán van”.

Nem igazán nyugodtam meg. Golyóálló mellényben, sisakkal a fejemen feküdtem végig az éjszakát.

Utólag belegondolva tényleg komikus látványt nyújthattam. A mai napig nem tudom megmagyarázni, miért gondoltam, hogy bármit segít a helyzetemen, ha menetfelszerelésben vagyok, amikor felrobban velem egy ház emelete.

Nem tudok másra gondolni, csak a rítusra. Abban a pillanatban szentül hittem, hogy a FIJ4-es golyóálló mellényem majd megvéd a 30 milliméteres orosz gyújtógránátoktól. Ezzel az erővel imádkozhattam volna is.

Egy háborúban mindenkinek lesznek rítusai. Annak is, aki nem hisz semmiben.

Kabalák és szerencsetalizmánok, érthetetlen cselekvéssorok jellemzik a frontvonalon szolgáló katonák életét. A szkeptikusokból a legtöbben egy háborúban válnak hívővé.

Avgyijivkában, ahol a fenti jelenet zajlott, tanúja voltam, hogyan szólogat be a sorozott újonc ukrán kiskatona idősebb társának, akinek mellényére ceruzával rajzolta a Szűz Mária és a szentek képét. Az élcelődés addig tartott, amíg az újonc meg nem kóstolta az ágyúzást. Néhány nappal később már az ő mellényén is valamelyik ortodox szent bámulta a szakadár Donbasz zöld cserjeit, golyó lyuggatta falvait.

Mindenkinek kezdenie kell valamit azzal, hogy az életben maradása esetleges. Nem tudod befolyásolni, hogy becsap-e a gránát a panelház ablakán, vagy eltalál-e a golyó.

Nem tudjuk elfogadni a halál rettentő esetlegességét.

Megmagyarázhatatlan dolgokat teszünk, amelyekről elhisszük, hogy az életben maradás felé mozdítja az esélyeinket. Kivétel nincs. Avgijivka mellett egyszer végigálltam egy misét, amit a katonáknak tartottak egy elhagyott faluban. A szakadárak folyamatosan lőttek, de rajtam kívül senki sem gondolta, hogy bármi is történhet a mise alatt. „Isten már mindent előre eldöntött” – mondták mosolyogva.

„Akkor miért imádkoztok?”

„Hogy meggondolja magát.”

Egyébként egy tragikus véletlen vezetett odáig, hogy végigtudósítottam az ukrán konfliktust.

A kijelentés mindkét része magyarázatot igényel. Az ukrán konfliktus annak a semleges megnevezése, hogy Oroszország a helyi tiltakozók „megsegítésének” ürügyén megszállta a Donbaszt, amikor a Kijevben kitört, pro-EU-forradalom kapcsán úgy tűnt, Ukrajna hintapolitikájának vége szakad.

A véletlen pedig abban áll, hogy történetesen a szerkesztőségben egyedül én jártam korábban fegyveres konfliktusban.

Ez elég volt a főszerkesztőmnek, hogy rövid idő alatt egy Kijevbe tartó repülőgépen találjam magamat. Nem számított, hogy egy vak hangot nem beszélek oroszul, és a térséget sem igazán ismerem. Legalább felszerelésem volt.

Tanácsstalanul bolyongtam a Majdan téren, és fotóztam. A tüntetők középkori csatára készülődtek a rohamrendőrökkel. Gépkocsialkatrészekből hegesztett buzogányok, maszkok és te-repszínű ruhák lepték el a teret, mintha mindenki hazament volna átöltözni az attackra.

Aztán jött az attack. Nekem pedig szerencsém volt.

Nem az összecsapással. Azzal, hogy közben összebarátkoztam egy ukrán újságíróval, aki mindenben a segítségemre volt. Ő tett fel a Szimferopolba tartó vonatra például, amikor kis zöld emberek szállták meg a Krím-félszigetet. Bár felségjelzésük nem volt,

mindenki tudta, hogy az orosz különleges alakulatokhoz tartoznak. Két, oroszul és angolul jól beszélő észt újságíróval együtt tartóztattak le a vasútállomáson, majd engedtek szabadon, hogy tudósítsunk a népszavazásról. Átlátszó urnákban, felhúzott Kalasnyikovok mellett szavazott a Krím Oroszország mellett. A tatár imámot lenyűgözte, ahogyan az arabot töröm. A hivatalos interjún kívül elárulta: egyébként megkérték, hogy a szavazás alatt maradjon otthon a népe – már ha nem szeretné, hogy leplekbe csavarva hozzák haza őket.

Szevasztopolban a kadétképzőt még tartották az ukránok. Kedélyesen beszélgettem a kiképzőtiszttel, aki nevetve mondta, hogy nem húzták fel az orosz zászlót, nem is áll szándékukban.

Lehetőleg majd a kezéből vegyék ki a szolgálati oldalfegyverét, amikor már nem él.

Valószínűleg így is történt. A félszigeten a legtöbb ukrán katonai támaszpont átállt.

Amikor Oroszország bevonult a Donbasz-régióba, az Azov nevű önkéntes katonai alakulat mellől tudósítottam Mariupolban. Ennyi fegyveres neonácit még nem nagyon láttam egy rakáson. Nemcsak ukránok voltak, egész Európából érkeztek a skinheadek, hogy revansot vegyenek az oroszokon – egyformán terrorizálták az ukrán és az orosz ajkú lakosságot.

Mariupolban egy besorozott kiskatona a folyamatos ágyúzás mellett a városba vezető ellenőrzőpontra biztosított arról, hogy tulajdonképpen az embernek nincs szüksége alvásra. Nézzem meg, ő sem alszik vagy tíz napja – mondta, de ahogyan elnéztem, enni sem evett. Bajonettel szurkálta az új lyukakat a derékszíján.

Télen egy kárpátaljai magyar katona, „Bob bácsi” vitt Debalcevébe. A várost körbezárta az orosz hadsereg a szítáló hóesésben. A civil lakosság fehér szalagot tűzött a kocsik ablakába – erre nem lőttek a városból kivezető úton a szakadárrok. Hideg volt, látszott a kollégám lehelete, ahogyan közölte, ő ugyan be nem megy a katlanba. Menjek egyedül, ha meg akarok halni. Nem mondtam neki, hogy gyáva, amikor a mentősök bevitték Kramatorszkba.

Debalcevében „Bob bácsi” és én együtt ebédeltünk a város utolsó ukrán álláspontján a katonákkal. Másnapra halott volt mind, mert megérkeztek az orosz nehézfegyverek.

Avgijivkába vittem dokumentumfilmet, aki a besorozott magyar kárpátaljaikról forgatott filmet. Külön egység működik Kramatorszkban a halottak földi maradványainak azonosítására – minden mező, erdő tele volt azonosítatlan emberi testekkel. A holdfényben rájuk jártak a vadak, nehezen ment az azonosításuk. Ha sikerült, megkönnyebbültek a családok. A halottakat meg lehet gyászolni, az eltűnteket nem.

Már tűzszünet volt. Ez azt jelentette, hogy amikor a nemzetközi felügyelők ellenőrizték a kettészakadt ország belső határait, nem lőtt senki sem. Ilyenkor síri csend uralkodott mindkét oldalon, csak a tücskök nehéz csendjét lehetett hallani az üvöltő nyárban. Miután a felügyelők visszamentek a légkondicionált kocsijaikkal a hoteljeikbe, minden kezdődött előlről – igaz, nehézfegyvereket már nem vetett be egyik fél sem.

A New York Timesnak az ukrán önkéntes mentők egyik macskájáról írtam cikket. Gyanakodva méregettek, amikor leszálltam a vonatról. Hiába akkreditált a kormányzati sajtóiroda, ez nem jelentette azt, hogy nem vagyok kém.

Bizalmatlanok voltak, amíg a tábor kabalamacskája össze nem barátkozott velem. Morfiumnak nevezték, beleevett a levesembe. Ez elég volt a kétméteres, balta arcú ukránoknak, hogy a nap hátralévő részében régi orosz terepjárók vezetését tanítgassák, bevigyenek a frontra, hogy a rekvirált panelházban aludjak a katonákkal, a becsapódó gránátok mellett. Egy macska ugyanis nyilván el tudja dönteni az emberről, hogy tisztességesek-e a szándékai.

Tormás ukrán pálinkát ittam Kijevben, és mellé sózott halat ettem, amikor új generációs fiatal ukrán politikusokkal interjúztam. Őszintén remélték, hogy Ukrajnának van jövője, esetleg helye Európában. Lelkesen magyarázták, hogy jó lenne már végleg elszakadni Oroszországtól.

Elszakadni a mai napig nem szakadtak el. A Donbaszban kikiáltott népköztársaságok a mai napig állnak, ezek a báb-

államok pedig garanciák arra, hogy évtizedekig elhúzódjon a konfliktus.

A Nyugat nem áll bele teljesen az ukrán háborúba, az oroszok is csak éppen annyira, hogy ne legyen belőle nemzetközi konfliktus. A harcok változó intenzitással, de folyamatosan zajlanak a Donbasz-régióban. Tartós békét senki sem remél.

Részlet Jászberényi Sándor készülő, *Tíz év háború* című fotóalbumából, amely 2021-ben jelenik meg a Kalligram Kiadónál.

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR (1980. október 8., Sopron) Libri irodalmi díjas prózaíró, költő, újságíró.

Vári Fábián László

Rimay János árnyéka

egy költészeti fesztivál ürügyén

*A Bodrogon gazdátlan árnyék imbolyog,
a tavirózsa levelein lépeget,
a galériaerdő lombjain megülve
sóvárogra nézi a magos eget.
Rémlik, szelíd fény volt ő is valaha,
hűséggel szolgált egy messzi csillagon,
hol felbomlott a rend, beállt az éjszaka,
s most hazátlanul bódorog, vakon.*

*De honnan veszem én, hogy földönkívüli?
Lehet, tán nagyon is közülünk való.
Esetleg egy későreneszánsz-kori
vágóban dobta le magáról a ló.*

*S ha már a virtusnak nem volt mestere,
bizony, csak poéta lehetett szegény,
ki Rimay ránk testált rímeit kereste
a harmadik évezred vérfoltos egén.*

*Egy metaforányi felhőt küld a szél,
a lélek arra átszáll könnyeden,
s láthatja: kelet felől mint hömpölyög
a soron álló iszlám veszedelem.
Riadót rikoltó kakasok, keljetek!
Kardra és keresztre, Patak büszke vára!
S ha lőporból, vérből nem lenne elég,
készülhetünk a végső imára!*

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ (1951. március 16., Tisza-
újlak) Kossuth-díjas költő, író, esztéta, irodalomkritikus.

Turczi István

Az irodalom jelene

„Volt itt bármi is, bárhol?”
(Mordechay Avi-Shaul)

*Kint forráság, nincs benne semmi költői.
Levegő, képzelet egy hete mozdulatlan.
A szívek öblében horgonyzó buborékok
kipukkannak, mire a felszínre jutnak.
Néhány hang, ami gyorsítja a légmozgást.
Apró remegések, a zene súlytalansága.
Már az ég kegyes kékje is inkább fáj.
Sötétzárka ez a nyár. Nem akarni semmit.*

*Nem akarni semmit, ami már volt.
Az irodalom jelene lezárt szárnyakkal,
lehunyt pillákkal, önmagába burkolózva,
az árnyékban félájultan piheg. Friss szél
hiába borzolja, egy ideje mozdulatlan.
Az elődeire gondol, hozzásimítja bőrét
kurrens jelzőihez, és halkan felsóhajt:
Fuck you, gyógyuljanak a sebek maguktól!
Az irodalom jelene nem akar semmit, ami
már volt. Köröskörül lanyha múzsaáramlás.*

*Most az a rész jön, hogy amit az ifjúság
egyszer beragyogott, nem múlik el soha.
Ugye, milyen szép? Olyan szép, mint a versek
a padláson porosodó régi Szép versek-antológiákban.
És olyan szavak vannak bennük, mint „örökké”,
„mindig”, „mindörökké”. Ó, szent felismerés!
Tarkómon érzem jelentésük felszabadító hűvösét.
Most jó. Fellélegzem, ahogy kihull belőlem az idő.
Mielőtt felborul, mindig helyreáll a rend.*

TURCZI ISTVÁN (1956. október 17., Tata) József Attila-, Prima Primisima- és Magyarország Babérkoszorúja-díjas költő, író, műfordító, a Parnasszus folyóirat főszerkesztője, Irodalmi Jelen-nagydíjas alkotó.

Szentmártoni János

Két alak a dombon

Az Irodalmi Jelen 20. születésnapjára

*A domboldal tisztásán két alak.
Lassú séta hullámán ringatóznak.
Az egyikük mindig fehér, a másik csak fekete ruhát visel.
S bár a távolság miatt semmit nem hallhatok,
hogy súlyos témáról beszélgetnek,
afelől nincsenek kétségeim.
Tán Isten és az ördög ad egymásnak
itt randevút időnként. Nem csodálom:
jó a levegő, s olykor ki-kimerészkedik
a fák közül egy-egy őzbak.
Az is lehet persze, hogy két költő,
akik beleírnak minket ebbe-abba.
Az ember lehet a tét,
az ő lelkéért folyik e párbeszéd kezdetek óta.
A tenyereiben elférnének, olyan aprók.
De amiről a szót váltják, tán el se bírnám.
Csak elnézem őket innen a teraszról
egy-egy fárasztó nap után,
s mint akit rajtakaptak,
időnként összerezzenek,
mintha felém mutogatnának.
Pedig nem leselkedem,
ők sétálnak be folyton a képmezőmbé,
mikor szemem pihentetem alkonyatkor,
míg a szürkület tüi hozzá nem varrják
az éj lepedőjét dombjaim pereméhez...
Olyankor a legelésző figyelem
az álom akolja felé indul,*

*mintha terelnék az esti szél kutyái.
A két furcsa alak pedig felszívódik a sötétségben,
akár a tintafolt...
S már nem tudom eldönteni,
képzelem-e őket,
vagy éppen azt álmodom,
hogy ébren vagyok.*

SZENTMÁRTONI JÁNOS (1975. november 19., Budapest) József Attila- és Magyarország Babérkoszorúja-díjas költő, író, irodalomszervező, az Előretolt Helyőrség kulturális és irodalmi mellékletek főszerkesztője, a Petőfi Irodalmi Ügynökség munkatársa, a Magyar Írószövetség elnökségi tagja.

Zsille Gábor

Seregszemle

„púposok versengése: az irodalom”
(Czesław Miłosz)

*Púposok, sánták, alkoholisták,
a legkülönfélébb terheket cipelők
– én is közéjük tartozom –,
a hiúság vásárán évezredek óta
egyazon gyékényről árusítók,*

*társak egy időtlen zarándokúton,
munkamániás megszállottak,
érzékeny idegrendszerű írnokok
– nagyon is közéjük tartozom –,*

*a gyehenna tüzeiben edzett lelkek,
táborukat egy díjért, egy meghívásért
háromszor is megtagadók,
besúgók, aláírók és kilépők,
helyezkedők és helycsinálók,*

*de tiszták is, gyerekmód védtelenek,
fáklyalények és szellemi vezérek,
a krisztusi létről elmélkedő,
kánon fölötti őrszemek,*

*piától és kábítószerből
gátlástalan keresztfüggők,
kamera előtt húszezerért
banánnal maszturbálók,*

*kismama feleségük mellé
titkos szeretőt kasztíngoló,
félrészeg cafkával sörözőben
csókolózó kivénhedt hippik,*

*tengernyi árulás, hűség,
a fennmaradás módozatai,
és mennyi tehetség, könny, ötlet,
ihlet, közösség, magány:*

*ez itt a pálya, a tér, a tét,
és ez az én irodalmi jelenem,
félmúltam,
jövőm.*

ZSILLE GÁBOR (1972. március 2., Budapest) Jó-
zsef Attila-díjas és Térey János-ösztöndíjas költő,
műfordító, publicista, polonista, a Magyar Napló
szerkesztője.

Muszka Sándor

Kívül az időn

*Azt hiszed, meglágyul szíve,
megnyitja kőlapját az ég.
Kihez rohannál gyávaságodban.
Milyen mesékkal mentenéd magad.*

*Úgy élhetsz mindig, ahogy kívántad.
Szorítsd hát arcod a fekete földhöz.
Sebezhetetlen, akár az árnyak,
kívül az időn.*

MUSZKA SÁNDOR (1980. március 2., Kézdivásárhely) József Attila-díjas költő, író, forgatókönyvíró, az erdélyi Előretolt Helyőrség szerkesztője, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója, Irodalmi Jelen-versdíjas alkotó.

Rakovszky Zsuzsa

Az idők jelei

(regényrészlet)

Néhány nappal később valaki megint megzörgette a kapunkat. Rothman volt az: csodálkozva néztem rá, mert a gazdám a palotában volt, asszonyom meg már jó ideje nem fogadott senkit, de azért intettem neki, hogy jöjjön beljebb. De Rothman a fejét rázta:

– Hozzád jöttem! – mondta, azzal karon ragadott, és elkezdett vezetni kifele a térről, végig a néptelen sikátorokon, mígnem megérkeztünk a házhoz, ahol lakott. Kezem-lábam reszketett, amikor belökte az ajtót, és magával vont a szobába, amely most is olyan kopár és egyszerű volt, mint amikor Ännchennel jártam nála. Rothman helyel kínált, aztán leült velem szemközt az íróasztalához.

– Nem akartam, hogy valaki meghallja, mit beszélünk – mondta. Ahogy ott ültünk, reszketésem lassan csillapodni kezdett, kérdőn néztem rá, vajon mit akarhat tőlem.

Rothman szúrósan a szemembe nézett:

– Tudsz beszélni, igaz? Mindig is tudtál? – kérdezte nyersen.

Összereztem: tehát jól sejtettem, észrevette, hogy felkiáltottam, amikor Jan lesújtott a karddal Elizabethre. Hevesen ráztam a fejemet: nem, nem mindig.

– De már egy ideje?

Bólintottam. A torkom száraz volt, nem jött ki rajta hang.

– Mióta?

Erőlködtem, de csak némán tátogtam, mint a partra vetett hal. Megint a fejemet ráztam, és a torkomra mutattam: most nem.

Rothman töprengve méregetett. Fölvette az asztalon heverő pennát, és szórakozottan egyik tenyeréből a másikba ejtegette.

– Nem kérdezem, miért tetteted némának magadat... Viszont ez a te dolgod most kapóra jöhet nekünk. Úgy értem, az új Jeruzsálem ügyének! – javította ki magát gyorsan. – A városban mindenki úgy tudja, néma vagy?

Bólintottam.

– A Knipperdolling-házban is?

Megpróbáltam villámgyorsan átgondolni, mi lenne erre a jó válasz. Végül újra csak bólintottam. Ha azt gondolják rólam, hogy mindvégig Knipperdolling kémje voltam, akkor neki bizonyosan elvágják a torkát, de az enyémet is.

– No, jó! – szólalt meg némi töprengés után Rothman újra. – Úgy gondolom, az lehet a baj, hogy elszoktál a beszédől... De ha nagyon akarnád, bármikor meg tudnál szólalni, igaz? Mondjuk például akkor, amikor Bockelson... a király lóháton átvonul a té-

ren, te a lova lába elé vethetnéd magadat... vagy ha úgy jobban tesszik, odajárulhatnál a trónja elé, amikor a Főtéren bírászkodik... ez már mindegy, a részleteket ráérünk később megbeszélni... Ő pedig megérintene, a fejedre tenné a kezét, és azt mondaná: akarom, szólalj meg! Te pedig megszólalnál, és fennszóval dicsérnéd az Urat és az ő prófétáját! Mit szólsz hozzá? Most persze azt gondolod, hogy ez csalás lenne és méltatlan színjáték – mondta a homlokát ráncolva, és elnézett valahová mellettem. – De rosszul gondolod: az embereknek soha ekkora szükségük nem volt arra, hogy bízzanak a királyban... a jó ügy győzelmében! És ezt a győzelmet csak úgy tudják kivívni, ha erős a hitük! Te ehhez segítheted hozzá őket! De talán attól félsz – folytatta, és közben összehúzott szemmel, figyelmesen fürkészte az arcomat –, hogy sokan sok mindent beszéltek előtted, amíg némának hittek... Knipperdolling, de talán még maga a király is... és hogy nem leszel biztonságban, ha megtudják, hogy megoldódott a nyelved. Igen, ez nekem is eszembe jutott... ne gondold, hogy nem törődöm a te biztonságoddal... de bízzál bennem, én meg foglak védelmezni! – Kis ideig töprengve nézett maga elé. – Nincsen férjed, igaz? – kérdezte aztán. – Emlékszem, Knipperdolling kijárta a királynál, hogy téged hagyjanak békén... vagy talán nem is mert senki próbálkozni nálad, mert azt beszéltek, hogy Bockelsen... – Undorodva legyintett. – Mindegy: ha megteszed, amire kérlek, akkor én utána feleségül veszek... és magammal hozlak ide a házba, ahol nem bánthat senki. Legalább Bockelsen sem zaklathat többet, hogy miért nem veszek már új feleséget a megholt régi helyett. Gondolkodj a dolgon, és ha döntöttél, keress meg! – tette hozzá, és felállt.

Felálltam én is: Rothman odalépett hozzám, erősen az arcomba nézett, mintha akkor látott volna életében először. A szemébe néztem: ekkor mintha elcsodálkozott volna. Aztán elmosolyodott: volt elég alkalmra rá élete során, hogy megtanuljon olvasni az asszonyi pillantásokból.

– Na, jól van, jól van! – mondta, és két ujjal gyöngéden megveregette az arcomat, mint valami kedves kutyáét vagy egy kisgyermekét. – Hát csak gondolkodjál! – És kitérte előttem az ajtót.

Nem tudom, hogyan kerültem haza. Mielőtt befordultam a Főtérre, felnéztem az égre: a nap már lemenőben volt, nagy, vörös fellegeteket hajtott a szél nyugat felől, mintha a szemhatáron valami óriási, izzó hegylánc nőtt volna ki a földből hirtelen. Dél felől pedig sötét fellegek érkeztek, és lassan belepték az egész eget. Emlékszem, amikor átvágtam a Főtéren, erős hársfaillatot éreztem, és nagy, vakító fényességeket láttam táncolni a tetők felett. Még egy darabig a kamrámban is láttam ezeket a káprázó fényfoltokat, ahogy ott ültem az ágyam szélén, és hallgattam a tulajdon szívem dobogását (olyan erősen vert, hogy egy ideig harangzúgásnak véltem). Hirtelen, mint a vízáradat, mint az esőtől megduzzadt patak, amely elsodorja az útját elzáró ágakat és száraz faleveleket, előntött az a sok mindenféle érzés, amelyeket a démon megfagyasztott bennem. Mintha csak álmodtam volna: és ebben az éber álomban mindenféle jeleneteket képzeltem magam elé: hogy egy takaró alatt hálunk, a keze álmában a csípőmön pihen, és valahányszor fölbredek, hallom a lélegzetét; hogy ebédet viszek neki, ő a könyvéből föl sem nézve bekanalazza, amit hoztam, és a végén hálásan fölmosolyog rám; hogy ülök az ablaknál, és a szakadt ingén öltögetek, ő meg, ahogy elmegy mellettem, futólag átkarol. És még sok más efféléjét. Izzott a testem, az ágyékom sajgott, és úgy lüktetett, mintha ott egy második szívem volna.

Így ültem vagy egy óra hosszat az ágyam szélén, boldog képzelgésekbe merülve. Azután fölálltam, batyuba kötöttem a kevéske holmimat, az ékköves láncot a nyakamba akasztottam, és elindultam.

Talán két-három hete is megvolt már, hogy kicsi Hansot utoljára láttam, de tudtam, hol keressem: a Szent Kereszt kapunál ő volt az őrség parancsnoka. Azt rebesgették, hogy néhány hete több ór is megszökött, és éppen az ehhez a kapuhoz beosztottak közül. Márpedig, ha nekik sikerült, nekem miért ne sikerülne? Arra gondoltam, Hansnak adom az aranyláncomat, ha segít kijutni.

Alig tettem néhány lépést a sötét, kihalt utcán, leszakadt az eső. És mintha odafentről nagy, fehér puskagolyókkal lőnék a

vároost, tyúktojás nagyságú jégdarabok kezdtek zuhogni a tetőkre, az útra, és engem is jó néhány ilyen golyóbis eltalált, ahogy szaladtam. A batyumat odaszorítottam a fejem búbjára, hogy legalább a fejemet ne érje a jég, és szaladtam tovább. Látni nem láttam semmit, az utca néptelen volt, némelyik házból halk sírást vagy nyöszörgést lehetett hallani, azonfelül csak a jég kopogását. Futottam, de mint amikor álmában menekül az ember, és hiába adja bele minden erejét a futásba, úgy éreztem, csak csigalassúsággal haladok, mert minden tagom nehéz, mint az ólom. Olybá tűnt nekem, hogy már órák óta rohanok a Szent Kereszt kapu felé, de még mindig végtelen messze vagyok tőle. Átszaladtam a belső várárok kőhídján, hallottam, ahogy a lábam alatt sustorog a víz. Valahol a távolban a Szent Lambert órája elütötte az éjfelet.

Ahogy kifordultam a vaksötét sikátorból, valami tömör és mozdulatlan sötétséget pillantottam meg a jégeső zuhogása mögött: a Szent Kereszt kaputornyát. Elindultam feléje, de hirtelen megtorpantam, és visszahúzódtam a sikátorba: hangokat hallottam, lépteket, zörrenést és suhogást, úgy tűnt, emberek lépnek ki a torony kapuján, először csak ketten-hárman, aztán egyre többen. Megálltak a kaputorony tövében, és várakoztak; a falhoz lapultam, nehogy észrevegyenek, és vártam, hogy odébb menjenek. Már nem is tudom, mit hittem, kik lehetnek, talán arra gondoltam, hogy, úgy látszik, csakugyan megsokszorozták a Szent Kereszt kapunál az őrséget, ahogy Jan fővezére javasolta. De azt hiszem, igazából nem is gondoltam semmit, csak vacogtam az átázott ruhámban, sajgott a testem, ahol a jégdarabok eltaláltak, és hevesen borzongtam: kezdett már erőt venni rajtam az a hagyományos állapot, amelyből aztán hosszú hetekig sem bírtam kilábalni. Rémlik, hogy egy idő után özönleni kezdtek az emberek a torony kapuján át, hallottam a lépteiket, meg ahogy a fémkard a bőrzekéjükhöz súrlódik, vagy megcsikordul a páncél fémjén. És láttam, ahogy mély csöndben megindulnak a belsőváros felé. Amikor az utolsó is eltűnt egy utca fordulójában, elővakodtam a sikátorból, és a toronyhoz siettem.

A kapu tárva-nyitva állt. Benyitottam az őrházba: senki. Beléptem a nyitott kapun, és futva elindultam a torony túloldalára vezető alagútban. A batyumat megint a fejemre szorítottam, mert féltem nagyon, hogy egy denevér a hajamba talál ragadni. Az alagút túloldalán is állt egy őrház, az ajtaja annak is nyitva, és tűzfény szűrődött ki rajta. Benéztem, és láttam, hogy a tűz körül emberi alakok hevernek, ki arcra fordulva, ki a hátán. Akár alhattak is volna: csakhogy az, aki a hátán feküdt, fönnakadt szemmel, mereven bámulta a mennyezetet, és mindegyiknek a mellén vagy a hátán nagy veres folt terjedezett. Kicsi Hans nem volt közöttük.

Később, lázas állapotomból magamhoz térve, eleinte hiába próbáltam elmémben összerakni, mi is történt ezután, mintha egy kéz kitörölte volna azoknak az óráknak az emlékét. Fokonyként azután vissza-visszatért egynéhány emlékkép, de máig sem tudom, melyik kép mutatta a valóságot, és melyik volt csupán lázas képzeletem gyümölcse.

Olykor úgy rémlett, a városkapun kilépve négykézláb kúszom lefelé a földsánc meredek oldalán, a túskebokrok megtépik a ruhámat, a batyum elmarad valahol, aztán megindulok valami ingatag hídon a víz felett, holott vaksötét van, a hídnak nincs korlátja, amely megóvna a vízbe eséstől, és csak egy-egy villám fényénél látom, hogy hova lépek. A híd minden lépésemre meg-inog, mintha ketté akarna válni. A túloldalán üres mező, távolabb, a Judenfeld kapunál emberi alakok nyüzsögnek, semmit nem látok belőlük a sötétben, de bizonyára katonák azok is. A mező túloldalán, egymástól egyenlő távolságra fekete négyszögek: az őrházak. Négykézláb, olykor hason csúszva, hogy észre ne vegyenek, elkúszom a legközelebbi őrházig, behúzódok a hátsó fala mellé, és elveszítem az eszméletemet.

Néhány perc vagy néhány óra múltán arra eszmélek, hogy valaki áll a várfalon, zászlót lenget, és azt kiáltja: Katonák, jertek! Gyorsan! Miénk a város! Nagy nehezen, meg-megtámaszkodva az őrház falában, föltápászkodom és elindulok. Minden tagom fáj, a ruhám nedves az éjszakai esőtől és a hajnali harmattól.

Aztán mintha a kora hajnali sűrűületben lépkednék visszafelé azon az úton, amelyen annak idején Münsterbe jöttem, és ahogy hátranézek, mintha megint ugyanazt az álmod látnám, mint oda-felé: lángoló háztetőket a veresen izzó égaj elött.

RAKOVSKY ZSUZSA (1950. december 4., Sopron) Kossuth-díjas író, költő, műfordító, Irodalmi Jelen-nagydíjas alkotó.

Fecske Csaba

Élet a képben

(az idő mérték)

*Éled a kép meg a múlt az előhívó folyadékban,
vérszínű lánggal fénylő vegykonnyában a múltunk
titkai úsznak, s feltámad sok elfeledett kép.
Ott a fonákja mutatja a dermedt múlt idejéből,
fixírben merevült képét sok egykori arcnak.
Múlt hagyatéka fölött elméláz most a jelenkor,
s bölcsnek tűnik a most. Az elődök, hajdani tettek
értelmét kutatóban összegződik a múltja
képbe fagyott, barnásan mattrá fakult nagyapáknak,
s orgonabokrok közt kacagó lányok sziluettje,
hangja az évszázad mélyéről is lány örömet kelt?
Ebből a szép, idilli világból nőtt ki sötéten
vasmarkú jelene irgalmatlanná váló,
csak a jövőre tekintő önző démonainknak?
Megköt a múlt, de mégis, a kép tovább öregedhet,
mint a halott körme, kiterítve is egyre növekszik,
míg ravatalja után a sír végleg befogadja.*

*Múltat idéző kép politúrja sánca mögül néz,
s látszik, ahogy a sok arc megöregszik, ott a papíron.
Kedvesed is kibomló copfjában kikericcsel;
szép lányos mosolya miért vet vénasszonyi ráncot?
Csalfa a kép, vagy a szív is méri időnk rohanását,
bármit is mond a papír, a múlt csak múltat idézhet.
Nincs két óra, amely együtt járhatna időnkkel,
csillagidőhöz hogy rendelhetnénk mutatókat?
Fény s árnyék közt futva biztos időt ki kereshet?
Múltunk rögzítetten is áttör a kép szorításán:
régvolt ifjú szemünk néz ránk ma agg sugarakkal.
Nem tudom én, de biztosan érzem, tükre hamissá
válík annak, kit a papír konzerválhat csak,
míg a futó emlék fiatalnak örzi a vént is.
Egyre mohóbban sóvárog ma az emberi éhség
életre s mindarra, mit élet adhat e földön.
Életéhséget nem csillapíthat a lélek,
nincs annak patikája, elvonszolna pokolra,
hogyha nincs szeretet, mi lelkünket melegítné.
Képe se mozdul, tükre nem él, mégis fiatalság
pírja lobog rajta hevülő, tiszta szerelemből,
ifjúság tüze, mit feledés sem tud letörölni,
mert ott más világot mér az idő, s mértéke
szívben, csontban, vérben van, s nem szürke papíron.
Átsegít az anyag sok emlékünknél szakadéknál,
kínálva egy esélyt, hogy a tetteket újraitéljük
szembesítésben azzal, mi vezette a sorsunk.
Semmilyen fixír nem rögzítheti azt, ami bennünk
múlni akar, vagy kín emléke meg nem erősít.
Csak az öröklét ő s tüze éghet örökkön-örökké,
mert az ég igazát nem cáfolhatja idő.*

FECSKE CSABA (1948. március 10., Szögliget) József Attila-díjas költő, író, publicista.

Szócs Petra

Régészeti homokozó

*Lábam alatt levélmintás szarkofágok,
perselykutak, díszpáncélok és három sír,
véletlenül vágta át őket a vízvezeték.
Hátrébb, a hegynél rövid életű
gödörház vörös maradványai,
mögötte egy vesztés hadsereg
zsugorpózban eltemetett zsoldosai.
Az ásatás vezetője, egy feketehimlős férfi
még órákig rajzolgat műszak végén,
fel-alá sétál a homokban.
Aztán egész éjszaka suttog a locsolócső,
a csontok nem száradhatnak ki,
mert megeszik őket a lila darazsak.
Másnap az unalmasabb sírköveket
visszadobálják a gödörbe, és leszórják sóval.
Ásatás vége, mondják a feketehimlős férfinak,
de nem bánja, hogy elviszik a csontokat,
meg tudja idézni az élők szellemét.
Árokban olyan kopasz és védtelen az ember.*

A szavatosság lejárt előtt

*Egy reggel aztán láttam, hogy hatott a sok
ránctalanító, hajnövesztő,
cellulitiszkrém,
fogzománcjavító,
mell-emelő,
és ott álltam gyönyörűen,
tényleg, hihetetlenül szép voltam,*

*nem olyan, mint fiatalon, hanem
sokkal szebb,
mert más az öregből lett fiatal,
mint a fiatal fiatal:
estéből hajnal,
almából almavirág.
A térdeim is formásabbak lettek, és
a lábamra nőtt egy újfajta nemi szerv, azon
a helyen, ami a gödörben felszakadt.
Mennyivel másabb így minden.
Mennyivel másabb így egy vonatút.*

SZŐCS PETRA (1981. szeptember 7., Kolozsvár)
költő, filmrendező, forgatókönyvíró, műfordító.
Filmjei nemzetközi fesztiválokon több rangos elismerést értek el.

Drávucz Zsolt

Teremőr

Pécs, 2019 októbere. Csontvárynak szeretettel

*A teremőr ásít. Árnyéka háromméteresre nyúlik,
vészfógló kecsességgel gyűrűzik a lelakozott
fapadlón. Baalbeket tartja a nagyteremnyi fal.
A romok ecetszőrök lusta karcai a pasztellben.
Hatvanöt év depresszióját őrzi a falon,
a lágynak ható pszichózist dédelgeti.*

*Álmában mediterrán lombok alatt,
lábával mélyen a sárguló földben
némán tűri, ahogyan a krétakék
ég alá cédrussá festi őt Cs. K. T.*

DRÁVUCZ ZSOLT (1997. április 7., Szolnok) költő, műfordító, a KULTer munkatársa.

Payer Imre

Húsz év és tovább

*Hajnal-közelben, álomnak mezsgyéjén
az ódon házban léssen engedelmem
meglátogatni elmúlt éveim.
Gomolygó házfal régente regél.*

*Lehunyt szemhéjam mögött látásom is látom.
Árnyas konyha, diós birsalmaíz,
hosszú verandán sültalmahéjillat.*

*Nyitódik-csukódik idő:
legyező küllői, kalligrafált lapok,
jelenben írva, húsz évre, tovább.*

*Annyi már letörött, roncsolva süllyedt.
Maradék szín, alak rajtuk mintha maradna.
A meszelt fal fölött az ég.
Éji égen örökre Hold.*

*Köztes forgalomban
ébred tündéri dévaj pillanat.*

*Széles hátú folyó
csak látszólag áll – így változom.
Fölötte-fölöttem gyerekóriás felhők.
Hasadt etapba fúj a kiszámíthatatlan.
Ilyen a mondásban az idő.*

*Húsz év és tovább.
A jóremény az áramlat.
A mozgás állandója.
A teremtés mindig ugyanaz.
Ha ünnepre gondolsz,
készülj a jövőre! Itt van
a múltban, telíti a szót, a világot.*

PAYER IMRE (1961. április 27., Budapest) József Attila-díjas költő, irodalomtörténész, szerkesztő.

Sütő Csaba András

nyugati jelen

„az emberek
Túl sok valóságot nem bírnak el.
Múlt idő és jövő idő
Ami lehetett volna és az, ami volt
Egy célba fut és az mindig jelen van.”
(Thomas Stearns Eliot: *Burnt Norton*)

*az embert, aki ír a fáklyafénynél,
lassan elborítja az eső.
tördeli sárga és fekete
arcát a lobogás,
csikálja a dél-délkeleti szél.*

*testére hűlő textil hullong,
lábán zokni, az uszodai klumpában
csúszkál, talpa fényesre, simára kopott,
csúszik a létrán is, amikor lusta,
és cipő helyett a jó szerencsére hagyatkozik.*

*áll a háromszor kilencesen, az huszonhét,
a higanyszál harminchárom fokot mutat.*

*hunyorog az imbolygó fényben.
nappal létrán szedi a cseresznyét,
meggyet, éjjel a műkövel borított
teraspárkányra könyököl,
lábát csiszálja, hátha elősejlik
valami a hintázó, ritmusnak
is joggal nevezhető zajból.*

*ül az asztalnál, mintha száz meg ezer éve,
vadhajtások a barackfa tövén,
idén nem bántotta fagy,
ezért a lusta, elnéző kegyelem.
termését mutatja, idén először,
a harsogó sárga és piros félgömbök
húzzák az ágakat, szopják a napot,
kapaszkodnak, pottyannak,
hevernek a földön, bevégeztetik.*

*nyitva felejtett metszőolló ásít
a peremen, fejük lassan emelő,
gyökerükkel hordóból kannába
mert, langy vizet szürcsölő palánták.*

*minden élni akar. nő azt' kész.
a perje is, hagymaszárat indázva,
benőve és fojtogatva a kisülő zöldborsót.
gyom mindenhol. okot acsarkodásra,
ürügyet gyűlöletre nem szerez.*

*reggel kezébe fogja
az istállófalnak
támasztott darabolót.
húzza, vágja a földet.
ölés, ölelés, virágzás meztelen.
parádé mimikrivel.*

*a szomszéd a C-dúrt bontja,
hallja, ahogy felrakja a kisujját,
és az E1-gyen G-t produkál. az igen.*

*kesztyűt húz, kicsapja
az utánzónövényeket,
szivarral kezében csipkedi
a buzgó szőlőhajtásokat,
egy kézzel, ahogy a vagányság
kezdetén a felnőtt biciklivel.
rutinból buktatja a vödöröt
az esővizes hordóba, megtanulta,
arrébb egy ártézi nyomós kút
pumpál, csuklik, nyiszorog.*

*sikít, szinte lobot vet, szikrázik
a föld, aszondják, és igazuk is van.
száraz, kemény, hiába május
monszunja, a mindent hetekig
borító, követ, ruhát felmocskoló sár.*

*eltévesztett csapadék, hektikus intenzitás.
fosszilis kontárok kezén az égi gyeplő.
előreroszognak a nyár utolsó napjai
augusztus, szeptember szelében.*

*a síkon nincs már tavasz, ősz.
levélszíne-váltás óne,
fagy- és tűzhalált szemezget
a zúduló hő, az áradó fagy.*

*évek évekre rogyva, fejét fogja gazda, kertművelő.
munkáját végezve a nyugati végeken a folyóra menekül.*

*a nagy sziget közepén.
amit felszaggat, tölt, átjár,
darabol a szerteszaladó folyam,
ágakra szakadva eresedik,
és a föld a vízzel hál
és kél a másik napon,
mikor milyen lábbal, testén,
mellékein mikor mennyivel:
akkor annyival, másszor ennyivel.*

*ahogy a helyzetet elnézi, úgy vált ő is.
printről online-ra, online-ról printre,
és jóleső az archaikus tapasztalás.*

*nézni meglátni
súrolni a tárgyakat
kifújni kicsit
ülni a dunán innen
a töltés tetején
rögzíteni ezt-azt*

*tekintetbe venni
felverni a port
lélegezni nagyot
megülni a dunántúlt
hasító fényelem
a nyugati végeken*

olyan ez is akárha ötezer éve

*vésni festeni róni
a másodikat*

*az első jelet
ehhez mérten*

*legyen harmonikus
rövid és hosszú
gyümölcsöt szed
nézi a rezgő
bedob bevág kiteker*

*legyen különböző
szakok bűvöletében
levelet hajtogat
botspicceket
akaszt fásaszt merít*

fejét nyújtja az ég felé

gyökere a föld mélyére

nyúló tükör

*s ha elfut a szél odafenn
rezeg az ezüstnyár lombja
szín és fonák szín és fonák
moccanatlan minden odalenn*

*aki rugózott a szél hátán
tartotta arcát fagynak
adta hideg meleg esőnek
söpörte magáról a hódarát
törölt veritéket földre csapva
figyelte a jégcsap olvadását
cseppeket a február hőjében
a lábasa gázra tett felhabzó tejet
a frissen nyírt fű illatába burkolózva
kottázva felhők járását
fecskék röptét labdapattogást
haránt állva gombafolyást követve
két oldalán egy folyóval két ággal
háta mögött élő és kihalt falvakkal
csendes növekvő sötéttel
utcafényérzékeny házak
előomló kockaformája*

*az este a kör a séta a szabad a bámész
a fiatal aki nem átall szeme ágál*

*áll a halott mellékágnál a csatornaparton
nézi az elhagyott medret beleszántottak
a zsilipet a számolatlan növényt
utódaikat hiányukat*

*az állatok csapdáit nem járja
halakat nézne a csatornában
ahogy régen szabad szemmel
tisztá vízben úszó rajokat*

*apróhalat mindenek előtt
öklét sügeret snecit
kisebb keszegeket
ezüst- és aranykárászt
a múltból jelenbe hajló
botot más súlyok görbítik
akár a félbemaradó naplement
lenyűgöz magával ragadó*

*akár a horogra akadó
hínárfonat vagy a nyárpehely
alattomos csomói a damilon
a gyűrűk kerámiabetétjein*

*és akkor a vízbe szórt szemétről
bedöntött fák ágairól
nem is volt beszélni idő
megszokásból halkán mozog*

*a parton compótúrás buborékai
után kutat zörgeti a száradó
nád szálait gallyroppanás*

egyetlen maga taposta nyompár

*az erős fű felegyenesedik
a tépett hálók szárait bogozza*

egymásba bújtatja a szél

SÜTŐ CSABA ANDRÁS (1979. július 19., Győr)
Móricz Zsigmond-ösztöndíjas és Lilla-díjas költő,
az Ambroozia folyóirat szerkesztője.

Bollobás Enikő

Emlékszem

(részlet)

„Feljő az emlék.”

Emlékszem nagyanyám briliáns fülbevalójára és a fülcimpája alatt levő kis fekete pontra. Emlékeimben soha nem hozzám beszél, de gyakran (és tele aggodalommal) rólam. Néha németül, mert az jön könnyebben a szájára. Nagypám ágyán ülünk, kezét a mellkasomra teszi, s anyámhoz szól: ennek a kislánynak a szíve... a szíve nincs rendben.

Emlékszem a ligeti ház sötét folyosójának hűvösére, a süteményszagra (volt is mindig rácsos linzer vagy darálós keksz a tiszta damasztruha alatt, de csak a már felvágott szeleteket volt szabad enni). Emlékszem a kamra paprikászsíroskenyér-szagára is. Emlékszem a pincére, ahova néha borért vagy szódáért szalasztott a nagypám: a földpadló mindig tiszta volt, zöldségszag terjengett, és denevérektől lehetett tartani. A padlásra nem szívesen mentem – félttem lejönni

az ingatag, göcsörtös létrán. Olykor disznóvisítésra ébredtem – de mire kiértem, már a pörkölésnél tartottak. Egyszer, mikor én húztam a malac farkát, nagyapám, hogy elterelje a figyelmemet, narancsokat gurított ki mögülem, a disznó felhúzott farka alól. (Hogy honnan szedte a narancsot? az ötvenes években?) Csupa izgalom volt egy ilyen disznóölés: ott lábatlankodtam az óriási sürgés-forgás közepete, de senki nem haragudott. Én meg élveztem a rokonok és barátok jókedvű munkáját és az azóta sem érzett jó szagokat és ízeket.

Emlékszem nagyapám hófehér hajára. Én nem a babáimat fésülgettem, mint más kislány, hanem az ő rózsaszín fejét. Közben szivarozott, a *Szabad Földet* vagy a *Kincses Kalendáriumot* olvasta, és fehérbort ivott. Máskor meg velem snapszlizott. Az volt a legjobb, amikor kint a verandán kártyáztunk ebéd után. Nyári vakáció alatt. Ott teljes volt a világ.

Télen a nappaliban a kályha tetején mindig sült valami: krumpli vagy alma, csavart szeletekre vágva forgott, forgott, s illata összekeveredett az ő szivarfüstjével. Soha nem éreztem azóta sem ezt a meghitt nappali-Nagyapi-szagot. Csak ezt a szobát fűtötték, úgyhogy lefekvés előtt Böbe megmelegítette a dunyhánkat a kályhán (néha meleg vizes palack is várt dermesztő hideg ágyban). Az iskolai politechnika-órán készített papírkígyót is ezen a kályhán próbáltuk ki: nagyon lassan, de elkezdett forogni a melegtől, akár az alma- és krumplitekercesek. Az óriási barna kredenc bal fiókja tiltott hely volt: az a Lackó fiókja, tele vonalzókkal, körzőkkel és más mérnöki szerszámokkal. A piros kancsóban meg ott voltak az előző hetek lottószelvényei (talán tárgynyeremény-sorsoláson még nyernek, gondolták). A falra szerelt rádió valamilyen betegségem idején került a házba, valószínűleg véletlenül, de nekem jölesett az egybeesés: Enci rádiója. Egy időben a jégveremben csíráztattak valamit (talán lucernát), de aztán ez rövid időn belül abbamaradt, és újra üresen állt. A csíráztatás idején hallhattam először a hitleri koncentrációs táborokról, mert ez a két kép – a jégveremi nedves növekedés és a légerekben folyt mészárlások – számomra örökre összekapcsolódtak. A krematórium pedig a hátsó konyha lett, melyet disznóöléskor használtak csak, de ahol

füstölő is volt. Nem féltem a hátsó konyhába vagy a jégverembe menni, de ha a légerekre gondolok, ez jut eszembe.

Mángorlót azóta sem láttam sehol, csak a ligeti ház nyári konyhájában, amely a már rég nem használt istálló tömbjében volt, a kamra mellett.

A Rákóczi utca fehér virágú akácját soha nem fogom elfelejteni; ilyen mámorító, bódító illatot csak gyerekkorában érezhet az ember, s akkor is csak a nagyszülői ház körül. A világ minden utcái közül talán ez a ligeti fasor a leginkább az enyém. Mintha a Rákóczi utcai akácfák gyökérzetével kapaszkodnék a világra. Mintha ők tartanának.

Apámat soha nem láttam gyengének. Hihetetlen erejéből mindenkinek jutott bőven – családnak és betegnek egyaránt. Ha került is megalázó helyzetbe, arról mi sohasem tudtunk. A cellatársai mesélték, hogy milyen megtörhetetlen volt, hogy a huszonnégy órás hideg vizes vödörben állást milyen hőiesen viselte, hogy tartotta a lelket a többiekben a történeteivel, s milyen szépen beszélgettek latinul a cellában raboskodó papokkal az orvosok, élükön apámmal.

Emlékszem, mikor a Piac téri ház első kertjében bicikliztettem, a betegek ott jártak el mellett. Nagyon jó érzés volt apám lányának lenni: azonosulni vele, aki ezeknek az embereknek az egészségét adta vissza. Messziről jöttek hozzá, néha több száz kilométert utaztak, hogy a csodadoktor kezei közé kerülhessenek. Aztán azt a biciklit hamar kinőttem, s anyám egy kisfiúnak adta.

A biciklizés maga volt a szabadság és szédület. Pedig hányszor csak utasként ültem hátul vagy a vázon! Egyszer Nagyapival a harangláb sarkánál akartunk befordulni, mikor a lábam beakadt a hátsó kerék küllőjébe, és kificamodott a bokám. Nagyon megijedtünk. Napokig ápoltak, otthon, a nappaliban feküdtem az ablak alatti kanapén, s nagyon jól éreztem magam. Akkoriban került az első televízió a házba, egy szovjet tiszt hozta, hálából a gyógyulásáért, s ha volt adás, nézhettem.

Egyszer Emővel mentünk biciklivel: az egyik Kaltenecker családot kellett megkeresnünk az alsófalusi iskola környékén. Azt

hiszem, tizenegy Kalteneckerhez zörgettünk be, míg a miénket megtaláltuk. Nagyot neveltünk: mind a Magyar utcában laktak.

Néha furcsa dolgokat lehetett a konyhánkban látni. Golyvát, lépet – közönséges vacsoratányérokra ültek a pulton.

Egyszer nem bírtam ellenállni a garázs előtt álló, öreg BMW csábításának. Apám a kulcsot is benne hagyta, nekem csak el kellett fordítanom. Rettentően megijedtem persze, ahogyan ugrott egyet az autó, de aztán semmi nem történt. Remegő lábakkal szálltam ki belőle.

A cseresznyefa megmászható volt. Sőt: a teraszról is lehetett szedni róla a cseresznyét, bár a szomszéd kerthez tartozott.

A szüleim megkönnyebbültek, mikor a szőlőt eladták. Nem kellett tovább műveltetni. A szőlő különben is mindig savanyú volt. De apám néha ott sétált fehér köpenyben, csak kiugrott a rendelőlől, kenyérrrel vagy kaláccsal a kezében, s szőlőt szemezgetett. Később ezt már csak a hátsó kert két meggyfája körül művelte: „könyeret möggyel”, mondta mindig.

Emlékszem Márkusra, a cigányra. Ijedt tekintetű, alacsony ember volt, indián vonásokkal, s állandóan az orrát törülgette, miközben alázatosakat hajlongott. A szüleim úrnak kijáró módon vendégelték meg, így aztán jött kéretlenül is, húzta a nótát napestig.

Minden lány félt a szuterénben az Anonymus-csuklyában álldogáló csontváztól. Számunkra Gedeon jelenléte teljesen magától értetődő volt, semmi szokatlant nem láttunk az anatómia, a halandóság és a megszokottság e sajátos keveredésében. Zsuzsát is szerettem volna megbarátkoztatni a köntös alatt lakó elmúlással, de őt már a kikandikáló ujjpercek is elborzasztották.

Az egyik legelső emlékem, amikor a szüleim színházba mentek, s valahogy egyedül maradtunk Zsuzsával, aki altatódalt énekelt: „Hej-csi, kicsi babája...” A szüleink színházi estéi később is izgalmasak voltak, mert elővehettük a jelmezes ládát, s mindenféle ruhákat ölthettünk magunkra.

Nagyon jóban voltam Zsuzsával – mindennek örültem, ami tőle jött, dalnak, viccnek, jó történetnek, de különösen azt sze-

rettem, mikor „tótul” tanított. Ma is megvan az a füzetem, melybe én persze csak úgy fonetikusán, ahogy tőle hallottam, írtam a szavakat meg énekeket. Egyszer azt kérdeztem tőle, mi az, hogy „körülbelül”? Rámutatott a „traktoros ruhámra” (akkoriban minden gyerek ilyen felül gombolódó mackóruhát hordott, de közülük valószínűleg csak én akartam valóban traktoros is lenni): annak a gumis övrésze, az körül is van, meg belül is, mondta.

Idősebb testvéreimet reggelenként apánk vitte kocsival Pestre iskolába. Néha engem is elvitt a Piac tér sarkáig; olyankor a BMW külső sárhányóján álltam, mint az államfők testőrei, s élveztem, ahogyan a fülem mellett süvít a szél. Az út elég rövid volt és zötyögős, de a gerincemben ma is érzem azt az izgalmat és örömet: ezt senkivel sem csinálja a papája.

Apa: erő, biztonság, ráhagyatkozás, szigor, fegyelem, odaadás, védelem, felelősség, elszántság, elvárás, büszkeség. Elkötelezettség.

Anya: figyelem, türelem, odafordulás, derű, lágyág, ölelés, feltétel nélküliség, meghittség, szépség, harmónia. Nyugalom, de flow is.

Emlékszem a haraszti hálószoba mennyezetére: sötétkék égbolton ezüst félhold és arany csillagok. Mintha Zsuzsa (vagy Anca) nemtetszését is hallanám, hogy ő bizony nem szeretne itt aludni. Anyánk almát hozott az ágyba: lefekvés előtt, fogmosás után voltunk, de almát azért még lehetett enni. Meghámozta, szeletekre vágta, majd a héját is megkaptuk: abban van a legtöbb vitamin, mondta. Néha bizony fogellenőrzés is volt, valahogy mindig késő este, rendelés után kellett szaladnunk a rendelőbe, ahol apánk fúrta és tömte a fogainkat.

Emlékszem, mikor a csillagos mennyezetű hálószobában valamelyik karácsonykor kiugrott a vállam, míg Emő öltöztetett. S egy másik karácsony emléke is ide hoz: éppen anyám száját rúszoltam, mikor csöngetett az angyal. A kezem megcsúszott az ijedtségtől, a rúzs elmázolódott a szája szögletében, sőt, ki is esett a kezemből, úgy szaladtam. – Ennek a hálószobának a mennyezete szakadt be az '56-os földrengés idején. Még a csillagkép előtt. Talán a rossz vakolást kellett azután az éjszakai égboltnak eltüntetnie.

A földrengésből csak annyi maradt meg az emlékezetemben, ahogy a Piac téren a standokon ülünk a meleg dunyha alatt, s várjuk, hogy vissza lehessen menni a romos házba. Körülöttünk valaki sajnálkozik: először az árvíz, most meg ez – micsoda esztendő. Pedig a java még hátravolt.

Emlékszem, mikor a franciaágyat hozták. Délután volt, rendezési idő, úgyhogy anyám csak pár percig lehetett ott, de ahogyan örült az ágynak, azt sohasem felejttem el: ráfeküdt, jobbra fordult, balra fordult, ide-oda pördülve próbálgatta, mint egy gyerek. Az én fiatal, szőke, boldog édesanyám.

A hálószobában, a teraszajtó szögletében fésülte a nagy lófar-kamat. Mindig az ajtó üvegére koppantott a fésűvel, mikor sikítottam, hogy fáj, húzza a hajam, s játékosan valami kisördögöt okolt. Soha nem értettem, miért csinálja. Csak nem gondolja, hogy én ezt valóban elhiszem? Rossz volt ilyenkor a tükörbe nézni, mert ott a tükör foncsorozása ferdének mutatta a száját, s ez nagyon zavart. Édesanyám gyönyörű, nem ilyen ferde szájú.

Amikor még nem jártam iskolába, délelőttönként mindig együtt voltunk. (Óvodával csak egyszer próbálkoztak, de ebéd után onnan is hazaszöktem, pedig valami főtisztséggel ruháztak fel, lévén, hogy már tudtam olvasni. De otthon akartam lenni.) Anyámmal ágyaztunk, takarítottunk, közben pedig verseket tanultunk. Főleg Petőfi-verseket (Petőfi Sándorról mindig azt képzeltem, hogy szüleivel ott lakott a szomszédunkban, a Bánszkyék házában – talán mert az a ház eredetileg Nagypapié volt, akit egy kicsit az öreg Petroviccsal azonosítottam: majdnem fogadós volt ő is). Mire iskolába kerültem, tucattal fújtam az egyszerűbb Petőfi-verseket. Amíg a párnák vagy dunyhák sarkait szorítottam, hogy a tiszta huzatból ki ne csússzanak, Petőfit, Aranyt és Vörösmartyt tanultunk. Ötévesen már tudtam írni és olvasni, kaptam egy füzetet azzal, hogy abba mindennap írjak be egy versszakot, és azt tanuljam is meg. Azután, hogy a versszakokból összeállt a vers, föl kellett mondani anyámnak. Két vers megtanulása között egy nap szünetet tartottunk. Ezért aztán bekerültek rövidke versek is a füzetbe.

Anyám egy időben kontyot hordott. Saját, még lánykorában levágott copfjából készítettett magának vendégajat, s azt hordta befonva. Mikor esténként vége volt a rendelésnek, nagy megkönynyebbüléssel bontotta le ezt a hajkoronát, szedte ki a számtalan nagy hajtűt, s fogadkozott, hogy nem hord többet ilyen haját. Különben is, nagyon öregít, mondta. – Nem volt még negyvenéves.

Szerettem Pestre járni vele, a Meinel-boltba kávéért, Filszekker úrhoz kesztyűért vagy Libál Emmi nénihez szemüvegért. Meg Soroksárra a patyolatba. Akkor csak az enyém volt, s nagyon jókat beszélgettünk a HÉV-en. A Vargák „ősi fészket” mindig megnéztük, a főtértől a második sarkon állt ez a sárga városi ház. Egyszer bementünk a házba, amikor még Tinka néni is élt. De már nagyon töpörödött öreg néni volt, s kicsit furcsán beszélt magyarul. Volt még egy ilyen idős néni Harasztin: Anna néni. Szeretett reggelként beugrani anyámhoz egy kupica pálinkára, ami után kétségbeesetten, szinte fuldokolva kapkodott levegő után. Azt hittem, rosszul van. Nem is értettem, hogy akkor miért issza. Férjére, a szobrász Schmidt Miklós bácsira is emlékszem, pontosabban, egy emlékképem van róla: bejön nagyszüleim ligeti házának udvarába, keres valakit, aki nincs ott, aztán hátat fordít, és kibattyog. Azt hiszem, Lackó esküvője napján volt ez. Én csak a konyhaablakból láttam, de tudom, mennyire örültem, hogy végre megfigyelhetem az arcát anélkül, hogy ez illetlenség lett volna. Az egyik legszebb ember volt, akit életemben láttam, nagy, fehér szakállával, sima bőrével, okos szemével és gyönyörű szobrászkezelével.

Marcsú temetése napján Bogi egész este a „Röslein, Röslein” Schubert-dalt zongorázta. Pedig szomorú napokon, például nagypénteken, nem szólhatott zene a házban. De nyilván a szülem is tudták, hogy ez a zene nem a vidámság és a felejtés, hanem a gyász és a fájdalom hangja, számunkra biztosan. Akkor láttam először halottat, harminchárom éves, gyönyörű, szőke asszony volt. Röslein, Röslein, Röslein rot, Röslein auf der Heiden.

Elsőben mindig Zsuzsa vitt iskolába biciklin. Mögötte ültem a csomagtartón, ő meg nagyban kerülgette a „lócitromokat” (ott

hallottam ezt a szót, a biciklin, először). Télen szánkóval vitt: látom a fekete, magas szárú cipőjét, ahogy szalad előttem, húzza a szánkót. Mindig harsányan jókedvű volt. Egyszer, talán másodikban, már az iskolaév vége felé, az utolsó órák előtt értem jött egy szombat délelőtt. Elkért Erzsi nénitől, mert ment az egész család a Balatonra. A legboldogabb lány voltam a világon.

A hittanórán a pap suhogó nádpálcával járkált, s ha valamit nem tudtunk, fenytett. Tenyeres, háttas, körmös.

Izgalmas volt a Piac téren az üres betonstandokon ugrálni. Nem voltak egyenlő távolságra egymástól, úgyhogy éppenséggel rosszul is kiszámíthattam volna az ugrásokat. De becsukott szemmel is mindig sikerült. A Piac téren és mögötte, a parkban, a szovjet emlékmű körül szeretünk biciklizni. Volt egy pár vagány fiú, aki úgy biciklizett, hogy nem fogta a kormányt. Egyszer én is kipróbáltam, de hogy túltegyek rajtuk, a szememet is behunytam. Retteneteset estem. De nem derült ki otthon, mert nyáron, bicikliszezonban, mindig tele volt sebekkel és horzsolásokkal a térdem, a lábszáram.

A haraszti beton járdalapokat felnőtt méretre szabták, mindig így hittem. S bíztam benne, hogy eljön az idő, amikor én is csak egyszer lépek egy lapra, az összeillesztésre pedig soha. S hogy egyszer én is úgy fogok majd lépdelni, mint a templomba menő, egymásba karoló lányok: könnyedén, de mindig egy ütemre. Az volt az érzésem, hogy mind kínosan vigyáz arra, hogy a lábak keresztsora közé rakott láthatatlan partvisnyelet egyszerre lépjek át. Még az úrnapi körmeneten is együtt léptek. Érthetetlen.

Leginkább egyedül szerettem játszani. Kilencéves voltam, mikor Pestre költöztünk, de a haraszti évekből egyetlen játszópajtásra sem emlékszem. Testvéreim – a viszonylag nagy korkülönbség miatt – voltak is, meg nem is. Játzóként semmiképpen nem, mert mind nagyon be voltak fogva, komoly különórákra jártak, s különben is már kinőttek abból a korból, mikor nagy, közös játszásokat lehetett volna folytatni. Gyerekkorom egyik alapélménye: tél van, bundamellényt veszek fel, sapkát és kesztyűt húzok, hogy a fejem és csuklóm ne fázzon, s kimegyek a hátsó kertbe játszani. Mindig egyedül. A kert elég nagy volt, biciklizni,

sőt, télen még szánkózni is lehetett benne. Egy picit fáztam kabát nélkül, de akkor is nagyon jó érzés volt.

Az egyik legkorábbi emlékem az '56-os forradalom. A gépfegyverek ropogása, ami a harashti pincében úgy hangzott, mintha óriási farönköket dobáltak volna az ajtónk elé. Az orosz tankok az utca túloldalán lehettek, a Némedi úton. Emlékszem, azért sajnáltam, hogy pont most jött ez a forradalom, mert már nem féltem egyedül lenni a pincébe. Ezután még sokáig nem mertem egyedül lenni a szuterénben, rövid időre sem. Pedig a félelemre és rettegésre nem emlékszem, inkább csak arra, milyen jó volt a sok emberrel együtt a pincében. Mi az alsó konyhában laktunk (valahonnan tábori ágyak is kerültek oda, valószínűleg a betegszobákból), Garavári Katóék (Kató néni és a férje, Ali, akire leginkább mint Mikulásra emlékszem, a Piac téren elveszített tornazsákomat ő hozta vissza piros puttyonyában – meg talán arra, hogy valahogyan állandóan „baj” volt a házasságukkal) a folyosó túloldalán levő fáskamrában aludtak. De voltak még mások is, azt hiszem, mert akadt a mosókonyhában hely, a kazánházban és a két kis betegszobában is. (Ezekben a betegszobákban a heves harcok idején már magyar felkelők és szovjet katonák lábadoztak, akiket apám műtött meg – kettő itt, kettő ott; közöttük ingázott anyám, a „nővérke”, eltitkolva mindegyikük elől szomszédjaik kilétét.) Ezekről a napokról az a legtisztább képem, mikor az orosz tankok vonulnak a Némedi úton. Mi pedig, anyámmal és Bogival, a fiúszoba ablakából nézzük őket. Édesanyán vállkendő, abba burkolózva integet, s vidám fintorral mondja, szerbusztok, szerbusztok, menjetek csak, menjetek. Ruzsik haza.

Az Erzsébet utcában lakott Vili, aki állítólag Böbének csapta a szelet. '56-ban disszidált, s attól kezdve csomagokkal udvarolt Böbének: tőle jöttek, elég rendszeresen, az „amerikai csomagok”. Ekkortájt jött divatba az a játék, hogy „Amerikából jöttem, híres mesterségem címere...” Ahányszor ezt játszottuk, akár évekkel később, Pesten, mindig Vili jutott eszembe. De ő nem jött. Talán nem volt híres mestersége.

Emlékszem, a zsidó temető mindig zárva volt. Rogyadozó kőfal vette körül, s nagyon izgalmasnak tűnt. Mégsem volt bátor-

ságom soha bemászni, bár biztos lett volna hol. Furcsa volt, ahogyan a falu közepén, egy nagyobb háztömbnyit elfoglalva, ott állt gondozatlanul. Mintha nem lett volna szabad észrevenni.

BOLLOBÁS ENIKŐ (1952. június 19., Budapest) irodalomtörténész, amerikanista, esztéta, egyetemi oktató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, Irodalmi Jelen-esszéíjas alkotó.

Báthori Csaba

Kész minden

*Hasadás, ez a vers, a korsó
egy hosszú hajszálrepedéssel,
ez a ravatalszag, utolsó
kulcsra zárás, meg az elégszer*

*ajándéknak vélt kis gonoszság –,
sok szünetet gerjeszt az élet.
Mérgeiket egymásnak adják
végveszélyben a vaksi gének.*

*Felébredünk egy pillanatra,
hogy tudjunk a nincsnek örülni,
és hogy a semmi nekünk adja
aranyát. Minden értünk semmi.*

*Amíg élsz, planéták kerengnek
ösztönöd éber cirkuszában,
s mire nem vagy, semmi helyeknek
lángját keresed zabolátlan.*

*Ami van – térképes platánfa,
szellő, délcsend, egy göngyöleg sár –
az épp nem kerül odaátra:
az szólongatva idelent vár.*

*Mennyi úr illet majd meg egyszer?
Ki szól belőlem hangomon túl?
Túlél-e, aki lenni nem mer?
Kivesznek a csöpp válaszoktól*

*a nagy kérdések. Meglehet, hogy
a megsemmisülés tanít meg
belakni azt a messzi sarkot,
ahol a források erednek.*

*Elpergő égtáj, ember, állat.
És a végén egyszerre lesz kész,
egyként véget érhet, beválhat
a pusztítás és a teremtés.*

BÁTHORI CSABA (1956. december 26., Mohács)
József Attila- és Szépíró-díjas költő, műfordító, iro-
dalomtörténész, esztéta.

Eszteró István

Áthallások

*Ki sármasszába lehelt hallást hajdan,
alkotta volna analógnak mindet,
hogy cseng fán csüngő számára Beethoven-
szonáta, VI. magyar tánc, kvintett?*

*Miféle fül kell, kopoltyú, elefánt?
tenger- és dzsungel-összehullámzáson,
hogy hangyaboly s metró agytekervényén
szétvált egymásnak velőjébe lásson,*

*vízből kiúszó madárröptű szférák
üdvét hallja, ki viharát kiállta,
Verdi szívverését mélység mázsájával
hegyszirt fölött, ha szól a Traviata,*

*tücsökhegedű csillagmiriádon
keresztül hullámzó ősreceptiója
fél hártyszárnyat, reményszakadást
illesszen össze, mint az Örömóda,*

*levegőkottára írva röpdössön
éteri hangjegyként trillázó pacsirta,
mikor Enescu átlapoz zenitről
a túlsó égbe hallgató nadírra...*

*amerre az ösztön kristálytiszta hangja
mérkőzhet művit megszegyenítően
a nagy karmester pálcáját követve
ragadozókat rebbentő időben,*

*mikor rigó skáláz, cinegeszextett
énekel, hattyú hevesebben tercel
hitvесе láttán, határt jelölve
hangversenyez fenyegető perccel,*

*mintha Istennek énekelne erdők
zeneházában, el nem vét egy kvartot,
ember előtti kincsekre bukkanva
dugdossa ingébe Vivaldi, Bartók,*

*szél hátán, bokrok próbatermeiben
ultrahangokra felcsillan a pigment,
ha csápjaival fényhúrokon játszik,
ki korhadt fától do-re-mi-fáig ment,*

*fáradtan, szédült szinesztéziásan
dehogysis sejtí, zsenije mily izmos,
míg pollenzsákját degeszre tömködve
zümmög méh, az impresszionizmus*

*ölelni kész színe, íze, méze,
áldozata nem hősködő allűr,
adósa szívvirágot porzó láznak,
mint gravitációnak hatalmas úr.*

ESZTERÓ ISTVÁN (1941. március 19., Végvár)
Irodalmi Jelen-költészeti díjas költő.

Demeter Arnold

Wass Albert fehér zsebkendője

„Mit ér a könny s mit ér az ember,
ha úgylis meg kell halni egyszer,
s elvész a szó és nem marad
csak egy tenyérnyi hely a föld alatt,
rothadó hús, szétfoszló csont:
Voltam. Éltem. Meghaltam. Pont.”
(Wass Albert)

*Annak a szobának az ablaka alatt,
ahol bölcsőm ringatták, gyászmeneted
poros úton tartott nyughelyed felé.
Milyen messziről jöttél, és milyen áhítattal
jártál e földön! A te fád hajszálgyökere vagyok én.
Hogy csodálhatnám az elmúlást, hogyha
a kő marad? Mindünkben egy az akarat:
megszületni. Ezt te jól tudtad, mert a fél
világot is bejárhatod, testvéred csak a halál lehet.
Nem rejtőztél gaz közé, mint apró halak, s mégis
úgy bújtat e föld, mint örök rejtélyt
a mélység homokja. Nézd,
ez a fa milyen csonka, ágain az elmúlt idők
fehér kendője leng.¹*

¹ A vers Wass Albert több művéből is tartalmaz utalást, intertextust (*Emlékezés, Alkonyati rózsák, Hagyaték, Hargita, Intelem, Elvásik a veres csillag*).

DEMETER ARNOLD (1998. augusztus 7., Csíkszereda) költő.

André Ferenc

barázdák

*uram kend most hová rohan
nem állna meg bár egy percre
látja majd meggebed lovam
foga kicsorbult szekerce*

*etetném én uram hogyha
etetnem őt volna abrak
kínládunk majd' összerogyva
szép szavai hol maradtak*

*telt ajkáról hová tűntek
az új hajtást hozó rügyek
már csak röffen hogy nem tűrhet
semmi minket őrlő ügyet*

*maguk folyton teljesítnek
csak sosem azt mit ígértek
hogy lettünk mi a rossz hírek
kit a balsors összetépett*

*pedig maga olyan szép volt
ha megszólalt madársereg
szárnyától zsongott égbolt
ömöltek mint búza pereg*

*uram maga oly szelíd volt
honnan gyűlt arcára árok
szemgödrébe a sötét folt
hol vetődött milyen áron*

*uram maga jó volt s tiszta
mi roppant össze hitében
hogy csak saját szavát issza
s kérődzik elnyűtt igéken*

*emlékszik még uram arra
amikor ezt megálmodtuk
együtt vacogtunk viharba'
most inalva előlünk fut*

*mondja uram hol szikkadt el
az ártatlanság vélelme
hogy maguk csak csülkőzgetnek
a mi hátunkon térdelve*

*mért érdeklí feltétlenül
kivel lehet és kivel nem
s nem az milyen feltét kerül
asztalomra s lesz mit ennem*

*uram végig ezt akarta
vagy közben lett az út hosszabb
s eltévedt egy tűkanyarba'
míg gyomlálgatta a rosszat*

*uram kérem ne rohanjon
emlékszik még miket mondott
hóhéroknek nincsen pardon
s kigöngyölít minden horgot*

*uram nem azért sem fogok
felülni haraglovára
nem trágyázok indulatot
sorvadjon el szóvirága*

*csak azért sem haragszom én
se másra és se magára
mert látom barázdált szemén
maga mint én olyan árva*

*uram tényleg meg kell hagynom
minden nyűgje elpárolgott
mint lánctalp alatt a vadnyom
de maradtunk mi: a gondok*

ANDRÉ FERENC (1992. július 15., Csíkszereda)
Mastercard Alkotótárs-ösztöndíjas költő, slammer,
műfordító, szerkesztő.

Balla Zsófia

Kiáltvány

„Én szeretem hazámat, ha tetszik, a dühösségig,
de nem a hazugságig.”
(Kazinczy levele Kölcseynek, 1817. május 14.)

*Ne féljeteK, hogy amiért éltek, fölösleges.
Csalódtatok. Remélem, magatokban is.
Csalódtatok a győzelemben.
Miután rászedett, a vak kevélység félrelebben.
De nincsen oly rövidke lét,
melyért ne volna érdemes csalódnI.
Hinni abban, ami szorongat épp.
Hinni a magány erejében.*

*Barátaim, idegenek, közeliak,
ne adjátok fel azt, ami örömmre szolgál.
Öröm a tölgyfa terebélye. És ha ez kevés,
fogódzatok a tengerbe. S ha az kivet,
a reggel vékony és nedves fényeibe.
Fogódzatok egy vonósnégyes hangjaiba,
fogódzatok Tolsztoj kezébe.
Ne hódoljatok be senkinek.
Ne adjátok fel semmit,
ami mások kínjain enyhít.
Ne vessétek meg mások több hitét.
Ti is mind mások voltatok.
Ne tiporjatok le nem ismert érveket.
Ne higgyétek el, hogy itt a vég.*

*Mondjátok: nem voltam elég.
Nem voltam bölcs, sem kiváló, előrelátó,
nem voltam elég tetterős, se bátor.
Bátorság nem fogan magától,
azt kínnal termi meg a félelem:
gyötrődő kagylóban porszemből gyöngy terem.
Legyetek bátrak megbocsátani.
Beismerni legyetek merészek.
Okosít a kudarc. Bármit érezz,
megindul benned egy világ,
megmutatja, melyikünk miben téved.
És kételkedjete!*
*Kérdezzétek,
volt-e tehetségünk a győzelemhez.
És hogy ki mivel ámitja magát.
Minket minden igazság érdekel.
Fel a fejjel! Ne féljete!*
*Keserűség is szülhet életet.
Ne féljete!*
Csak az igazság teremthet hazát.

BALLA ZSÓFIA (1949. január 15., Kolozsvár) Jó-
zsef Attila- és Magyarország Babérkoszorúja-díjas
költő, műfordító, esztéta.

ÁTGURULTAK A TEHERAUTÓK A FAGYOTT HOLTTESTEKEN

*„Ülj le, testvér, bériünk éhbér,
kinn a sarkon leng a cégér,
töltsünk egyet – Bacchus mondja –
körgallérod úri condra
s kinek kell a tudományod?
Piszkafával ver a lányod,
nyúzott tested redves ólé,
bakancsodban sír a hólé,
így jársz, vén mágiszter, és ha
sírgödörbe rúgnak, vézna,
rút lelkeddel merre szállasz?
Jobb e löre mint a válasz.”*

(Faludy György: *Középkori kocsmadal*)

Ismeretlen középkori német szerző

Lovagok és óriások harca. Egy elbeszélő költeményből

Márton László fordítása bevezetővel és utószóval

A Laurin nevű törpekirályról szóló elbeszélő költeménynek sok változata maradt fenn. A cselekmény röviden: Dietrich, Verona hercege néhány hűséges lovagjával Dél-Tirolba megy kirándulni, ahol rábukkan Laurin rózsakertjére. Egyik kísérője, Wittig lerombolja a kert varázserejű határszalagját, és elpusztítja a rózsákat. Jön Laurin, a harcias törpe, hogy megbüntesse a betolakodókat, de a kialakuló küzdelemben alulmarad. Békét és barátságot ajánl ellenségeinek, sőt, a palotájába is meghívja őket, amely az egyik hegy belsejében található. Itt azonban hitszegően viselkedik: kábítószert kever a vendégek italába, megkötözi és börtönbe veti őket. Csakhogy a lovagok kiszabadulnak, és lekasabolják Laurin törpe vitézeit; némely változatokban az összeset, mind egy szálig, más változatokban csak egy részüket. Laurin segítségül hívja hűbéreseit, a környező erdőkben élő óriásokat. Ezek harcba szállnak a lovagokkal, de odavesznek. Némely változatok a küzdelmet röviden, már-már összecsapva adják elő, más verziók részletezőbbek. Én ezúttal a „*Drezdai Laurin*” néven emlegetett verzió óriás-epizódját vettem elő.

A Laurin-történetnek ez a változata egy terjedelmes késő középkori kódexben található, tíz másik elbeszélő költemény mellett. A kódex a mecklenburgi herceg megbízásából készülhetett a XV. században, és egy ideig a herceg nürnbergi székhelyű kancellárjának tulajdonában volt, majd rátette a kezét a korai német felvilágosodás. Két kiváló tudós, előbb Gottfried Thomasius, majd Johann Christoph Gottsched volt a gazdája. Utóbbinak a

hagyatékából a lipcsei Szabad Művészetek Társasága könyvtárba került, innen szerezte meg a drezdai választófejedelmi könyvtár, a szász tartományi könyvtár jogelődje a XVIII. század végén. Drezda 1945-ös bombázásakor a kódex elázott, és részben olvashatatlanná vált. Nem láttam a kéziratot vagy azt, ami maradt belőle, de a leírások alapján úgy sejttem, hogy az 1954-es NDK-beli sürgősségi restaurálás inkább ártott, mint használt neki.

A „*Drezdai Laurin*” egyik érdekessége a verselés. Ez a Laurin-történet egyetlen strófikus feldolgozása, ellentétben a rímpárok-ból álló többivel. Ezt a fajta strófát az irodalomtudósok „Heunenweise”, azaz „hun strófa” vagy „Bernerstrophe”, azaz „Veronai Dietrich-strófa” néven emlegetik. A mai magyar versolvasó tekintheti keresztrímes, nyolcsoros versszaknak. Vagyis a rímképlet: ababcdcd. A páratlan sorok többnyire negyedfél, a párosak három ütemből állnak. A „*Drezdai Laurin*” 326 ilyen strófából áll, tehát ez a változat is jóval terjedelmesebb, mint az alapverzió, a „*Régi Laurin*”.

A szöveg mozgalmasságát jól érzékelteti az óriásokkal folytatott párviadal-sorozat. Minden veronai hős külön küzd a maga óriásával. Az óriásoknak beszélő nevük van (Zank: „Viszály”, Streitpass: „Harcolj jobban”, Steur: „Kormányrúd”, Signit: „Ne győzz”, Spross: „Sarjadék” vagy „Létrafok”, Slagvor: „Adj előnyt”). A csihipuhi leírása kereken ötven stófa, a 258.-tól a 307. versszakig.

254.

A törpe mind levágva,
Laurin, hajtva dühtől,
kimegy a külvilágra,
varázskürttel kürtöl.
Már jön, fegyverrel kézben,
hat óriás a hegyig,
ők bármiféle vészben
a törpéket védelmezik.

255.

Az óriások dübörögnek,
hogy bosszút álljanak,
a mancsukban görögnek
vastag acélrudak.
Rémesek, elvadultak,
borítja őket moha.
Pajzssal, vérttel vonultak.
„Leverünk bárkit. Nosza!”

256.

Olyan tagbaszakadtak,
hogy tátva marad a száj.
Nem anyaölből szaladtak,
dajkájuk erdei táj.
Beszédük vadak nyelve,
megöltek sok lovagot,
nincsenek megkeresztelve,
forralnak haragot.

257.

A hat óriás neve így szólt:
Signit, ez az egyik,
a másiknak neve Zank volt,
Spross volt a harmadik,
a negyedik neve Slágfór,
aztán Streitpass – ez öt! –,
a hatodik, Steur csapást szór,
sokakat leütött.

Így viaskodik Dietlaub Zankkal

258.

Az óriások a vadonból
támadják a lovagokat.

Az első, aki tombol:
Zank – gyilkolt már sokat.
Rásújt Dietlaub fejére
póznája, az acél.
Szól Dietlaub: „Az ember vére
folyik, amíg csak él.”

259.
Zank Dietlaubot leverte,
a lovag kifeküdt.
Nem tart soká heverte:
„Kardom nagyobbat üt!
Meglátod, hogy legyőzlek,
bozontos szörnyeteg!”
Egymás ellen gyürkőznek,
csapás hull, rengeteg.

260.
Dietlaub úgy megsebezte
Zankot, a jó nagyot,
hogy vére folyni kezdte,
s dühe alábbhagyott.
Mégis jól odavágott
karddal Dietlaub felé:
„Belőled is, meglátod,
pirosan dől a lé!”

261.
Dietlaubot meg-megszúrta
Zank, a nagytermetű,
az pedig őt átfúrta.
Zank szava kényszerű:
„Ezt még soká csinálod?
Én mindjárt meghalok!
Nekem a te halálad
a vágyottabb dolog!”

262.

Dietlaub Zankra nagyot sújt,
az már-már vérbe fagy.
„Megég, aki lángot gyújt!”
Dietlaub jókedve nagy.
„Kellett a törpenépet
vassal segítened?
Most véres lett a képed:
kard róttá üzenet!”

263.

Zank máris talpra szökken,
hogy bosszulja magát.
Az elméje kizökken;
Dietlaub így szól: „Nahát,
azt hiszem, lelek enyhet,
te meg halálba kússz!”
Zank felől már pihenhet:
Zankból kifogy a szusz.

264.

Zank így szól nyöszörögve:
„Inkább pusztuljak el!
Nem kérlek könyörögve,
ha úgyis halni kell.
Ha testem itt kiszenved,
lesznek, kik elsiratnak.” –
„Amit a szád kiejtett,
elhiszem színigaznak.”

265.

Dietlaub Zankot lesújtja,
hasad a jó sisak.
Nyakszirtje vérzik újra,
meg kell halnia csak.
Élete így elillant:

Dietlaub igen örül.
Zank a halálra pillant,
minden tagja kihúl.

266.

„Köszönöm neked, Isten!
Adtál segédkezet
e mafla ellen itten,
bárhogy igyekezett.
Engedd, hogy megpihenjek!
Több ellenség ne jöjjön!
Egy perc nyugalmat csenjek,
majd híved újra öljön.”

Így viaskodik Wittig Streitpasszal

267.

Streitpass szörnyű bozontos,
arcán hord nagy szakállat.
Nem is nemes – ez fontos! –,
olyan, mint egy vadállat.
Ő szerfölött esetlen,
ha tapos, ha tipor.
Hiszi, marad veretlen,
de pórul jár, hisz pór.

268.

Ha Wittig sújt, dőf és szúr,
nem is vet rá ügyet.
Streitpass így szól: „Vitéz úr,
enyém az életed!”
Szólt Wittig, míg bunyózott:
„Isten látja, hazudsz!”
Jó nagyot odasózott:
„Maradj élve, ha tudsz!”

269.

Streitpass emígy kiáltott:
„Kezdesz dühíteni!
Rossz kardod nekem ártott!”
Póznáját fölveszi,
azzal Wittig felé ver,
ütése nem talál.
Üt megint. Wittig éber,
ügyesen félreáll.

270.

Wittig a póznához ugrik,
hogy Streittől elvegye.
Huzakodik a bugris:
beléáll kard hegye.
Amit vág, hű, de mély seb!
Kiömlik annyi vér:
zuhatagnál nem csekélyebb.
Nincs, kinek ez fejébe fér!

271.

Streitpass, míg vére spriccolt,
felrántott nyúlcipőt.
Wittig szól: „Ez még csak vicc volt!”
Streitpass nem húz időt.
A hegy felé rohannak,
egyik a másik után.
„Törpe kell? Hát itt vannak!
Ha futsz is, váglak kupán!”

272.

Wittig futtában vagdos
iszonyú sebeket.
„Fizessen, aki kapdos,
mert kaphat egyebet!”
Streitpassot leteríti,

amíg az menekül.
Bár sebe kimeríti,
újból harcba merül.

273.
Ám ereje elszéled,
bármennyi volt neki.
Nem marad benne élet:
Wittig vágja, üti.
A lelkét kilehelte
nyomorult meghaló.
Véres halálát lelte:
jaj, siratnivaló!

274.
Streitpass már agyonütve:
Wittig halált szabott.
Övé diadal üdve,
de ő is sebet kapott.
Így szól: „Ez lett a vége.
Istennek hálát adok.
Győzelem: kardom éke,
de engem is értek találatok.”

Így viaskodik Wolfhart Steurral

275.
Steur olyan magas volt,
hogy felülről dőfött.
Ha póznát fogva harcolt,
halálba átlökött.
De Wolfhart vakmerően
tőle azért se fél.
Csapását méri bőven:
Steur nagy csoda, hogy él.

276.
Ütések záporoznak,
forr bennük harci dűh.
Mindketten rohamoznak,
mindkét hős nagyszerű.
Wolfhart kihúz hüvelyből
egy kardot, széleset:
„Itt fogsz meghalni helyből,
búcsúzik életed.”

277.
Úgy talált odanyesni,
hogy Steur elterül.
Lámpással kell keresni.
„Ne vívjak már egyedül!
Állj fel, és nosza, harcolj!
Ne légy annyira rest,
hogy még csak meg se karcolj!”
Tápázkodik a lomha test.

278.
Csapáshoz huzakodna,
de nem megy a dolog.
„Bárcsak több hely adódna;
így nem boldogulok!
Nem tudlak agyonütni,
ha kezemben pózna van.
Szégyen fog rám feküdni,
buknom kell csúfosan!”

279.
Szól Wolfhart: „Mért nem maradtál
kívül s vagy idebent?
Így kudarcot arattál!”
Fejére sebbel üzent.

Steurnál lendül a pózna,
Wolfhartot leüti.
„A harc elharapózna!”
Rohan ismét neki.

280.
Befúródik a testbe,
csontot tör-zúz a rúd.
Wolfhart, már-már elveszve,
megnyikkanni se tud.
Mégis a póznát fogja,
kitépi Steur kezéből:
„Most vagy a szégyen foglya,
rád halál ebe szűköl!”

281.
Póznát elvette tőle,
osztott neki ütletet,
így Steur halálba dőle;
kapott ő eleget.
Bár erős és merész volt,
mégis alulmaradt.
Halála, íme, kész volt;
nemlétbe áthaladt.

282.
Akit Wolfhart kifektet,
és halálba rekeszt
– mint előadtam nektek,
elhihetitek ezt! –,
már elrettentő példa.
Steur sok társa megijed,
nem kell nekik a préda,
harcból mind elsiet.

Így viaskodik Wolfdietrich Signittel

283.

Signit most megtámadja
erős Wolfdietrichet.
Kezében meg nem hagyja
pajzsát. Az megijed,
és hátrál gyors ütemben
bátor Signit elől.
Ő nyomul vele szemben,
de majd nagy bajba dől.

284.

Wolfdietrich lehajolna,
hogy pajzsát felvegye.
Már-már kezébe' volna,
de lecsap a pózna hegye,
üti a pajzsot is, őt is,
ő felbukfencezik.
Pajzsot hiába őriz,
nemigen örvendezik.

285.

Pajzsával talpra szökken
erős Wolfdietrich úr.
Ettől Signit meghökken.
Wolf szól: „Fülembé szúr
az a sok csapás és döfések,
melyek hiánya nagy.”
Signit szavai készek:
„Az ördög nem te vagy.”

286.

Egymást új harcra bírva,
támadnak hevesen,

ahogy röpül pacsirta.
Vértjükre hegyesen
zuhog a másiktól fegyver.
Akkora csingiling:
visszhangot völgy és hegy ver,
közel és messze ring.

287.

Signitnél leng a pózna,
veri Wolfdietrichet.
Az fekszik hulla-pózba,
veszít eszméletet.
Signit abban bizakszik,
hogy Wolfot megöli,
de Isten Wolfra nem haragszik:
életre kürtöli.

288.

Wolfdietrich újra talpon:
hű, de nagyokat üt!
Signitet veri kitartón,
aki földre feküdt.
Sisakján nyitva a pánt-ék
három arasznyira;
átütve a halánték,
már ez öreg hiba.

289.

Ömlik bőven a sebből
a friss vér, a piros.
Agyvelő is bugyog ebből:
a halál hamaros,
efelől semmi kétség,
ő a halálba hull ma.
Ha volna még reménység,
Wolfdietrich úr pirulna.

290.
Eldalolni, regölni
nem jut idő ma itt,
hogy kellett őt megölni,
továbbá társait.
Mindezt kibogarászni:
a sors azt rám ne ossza!
Krónikákban erre vadászni?
Nem lenne vége-hossza.

Így viaskodik Hildebrand Sprosszal

291.
Hildebrand gyönyörűen
Spross ellen vitézkedett.
Volt részük harci dűhben,
durvult, keményedett;
ha Spross verte Hilprantot,
biz' azzal mit sem ér:
Hilprant bátran kitartott,
ütés elől kitér.

292.
Mesteri tudománnyal
küzd és vív Hildebránt.
Ha Spross póznája szárnyal,
arra ő rá se ránt.
Hildebrand Sprosst kivédi
mindig és mindenütt,
de ő el sose véti,
ha Spross fejére üt.

293.
Spross a póznával csapkod
Hilprant mester felé,

de Hildebrand nem kapkod,
elhajol, nem áll elé.
Spross tántorog, elbotlik,
és feldühödve szól:
„Megállj, lesz rajtad ott lik,
hiába ugrándozol!”

294.

Hildebrand odaugrik;
nagyot üt, így igaz.
Spross ettől összecsuklik,
szól: „Hiába vagy ravasz,
attól én még kinyírlak!”
Ez máris kiderül:
Sprossnál vas csatacsillag,
Hildebrand elterül.

295.

Hildebrand nagy kínjába'
az óriásig hatolt.
Döfött, és nem hiába:
borostömlőt csapolt.
Spross lágyékába a kardot
kétkönyöknyire szúrta.
Spross hörgött és acsargott,
szája a habot túrta.

296.

Átdöfte Hilprant kardja
– aki látja, elszörnyed! –,
Hilprant a vasat megforgatja,
Spross pedig összegörnyed.
Így szól Spross fene dühvel:
„Kardod bennem reked,
és velem rosszat művel,
de nem használ neked!”

297.
Ki-ki igaznak értse,
én biz' nem hazudok:
Hilprant lecsap a vértre,
a csuklópánt lezuhog,
kihull minden csavarja,
porba pottyán a vért.
Ez Spross szívét facsarja:
könyörög kegyelemért.

298.
Hilprant szól: „Te sem adnál
kegyelmet! Eszed pedzi?”
És a könyökhajlatnál
Spross csupasz karját lemetszi.
Nem képes már, hogy védekezzen,
senki sem gyámolítja.
Hilprantnak szeme se rezzen,
kardjával felaprítja.

Így viaskodik Veronai Dietrich Schlagvorról

299.
A Slágfór meg a Dítirik
rajongnak a harcokért,
nekik a küzdelem ízlik,
víváshoz ez is, az is ért.
Így nagy bennük a tettvágy,
tusáznak remekül,
mint madár, ha fészket elhagy,
mást nem tehet: repül.

300.
Sebekkel tele voltak,
páncélra alvadt vér ült.

Nagyurak, öten, szurkoltak,
bár mindegyik maga is sérült.
Egymás közt így beszélnek:
„Szégyenletes felette,
urunkat kitenni veszélynek.
Mi harcoljunk helyette!” –

301.

„Az az én véleményem
– Hildebrand így beszél –,
Schlagvor harcol keményen.
Urunk még, remélem, él.
Hadd váltsunk fel a harcban!
Háruljon ránk e dolog!” –
„Ha beszéltek is, halkan.
Örömet harcolok!

302.

Hagyjátok nekem a harcot!
– ez, amit a Veronai kér. –
Jól forgatom a kardot:
hadd ömöljön a vér!”
Schlagvor póznája találja
Dietrichet telibe.
Dietrich a csapást nem állja:
lerogy a földre, ide.

303.

De a nagyúr felpattan;
újult erőre kap.
kardja Schlagvoron csattan,
a szájából kicsap
olyan tüzes lehellet,
amely forró dühe.
Schlagvornak hátrálnia kellett.
Megdöglük a hülye!

304.
Schlagvor a nagy melegtől
elveszti a talajt,
kezd imbolyogni, megdől,
belőle Dietrich szuszt kihajt.
Használt neki e furfang,
könnyű látni okát:
azt hiszem, hogy kipurcant
volna, ha tüzet nem okád.

305.
Schlagvoron olvad a páncél,
puha, mint a viasz,
átvágja könnyen a kardél.
Nagyra nőtt? Sovány vigasz!
Földre kifolyt a vére,
ő maga vértelen,
közel a halála végre:
gyors lesz és éktelen.

306.
A hat óriás növésű
ott fekszik mind megölve,
hajukban halál a fésű.
Laurin bánatba dőlve
elbújt a felesége
szoknyája mögött.
Bánatának nincs vége.
Talán el is szökött.

Két jellegzetességet érdemes észrevennünk. Az egyik: minden óriás külön küzd meg egy-egy lovaggal, és ezek az összecsapások külön is vannak leírva. Az elbeszélő igyekszik minél változatosabbá tenni a párviadalokat, de ez nemigen sikerül neki. Az óriá-

sok halálra, a lovagok győzelemre vannak ítélve, és emiatt mintha ugyanazt a viadalt olvasnánk hatszor egymás után. Mégis megmarad a szöveg belső feszültsége. Ez pedig az előadásmódnak köszönhető; érződik benne – remélhetőleg a fordításban is – a népi énekmondó spontaneitása és virtuozitása. Ez pedig a másik jellegzetesség.

A tér- és időviszonyok így kissé tisztázatlanok. Némely utalásokból arra következtethetünk, hogy a viadalok a hegy belsejében zajlanak. Például a *Steur-epizód*ban sötét van, ezért kell az óriást lámpással keresni; *Steur* panaszkodik, hogy nincs elég hely a pózna forgatásához; *Wolfhart* szemére veti *Steurnak*, hogy miért nem maradt távol a hegytől, miért van a belsejében és így tovább. Máskor viszont az az érzésünk támad, hogy némely lovag mégis a hegyen kívüli szabad térségen csatázik a neki jutott óriással.

Ugyanakkor a „*Drezdai Laurin*” részletezőbb, kiszínezőbb és pontosabb a többi változatnál. Ezt a részletező előadásmódot a versforma valósággal kikényszeríthette az ismeretlen átdolgozóból, aki nyilván egy régebbi, páros rímű változatot költött át „hun strófákba”. Ez az eset iskolapéldája annak, hogy a metrika közvetlenül is befolyásolhatja egy verses irodalmi alkotás kompozícióját.

A „hun strófa” a következő évszázadokban kikopott a lovagi tárgyú elbeszélő költeményekből, ahogy a lovagi epika is kiment a divatból. Viszont maga a strófa, a versforma tovább élt a népköltészetben, egészen a XIX. századig. A romantika dalgyűjteményeiben, például *A fiú csodakürtjében* számos ilyen formájú népdal olvasható, de ilyen strófában szólal meg *Margaréta* dala is *Thule királyáról* (Goethe: *Faust*, I. rész), sőt, még *Gottfried Benn* is írt hun strófából álló költeményt.

A „*Drezdai Laurin*” félúton van a hősi epika és a népköltészet, illetve az utóbbtól inspirált modern líra között. De még az akcióvígjáték elemeit is felfedezhetjük benne. Ugyanakkor történelmi mozzanatok is felsejlenek: *Dietrich* azonosítható *Theoderich* népvándorlaskori gót királlyal, aki egyesítette a széthullott Itá-

liát (ámbar tüzet aligha tudott fűjni; ez a mozzanat egy régi mítosz maradványa lehet), Laurin törpéiben pedig az Alpok kelta őslakóinak emlékezete őrződött meg, akiket a germánok – akár a gótok, akár a longobárdok – leigáztak. Az első világháború után Dél-Tirolt, német anyanyelvű és osztrák identitású lakóival együtt, Olaszországhoz csatolták, így tehát Laurin történetéről Erdély is eszébe juthat a magyar olvasónak.

MÁRTON LÁSZLÓ (1959. április 23., Budapest)
József Attila- és Márai Sándor-díjas költő, műfordító, egyetemi oktató, irodalomtörténész, Irodalmi Jelen-prózadíjas alkotó.

W. H. Auden

Római határőr-blues (2021)

Nádasdy Ádám fordítása

*Nyirkos a szél, ahogy átfúj a bokron,
tetves a tunikám, és taknyos az orrom.*

*Csapkod az eső, a kő is hideg,
örzöm a Falat – csak tudnám, minek.*

*Egyedül alszom, és fázik a lábam,
a csajom odaát van Tungriában.*

*Aulus túl sokat járkál feléje,
nem tetszik a fickó, nem tetszik a képe.*

*Piso keresztény, imád egy halat,
szerinte most már a csók sem szabad.*

*A gyűrűt elkockáztam, csajomtól volt;
kéne a nőm, és kéne a zsold.*

*Ha egyszer félszemű rokkant leszek,
állok, csak bámulom fönn az eget.*

(Hadrianus fala Észak-Angliában ma is látható, tengertől tengerig fut, a Római Birodalom legkülső határát védte. Tungria a mai Belgium egy része.)

Roman wall blues (1937)

Over the heather the wet wind blows,
I've lice in my tunic and a cold in my nose.

The rain comes pattering out of the sky,
I'm a Wall soldier, I don't know why.

The mist creeps over the hard grey stone,
My girl's in Tungria; I sleep alone.

Aulus goes hanging around her place,
I don't like his manners, I don't like his face.

Piso's a Christian, he worships a fish;
There'd be be no kissing if he had his wish.

She gave me a ring but I diced it away;
I want my girl and I want my pay.

When I'm a veteran with only one eye
I shall do nothing but look at the sky.

NÁDASDY ÁDÁM (1947. február 15., Budapest) József Attila-, Magyarország Babérkoszorúja- és AEGON művészeti-díjas költő, író, műfordító, nyelvész, esztéta, egyetemi oktató, Irodalmi Jelen-nagydíjas alkotó.

František Listopad (1921–2017) versei

Vörös István fordításai

Curriculum 1

(Když jsem byl partyzán)

1)
Partizán koromban
kutyaként morogtam
zöld voltam lélekben
ha kellett térdeltem

2)
Zenésze az ősznek
csak a tél előz meg
mindenki főnöke
a halál jár vele

3)
A közel távol van
bízom a folyóban
odáig elsodor
partra vet valahol

Curriculum 58

(Když jsem spal posledně na seně)

Mikor utoljára a szénán
a jó cseh szénának utóján
feküdtem az Otava susogott
drága cseh folyók patakok
bár te nem én viszont akartam
a halált is inkább a bajban
nem marad idill sem gestapo
bringával tűntünk el e tájról
eltűnt a boldogság hajnalban

VÖRÖS ISTVÁN (1964. szeptember 20., Budapest)
József Attila-díjas és Térey János-ösztöndíjas költő,
író, műfordító, egyetemi okató, Irodalmi Jelen-köl-
tészeti díjas alkotó.

Peter Gehrish (1942, Drezda)

Elnyomott társadalom volt

(Das war eine niedergedrückte Gesellschaft)

Mandics György fordítása

*A tönk szélén
A szürke előtt zölden mint kígyó sziszeg
Az áruk ládáiban elutaznak
Korgó gyomrokkal vitáznak
A legvadabb történeteket hallom*

*A Közlemények a tömegre
Új szabályokat kényszerítnek
A hajcsár-idők szellemében
Perverz eszméket fordítanak
Németből Sztálinra*

*Hogyan tovább?
Ha ez és mind
Hiányzik
Oroszországban szóródott szét
Velikije Luki, Volga, Orjol¹*

*Számlálatlan halott egy vonalban Sztálingrád utcáin
Megtöltötte a sztyeppét furcsa ványoló ropogással
Átgurultak a teherautók a fagyott holttesteken² –*

*Én hallottam róluk
Hisz ujjaim vezették a keresztretjvényekben³
S a Friss szélben⁴ Észtországról szólva,
Féligazság, félálzsentség
Mindenkinek volt egy saját verziója*

MANDICS GYÖRGY (1943. január 4., Temesvár)
József Attila-díjas költő, műfordító, Irodalmi Jelen
nyelvészet–rovásírás kutatás-díjas alkotó.

¹ Velikije Luki, Volga, Orjol: német munkatáborok a Szovjetunióban.

² Idézet egy frontnaplóból.

³ A háború után Kelet-Németországban a keresztretjvényekbe rejtették el a tiltott utalásokat a légerekről, a kivégzőhelyekről.

⁴ Frischer Wind (Friss szél): keletnémet satirikus lap 1946–1954.

Mircea Cărtărescu

Az ácsceruza (Creionul de tâmplărie)

Szonda Szabolcs fordítása

Tisztelt barátaim,
mindig, amikor abban a megtiszteltetésben részesülök, hogy átvehetek egy irodalmi díjat, a legapróbbaktól a lehangzatosabbakig, mint amilyen most a Formentor, döbbenet és valamiféle szent elborzadás lesz úrrá rajtam. Meggyőződésem ugyanis, hogy az irodalmi díjak az íróknak vannak szánva, versek, regények és színművek hivatásos szerzőinek. Ezért mindahányszor arra számítok, hogy összetévesztettek valakivel, és előbb-utóbb megcsörren a telefonom, hogy elmagyarázzák: hiba történt, az elismerést valójában a nagynevű szerzők valamelyikének ítélték oda, akiknek a díjak alapvetően járnak. Én soha nem tekintetem és nem neveztem önmagam írónak. Ha ezt tenném – én, egy akárki, aki ír –, ugyanolyan groteszk lenne, mint profétának, illuminátusnak, tudósnek, filozófusnak vagy teológusnak mondanom magam. Milyen is volna, ha visszavonulnék egy barlangba, vagy elbujdosnék a pusztába, és azoknak, akik felkeresnek, így mutatkoznék be: „Cărtărescu vagyok, az aszkéta”? Vagy ha egy egyetem filozófia tanszékének katedrájáról ezt mondanám a hallgatóknak: „Cărtărescu vagyok, a filozófus”? Az aszkézis, a zsenialitás, a szentség, a megvilágosodás nem az ember társadalmi helyzetének vagy megszokott identitásának tartozéka, nem feladatkör, mint a foglalkozás vagy a családi állapot, hanem meg nem érdemelt ajándék, amelyet illik alázattal elfogadni. Hasonlóképpen, az „író” szó sem lehet egyéb, mint a megérdemelt vagy meg nem érdemelt tisztelet jele mások részéről, amelyet ugyancsak főhajtással és hatalmas hálával kell tudomásul venni. Viszont az, hogy valaki hivalkodjon ezzel a sajátsággal, amelynek tulajdonképpen nem is kellene

a tudatában lennie, szomorú és nevetséges. Ez indokolja Seymour Glass szarkasztikus nevetését J. D. Salinger egyik művében, amikor a testvére, Buddy azt írja a munkaerő-toborzási hivatalban egy űrlap „foglalkozás” rovatába: „hivatásos író”. „Neked mióta foglalkozásod az írás? – kérdezte Seymour. – Azt hittem, a *vallásod*.” Én is azokban hiszek, akik számára az írás odaadással gyakorolt vallás, magányban, önmaguk örömére és épülésére, nem eszköz valamilyen társadalmi pozíció, hírnév, pénz és dicsőség elnyeréséhez.

Soha nem akartam író lenni, csupán írni akartam, istenigazából, teljes erőmből. Miközben elzártan éltem nyomorult lakhelyemen, egy visszamaradott országban, egy lepusztult városban, egy olyan eltorzult házban, amilyeneket Soutine-nál lehet találni, minden életkoromban úgy látom magam, ha visszatekintek, hogy egyre csak olvasok és írok. Kamaszkoromban szabályos magánmítoszt találtam ki, és aztán megőriztem magamnak azóta is, mint valami szentképet: egész életemben magányos leszek, család és barátok nélkül, lakószobám bútorzata csupán egy asztal és egy ágy. Az ablakon szüntelenül sárgás alkonyi fény szűrődik be. Ebben a hasogatón bánatos derengésben írok nap mint nap újabb néhány oldalt egy végeérhetetlen kéziratból, amelyet eszem délibábjaival hizlalok, és testnedveim foltjai tarkítanak. Benne lenne minden, értelmem és létem mesés emléknymaként, komplexusaim teljes térképe, reflexeim türelemjátéka, egy olyan sorsnak az önmaga fölötti, fantasztikus repülése, amely engem csupán írószerré tett egy ismeretlen istenség kezében. Ez akartam lenni: íróeszköz, valaki, aki által írás jön létre. Soha nem közöltem volna semmit. Az idők végezetéig róttam volna gondosan a megsárgult papírlapokra apró, szikár, egymásba zsúfolódó tintabetűim hurkait, amelyek ujjnyival az oldal fölött lebegnek, akárcsak, ahogyan tartják, az Úristen ujjaival írt betűk Mózes kőtábláin. A kézirat egyre növekedett, duzzadt volna, az évek múltával a papír szétmállana és eltűnne, a lapok között rejtőző parányi skorpiók felfalnák, de a tintabetűk megmaradnának, egymásra tevődő rétegeik összekapcsolódva áttetsző dendritekkel és szinapszissokkal, vízszintes és függőleges síkon is, mígnem elkezdenek önállóan élni és gondolkodni, mint valamiféle szövegagy, amely az egész világot

tükrözi. Egy napon holtan találnának rám, ugyanabban a sárga fényben, amely az ablakon át előnti a szobát, fejem a kéziraton pihenne, amelyet csupán ekkor fedeznének fel, jókora álmélkodással, nem mint még egy könyvet a sok közül, hanem mint egy újabb bolygót vagy világegyetemet. A könyvem pedig, épp felszabadítva általam, végre nagyot nyújtózna, megrázná magát, mint Gregor Samsa húga *Az átváltozás* végén, és kitárná szárnyait a világ fölé.

Később megtudtam, hogy léteznek a valóságban is olyan emberek, akik mindenkitől elzárkózva, szenvedélyesen írnak, mintha az életük függene ettől. Egyesek közülük, különös módon, hatalmas népszerűsége tettek szert, majdnem mindannyian a haláluk után, és szinte minden esetben úgy, hogy nem vágytak volna erre: Emily Dickinson, Lautréamont, Kafka, Marcel Proust. Vagy épp Vergilius, aki azt kérte, hogy halála után égessék el az *Aeneist*. Mások földöntúli szépségű és mértékű rejtélyek maradnak számunkra. Köztük olyan zseniális műkedvelők, mint Douanier Rousseau vagy Frida Kahlo, bizarr, kétféjű festők, mint Monsù Desiderio, skizofrének, akik rendszeresen leírták a hallucinációikat, mint a döbbenetes Schreber elnök [Schreber, Daniel Paul; 1842–1911: német bírósági tanácselnök – *ford. megj.*] – nem ismerek még egy regényt, amelyben annyi sötét és átható költészet, egy különc, mégis józan elmezavarnak olyan részletgazdag leírása lenne, mint az *Idegbetegségem emlékeiben* –, végül pedig a magányos szörnyetegek, mint Henry Darger, a világ leghosszabb és legtombolóbb regényének szerzője, aki pazarul illusztrálta művét véres pillangókkal és kislányokkal. Ezeket az embereket, akik látszólag másik világból származnak, a hagyománytól és a közízléstől eltérő utakon haladva, mindig is testvéreimnek és bálványaimnak tartottam. Baudrillard kifejezésével élve, az eredeti nélküli másolatok világában ők az elveszett eredetik. Soha nem nevezték magukat íróknak, művészeknek vagy gondolkodónak, hiszen magányukban írtak, önmaguknak, „hogy megértsék a helyzetüket”, ahogyan ugyancsak Kafka mondta, és hogy kipréseljék boldog szenvedésükből azt a költészetcseppet, amely nélkül a legösszetettebb és legkifinomultabb művészet sem egyéb pusztá hamunál.

Hiszen a világ, amelyben három évezrede élünk, Homérosz és Hérodotosz ragyogó és hihetetlen írásaitól mindmáig, összefüggő és körkörös, olyan célhoz hasonlóan, amely megfelel pontosan a világban való létezésünk értelmének: kultúráközpontú civilizáció, művészetközpontú kultúra, irodalomközpontú művészet és versközpontú irodalom. A vers lényege pedig, ami az emberi létállapoté is, a líraiság. Ez a folyékony aranytartály az emberiség velejéből az az alapanyag, amelyet mindenütt, az összes emberi törekvésben keresünk, matematikától a filozófiáig és teológiáig, irodalomtól a kvantumfizikáig, mert az egyetemes báj és kellemet jelenti, a zen gondolkodásmódból a szél hátán lebegést, a tengeri algák kecses ringását a hullámok és áramlatok ritmusában.

Soha nem határoztam meg magam íróként, szabályozott tisztég- és értékrendszer részeként, hanem bármiféle becsatlakozástól mentes, szabad műkedvelőként. Mindig kézzel írtam, utóigazítások nélkül, szembemelve a közkeletű legendával, miszerint az író a végtelenségig javítgat a szövegén. Soha nem voltam az irodalmi világ része, sem helyi, sem világszinten, mindig szinte esetlegesen közöltem, soha nem tárgyaltam szerződésügyben, és nem volt irodalmi ügynököm. Sok más szerzőtől eltérően nem folytatok kiterjedt levelezést, semmiféle kapcsolathálóm nincs. Mindebből következik, hogy az írásaimat illető megbecsülés bármilyen bizonyítéka mindig hatalmas meglepetés számomra. Az, hogy egy zsűri, főként egy nagyon rangos díj bizottsága érdeklődni kezd irántam, aki a nagyvilágnak egy szürke és szomorú térségéből származom, elolvassa írásaimat, és előnyben részesít más, sokkal elismertebb szerzőkkel szemben, bizonyosság az irodalom csodájára.

Mindent az irodalomnak köszönhetek. Helyettesítette az életemben az erkölcsi és vallásos nevelést, mindvégig a szűrőin keresztül szemléltem a világ színjátékát. Hogyan kerültem hát erre a helyre, amelyről álmodozni sem lett volna jogom valaha is, önök elé, én, egyszerű munkásemberek fia Bukarest egyik külvárosából, akinek soha nem volt otthon könyvespolca, egyetemista koráig nem járt múzeumban vagy színházban, és csupán egyik-másik államelnök elhunytát követő gyásznapokon hallott

szimfonikus zenét? Egy sor különös és ironikus sorsfordulat következte. Lehet, hogy mulatságos lenne, ha képzelt ujjammal végigsimítanék életem gerincoszlopának néhány ilyen csomópontján, kezdve egy szokatlan előérzettel.

A festői peremvidéken, ahol éltem, egyéves koruk táján a fiúk át-estek „a hajfürst levágásának” ceremóniáján. Az ünnepi alkalomból összegyűltek a rokonok, nagy szertartásokhoz illő, mereven ünnepélyes öltözetben, a nők fején hajcsavarókkal elkészített, szörnyűséges dauer, a férfiak cigarettahamutól foltos fehér ingben, arcukon életlen pengékkel végzett borotválkozás sebhelyeivel, jöttek, hogy végignézzék, ahogyan egy ijedt kisgyermeknek, akit keresztapja tart az ölében, kisollóval levágnak a feje tetejéről, selymes hajából egy kék cérnával körülkötött tincset. Az aranyozott liturgikus viselkedbe öltözött pap, aki ezt a műveletet elvégezte, minden bizonnyal ádáznak tűnt nekem, mintha maga Jahve lenne. A keresztszüleim emlékezetes párt alkottak, mintha a vámos Rousseau festményeiről léptek volna elénk. Terebélyes, tömött, szőke nő, haja csupa fürst és pántlika, puffos, rózsaszínű ruhában, szörnyűséges cipőkben, amelyek úgy festettek, mint valami kíznőeszközök; apró férfi, a felesége melléig ért csupán, sötét bőrű, szertartásos öltönyben, kitömött vállú zakó, kétsoros gombbal. Keresztapámnak híre volt az egész külvárosban, olyan koporsókat készített, a kliens méretére szabottan, de a keze alól kikerülő függőnytartók és időtálló székek miatt is. A füle mögött mindig ott lapult egy ácsplajbászként használt, szögletes tintaceruza, amelyet megnyálazott, hogy bejelölhesse vele a deszkán a vágás helyét, emiatt a szájpréme és a nyelve állandóan lila volt. Keresztszüleim háza egyedi volt a szédítően oleanderillatú negyedben: égszínkékre volt festve, bejárata fölött pedig hatalmas gipszangyal őrködött. A nap bizonyos szakáiban, amikor az égbolt kékje pontosan megegyezett a falak vakolatáéval, a ház egyszerűen beleolvadt az egyetemes azúrba, és teljesen láthatatlanná vált. Ilyenkor úgy tűnt, az angyal szabadon szárnyal a nyár kristálytisztá egén.

Széles távú röpte alatt, az észrevehetetlen ház előtt zajlott le a szertartás. A pap levágta a hajtincsem, keresztapám pedig elém tolt a kis, hagyományos tálcát, amelyen jól elkülönített tárgyak sorakoztak: po-

hárka bor, csípőfogó, bankjegy, cérnahajú baba, búzaszem... Egymás után három tárgyat kellett magamhoz vennem ezek közül, mert úgy tartották, azok fogják megjövendölni a további sorsomat: ha a pohár után nyúlok, iszákos leszek, ha a játékbabát ragadom meg, nőcsábász, ha a fogót, szorgos munkásember stb. Azon töprengek azóta is, milyen isten lökte le finoman, ujjbeggyel, keresztapám füle mögül az ácsceruzát, hogy az éppen a tálcára esett? Tény azonban, hogy én rávettem magam a plajbászra, amelynek ott sem kellett volna lennie, teljes erőmmel magamhoz ragadtam, és többé nem engedtem el, és más tárgyat nem akartam már elvenni a tálcáról. A ceruza jelölte ki a sorsom, ez világossá vált minden jelenlévő számára. De keresztapám értelmezése téves volt, az is maradt hosszú időre. A körém sereglett arcok, rikítóra pingált maszkok, mint amilyenek Ensor festményein tűnnek fel, derülni kezdtek rajtam: „Áhá, a kis Mircea asztalos lesz, mint a keresztapja!” Onnantól fogva egész gyermekkoromban édesanyám minduntalan temetkezési vállalkozásokhoz vitt látogatóba, látszólag véletlenül, és azt leste szeme sarkából, tanúsítok-e bármiféle érdeklődést a koporsók iránt; aztán elvitt keresztapám műhelyébe is, ahol mindent fűrészpor borított, és a csontenyv szaga árasztott el, hadd nézzem, ahogyan összeilleszti a székeket, de mindhiába. Az asztalosság nem ragadott meg. A bejárat fölött díszelgő angyal, varázslatos iróniával, egy másfajta ceruza ajándékában részesített. Valamiképpen mindent, amit életem során megírtam, lényegében azzal az ácsceruzával vettem papírra, amelyet a sors kezdettől a kezembe adott. A középső ujjamon lévő bőrkeményedés, amelyet számtalan golyós- és töltőtoll okozott idővel, a kemény munka egyetlen testi jele rajtam, és olyan büszkén viselem, mint egy becsületrendet.

Kamaszkoromban nehezen, de összeraktam magamnak egy kis könyvtárat. Nem volt pénzem ilyesmire. Édesanyám nap mint nap annyit adott, hogy vehessek magamnak egy szendvicset. Öt-hat ilyen virtuális, soha el nem fogyasztott szendvics árából kijött egy-egy újabb könyv. Több száz, meg nem vásárolt szendvics fejében végül meglett egy polcnyi könyvem. Jártam egy aprócska lakónegyedi könyvtárba is, amelynek én voltam az egyetlen ügyfele, és amelynek állományát kiolvastam nem egészen egy év alatt. A középiskolában

a legmélyebb magány időszakát éltem át, a beteljesületlenség és a tudathasadás határán. Nem volt barátom, szeretőről nem is beszélve. Nem csináltam egyebet, mint olvastam. Faltam a könyveket, akár naponta nyolc órán át is, ványadt testemre, mint valami kenyérszeletre, rákentem egy-egy rétegnyi könyvet, és nap mint nap felzabáltam magam. Az iskolában minden szünetben teleírtam a táblát azoknak a költőknek a verseivel, akiket olvastam. Az osztálytársaim elszornyülködve figyelték ténykedésemet. Lassan megváltam a valóságtól, mint kígyó vedlő testétől a régi bőr. Amikor felnéztem a könyvből, miután hosszú órákon át olvastam a verejtéktől lucskos lepedőjű ágyon heverve, láttam, hogy a falra vetülnek ki a szöveg sorai, mintha negatív képként. Körülöttem az egész világ könyvsorokkal volt megírva, sárga, ragyogó szavakkal és betűkkel. Akkortájt már sokkal inkább az olvasmányaimban éltem, mint a valóságban.

A középiskolai évek magányának sűrű anyagából írtam meg aztán az összes könyvem, mint egy pók, amelynek a hálójában egyetlen áldozat vergődött mindvégig, ő maga egy másik életkorából: az irodalmat rögeszméjévé tevő, vékony, belilult szemű kölyök, aki minden könyvem főszereplője és eleven lelke. Borgeshez hasonlóan, aki egyik elbeszélésében kamaszkori énjével találkozik, én is úgy éreztem folyton, hogy minden írásom párbeszéd akkori és jelenlegi önmagam között, akik egyik és másik oldalán állnak az irdatlan kéziratnak, annak a szövegagynak, amely negyvenévnnyi irodalmat létrehozó közös törekvésünk gyümölcse. Hogyan is láthatta volna előre ő, akkori teljes magányából, hogy egy napon beszélni fogok furcsa, aszketikus alakjáról egy rangos nemzetközi díj átvételi ceremóniáján?

Elkezdttem egyszerre írni álomban és valóságban is. Nincs ebben semmi megtévesztés. Már egyetemista koromban gyakran álmodtam azt, hogy általam írt könyveket tartok a kezemben, nagy méretű, kemény borítójú füzetekben sorakozó kéziratokat, egyetlen törlés és javítás nélkülieket, mint amilyen az összes írásom. Álomban mindegyiket betéve tudtam: novellákat, regényeket, versköteteket, az összes elbeszélői száluk részleteivel és szereplőkkel. Mindegyik nagyszerűnek tűnt számomra, boldog voltam,

hogy megírhattam őket. Ébredéskor azonban csupán a létezésükre emlékeztem, a tartalmukra nem. Az évek során nagyjából tíz ilyen könyv gyűlt fel, amelyek a valóságban nem léteznek, egy álomkönyvtár, amely alvás közben pontosan annyira tapintható, mint konkrétan megjelent könyveim sora. Mindegyiket külön-külön ismerem, és a bőrömet is odaadnám azért, hogy – a Léthe folyón átcsempészve – világra hozhassam őket. Mikor és hogyan írtam meg ezeket? Nem tudom, amint azt sem, hogy mikor alkotam meg valós testvéreiket. Néha úgy tűnik, hogy maga az irodalom is egy gigantikus álom, és, Valéry szavaival, minden idők összes műve egyetlen óriási, fraktálszerű poémává áll össze, amely egyazon, álmodó költő agyából pattant ki.

A valóságos könyveim mintha önmaguktól íródtak volna meg. Amikor újraolvasom őket – igen ritkán, ki tudja, milyen szakmai okból –, nem ismerek rájuk, illetve nem érzem, hogy az enyéim lennének. Teljesen szervesek, olyan értelemben, hogy hagytam, önmaguktól nőjenek, semmiféle kezdeti terv és dokumentálódás nélkül, és megírásuk közben nem gondolva rájuk egy pillanatig sem. Nem téptem ki egyetlen lapot sem belőlük, nem töröltem a szövegükből, és nem adtam hozzájuk egyetlen mondatot sem a megalkotásuk folyamatos áramlásában. Mindig úgy voltam eközben, mint egy terhes nő, aki éli mindennapi életét, munkába és bevásárolni megy, örül a lakásban lévő virágainak, elbűsülja magát az idő múlásán, tévét néz, és mindvégig tudja ezalatt, hogy méhében, bármely kéz vagy elme által érinthetetlenül, egy gyermek van kialakulóban. Munka, áttekintés, újratervezés nélkül. Mint egy origamigombolyag, amely vízbe kerülve kinyílik, lótusszá vagy hattyúvá változva. Soha, ezeroldalas könyv írása közben sem tudtam, mi fog kerülni a következő lapra. De azt igen, hogy az agyam tudja. A versenyt soha nem a zsoké nyeri meg, hanem a ló. Az egésznek az a titka, hogy a zsoké minél könnyebb legyen, a lehető legszabadabban engedje futni a lovát, minél kevesebbet érintse meg, sőt, ha képes erre, lebegjen fölötte. Az író ember levitál az agya fölött, hagyja, hogy száguldjon zavartalanul, nem ösztökéli sarkantyúval és ostorral, ahogyan általában az írók teszik. Ebben az értelemben az írás hit dolga, a sa-

ját agyunkba vetett bizalomé, mert az többet tud, mint mi: „Neked mióta foglalkozásod az írás? Azt hittem, a *vallásod*...” Íme, miért annyira nevetséges az írók gőgje, páváskodásuk a könyveikkel, amelyek létrejötté oly kis mértékben köszönhető nekik. Egyikünk sem érdemli meg az ily módon kapott ajándékot, azt az égi áradást ránk, amelyet minden egyes könyv jelent. Ezért csupán végtelenül hálasagnak kell lennünk. Nem mi teremtünk szépséget, mi csak egy-egy kapu vagyunk, amelyen át a szépség belép a világba. Csupán az író-szer vagyunk, ember formájú toll annak az ujjai között, aki igazán ír.

Manapság, amikor negyvenévesnyi irodalomírás után gyakran író-nak tekintenek, néha nekem is felteszik a berögzült sablonkérdést: Miért írsz? Továbbá: Miért írsz *még* egy olyan világban, amely egyértelműen nem értékeli már az irodalmat? Dugd ki az orrod egy pillanatra a füzeteidből, amelyekbe állandóan firkálgatsz, és nézz körül: kit érdekel még, amit írsz? Ma szétkürtölhetnéd a világba az *Isteni színjátékot*, Rilke *Elégiáit* vagy Virginia Woolftól *A hullármokat*, semmiféle visszhangjuk nem lenne. Belevesznének azoknak a könyveknek az alaktalan halmába, amivé napjainkra az irodalom vált. A világ megváltozott, a szépség a mélybe vonult, széljegyzetté lett. Az emberi lények antiküthérai szerkezete, amely valaha simán működött, olajozottan, minden fogaskereke a helyén volt, és egyesítette a földi sorsokat a mennyeiakkal (kultúráközpontú civilizáció, művészetközpontú kultúra, irodalomközpontú művészet, versközpontú irodalom, líraiság-központú vers – életünk olvasztottarany-tartálya), mára végletesen megsérült, és kizökkent. Manapság csak szemléljük fénytelen, megvénült, csalódott szemekkel szomorú körképét a kultúramentes civilizációnak, a művészet nélküli kultúráknak, az irodalom nélküli művészeteknek, a versmentes irodalmaknak és a líraiság nélküli versnek. Vastag rozsdalemezék merevítették meg a szellemünket, a szívünket és a lelkünket, úgyhogy, valóban: mire jó még írni? Kinek? A világ tömeggyilkosságok és zsarnoki ideológiák színhelye lett, a humanizmus feladásának tere, miközben elborított bennünket az álhírek és a kommersz művészet szenny-áradata. Minden újabb nemzedékkel csökken a tanultság színvonala, folyamatosan esik az olvasók száma, a könyvpiac egyre inkább

beszűkül. Az írók már nem sztárok, nem is láthatóak, nem álmodhatnak sikerről, ismertségről és pénzről.

Mindemellett mára valamiféle ezredfordulós kétségbeesés burkol hatalmas melankóliafelhőbe mindent: úgy tűnik, közel a vég, a fajunké, a világunké, az illúzióinké. Nem kívülről érkező katasztrófa nyomán, hanem amiatt, hogy már nem bírja a nyomást a lelkünk, amely tudja, hogy az ismert világegyetemben kéttrillió galaxis létezik, ezek mindegyike pedig sok milliárd csillagot foglal magába. És azt is, hogy a világegyetemünk maga is, a húrelmélet szerint, csupán egyetlen a tíz az ötszázadik hatványon univerzum közül, hogy nem kapaszkodhatunk többé a valóságnak legalább a gondolatába sem, mert lehetséges, hogy egy hologramban élünk. Miféle megváltás, melyik érték, milyen emberiség lenne képes ellenállni még a semmi, az üresség ilyen mértékű rohamozásának? A másodperc milliomodrésze alatt fogok eltűnni, mintha soha nem is léteztem volna, az összes könyvemmel, tehetségemmel, ostobaságommal, szélhámosságommal együtt. Miért írok hát egy ilyen nevetséges apokalipszis közepette, ebben a túlszűfolt légüres térben?

A valaha adott legjobb válasz erre a magasztos kérdéssorra Samuel Beckettől érkezett: „*Pourquoi j'écris? Bon qu'à ça!*” („Csak úgy!”). Legutóbb, amikor engem is arról faggattak, miért folytatom az írást, az első, legegyszerűbb dologgal válaszoltam, ami eszembe ötlött abban a pillanatban: „Kérdezzenek meg egy macskát, miért kölykezik, miért hoz a világra újabb és újabb utódokat, miközben az már tele van kismacskákkal, és semmiféle szüksége nincs rájuk. Arra a világra, amelyben sok millió macskakölyök elpusztul léte első napjaiban. A macskát viszont mindez nem érdekli. Ő továbbra is kölykezik, egész egyszerűen azért, mert macska, és nem tud nem kölykezni, ahogyan nincs olyan, hogy ne legyen mancsa, bajsza vagy farka.” Én egy olyan ember vagyok, aki ír, az írás része a meghatározásomnak. Írnék tovább akkor is, ha többé már senki nem tudna olvasni, sőt, úgy is, ha a világon az utolsó ember lennék. Az írás létfontosságú szervem, testem egyik életfunkciója. Azt kérdezni tőlem, hogy miért írok, ha már senki nem olvas, olyan, mintha arra kéne válaszolnom, hogy miért lélegzem még, ha már senki nem teszi ezt.

Tisztelt barátaim, hosszú út van mögöttem az ácsceruzától, amelyet egyéves koromban magamhoz ragadtam egy tálcáról Bukarest egyik sanyarú külvárosi negyedében, hogy aztán soha ne engedjem ki a kezemből, egészen idáig, eddig a teremig, ahol önök előtt állok. Képtelen vagyok megfogalmazni rendesen, mennyire megtisztelő számomra átvenni a Formentor-díjat. Azok névsorában, akik korábban elnyerték ezt az elismerést a létrehozásától mindmáig, sok olyan szerzőt találok, akiknek az írás soha nem mesterség volt, hanem vallás. Akik a világhoz úgy adtak hozzá szépséget, hogy nem megvalósították, hanem megszülték azt. Álmomban sem mérhetem magam hozzájuk, épp ezért teljes szívemből köszönöm a zsűritagoknak, akik érdemesnek találtak arra, hogy szerepeljek ezen a rangos listán, és önöknek is, mindazoknak, akik szeretik az irodalmat, és továbbviszik hatalmas hagyományát. Mindannyiunk fölött ebben a pillanatban is és mindörökké ott lebeg a líra gipszangyala.

Beszéd a Formentor nemzetközi irodalmi díj átvételi ünnepségén. Mallorca, 2018.
(Megjelent a szerző *Creionul de tâmplărie* című esszékötetében. Humanitas Könyvkiadó, Bukarest, 2020. 123–135.)

MIRCEA CĂRTĂRESCU (1956, Bukarest) a legismertebb román kortárs író, költő, az ún. nyolcvanas nemzedék legjelentősebb alakja, a román posztmodern meghatározó szakírója. Mérvadó művei közel tizenöt nyelven, így magyarul is olvashatók, számos romániai és külföldi rangos díj, kitüntetés birtokosa. Az irodalmi Nobel-díj lehetséges várományosának is tartják.

SZONDA SZABOLCS (1974. október 27., Sepsiszentgyörgy) költő, műfordító, a Sepsiszentgyörgyi Megyei Könyvtár igazgatója.

ÜVEGGOLYÓKKAL JÁTSZIK AZ ÉG

„Lábujjaid újszülött ötösikrek.
Terrakotta törzsüket csókolom.
Tükrös gyöngyház-feje van mindegyiknek.
Hideg patak fut végig combodon.”
(Faludy György: *XXXIV. Fülledt éjszaka*, 2)

Kégl Ildikó

A halálra fagyott mandulafához

korán jött költők és korán jött rügyek

*van az úgy hogy kifaragatlan
a bölcső felkészületlen földben
kényszerül nyílni a virág
de egy humanista mégsem
mutogathat másra hát ne
Istenben keresd a hibát
az idő előtt rügyet bontó fa
legyen az a heszperiszek kertjéből
való alma vagy dunántúli mandula
mostantól a költő szimbóluma*

remény

*a halálra fagyott mandulafán kérdések
csüngtek megszemélyesítések
analógiák
hogy ne feszítsen keresztre e
bizarr látomás
a reneszánsz formanyelvén
beledúdoltad a világba:
maga a születés elég ok
a halálra
s végtére is minden reményben
ott lakozik Phyllis
tragédiája*

Janus a kertben

*a Plautus-kódexről
koravén gyerek tekint
a humanista világ szemébe
gondolatban tán a Mecsek
lankáin sétál s elíziumi mezőnek
képzeli a magyar rögöt
mily elrévedve fürkészi a szépet
hogy biztos kezekkel
zárjon epigrammába egy-egy
időmértékes gondolattöredéket
s megsirassa a tél foga közt
pihegve haldokló reménységet*

KÉGL ILDIKÓ (1976. szeptember 20., Kazinbarcika) költő, író, újságíró, kritikus, irodalomszervező, a Magyar Hírlap riportere.

Noszlopi Botond

Faludy György emlékének

A csoda

*És lőn, hogy már nem tartott fenn a víz,
borrá sem vált a menyegzők alatt.
Számban az ige megpenészedett,
s csak az ecet oltotta szomjamat.*

Vadmadarak

*Nem volt parkolóhely.
Vészvillogóval,
autók közt cikázva rohantunk,
várva zöld, majd piros hullámra,
át az esőverte sávon.*

*Akkor még, mint a tigrisek,
szabadok voltunk. S a közlekedés
szervezett dzsungeléből
megtaláltuk az utat
a teljesség felé.*

*Magas szerpentinekről
mély völgybe zuhanva kavarogtunk,
s álmaink egybemosott
képekkel üzentek:
álmunkban az a lepke voltunk.*

*Szelíd vadak és vadmadarak,
őzek, hattyúk, jaguárok,
macskák, hernyók, majmok voltunk,
hangok, színek és számok:
a rend emlékezete.*

*S míg tartott a pezsgés odafent,
leálltunk, a nyugalom sámlijára telepedve
kifújtuk erőnket, s ülünk most
egymásba hulltan,
mint két néma csend.*

NOSZLOPI BOTOND (1983. március 15., Csík-szereda) Méhes György-debütdíjas költő, író.

Hargitai Ildikó

A madár

Eljött az ősz, a táplálék egyre fogyott, kevesebbet sütött a nap, a langyos nyári esőket messze vitte a szél. A madár egy ágon álldogált, és semmi kedve nem volt visszaülni üres, rendetlen fészkére. Napsárgán, hintázva hullottak alá az eperfalevelek, ő még még csak utánuk sem nézett. Nem volt többé mit keresnie ezen a fán. Azok a hülye kukacok mélyre húzódtak a kéreg alatti résekben, semmi ravasz kopogtatásra nem bújtak többé elő. A madár meg állt csak azon az ágon, üres beggyel, éhesen, és már a próbálkozástól is elment a kedve. Kurva ősz! Gondolta, és pottyantott egyet. Ehet megint magokat, pedig ő kukacevő, akárki megnézheti a lexikonokban. Ha most leesne erről a fáról, nem tárná ki a szárnyait, pont a fejére zuhanna a mocskos betonjárdára, megtalálná, és felboncolná egy ornitológus, hülyét kapna a begye tartalmától. Jó, majdnem üres, de azért van ott hullott, száraz eper, ami pont olyan, mint egy kövér kukac, csak nem az, vadkendermag, meg egy másik, aminek nem jut eszébe a neve, de kőkemény, az íze meg poccsék. Élni sincs kedve. Az a baj, hogy nem zuhanhat le. Alatta egy rohadt, loncsos, mérges kutya állandóan azt lesi, mikor fát el a lába a kapaszkodásban, hogy szétszaggathassa. Hát azt lesheti! Az ő lába ugyan el nem fát soha! A madarak így vannak összerakva. Akkor is kapaszkodnak, ha beledöglenek. És pottyantott még egyet, csakis a kutjának, hogy lássa, mi a véleménye erről az egészről, aztán állt még egy kicsit, közben a nap lement, esett egy kis hideg eső, de legalább az illata jó volt, őszi illat, rohadó falevelek, áporodott avar, ázott kéreg, dohos házfalak, olyan igazi otthonszag. Nem olyan könnyű ezt itt hagyni, akármilyen bűdös, meg akármilyen éhes is, meg akármennyire madár!

Még sötét volt, amikor fellendült, nem körözött az udvar fölött, nem nézett vissza a fészkére, csak emelgette a szárnyait, mi-

nél messzebb innen, el, csak el, át a hegyek felett, át a tengeren, át az egész rohadt Európán.

Akár vicces is lehetne, hogy a kukacok miatt, de minden reggel azon a fán ülni éhesen, ez kikészíti az idegeket. A madarak sincsenek fából! Nekik is vannak érzéseik! Ha éhesek, hát éhesek! Ki akar egész álló nap, egész ősön meg télen át a nyomorult kukacokon gondolkodni, meg azon a kutyán? Ő ugyan nem! Így aztán repült, látott tájakat, örült hatalmas tornyokon szállt le valahol bazsalikomillatú éjszakákban, menekült baglyok elől egy gyönyörű, mocskos, szajhaszagú városban, üldögélt folyóparti fákön, hajókon, és mindennap jóllakott. Lány, kövér kukacokat evett, fényes szárnyú, édes bogarakat kapott el röptében, és nem töprengett a szél illatán, ami nagyon, nagyon más volt, mint az otthoni. A cél a szokásos volt, menni addig, amíg meleg nem lesz, igazán meleg, addig repülni, amíg csak oda nem ér. Ennyi cél elég is egy napra, és neki minden nap egy nap volt.

Hatalmas város közepén, a folyótól nem messze éjszakázott egy kicsi parkban, kilenc tölgy egyikén. Állt az ágon, figyelte a zajokat, zúgtak a hatalmas járművek körbe-körbe, sárgán lángoltak az utcalámpák, feljött a nap, meg lement, aztán megint, a fa teli, de teli volt kukacokkal, és éltek ott más madarak is.

Hiába volt hideg az eső, meg vad a szél, ez most valahogy nem zavarta a madarat. Annyira, de annyira elege volt a gondolkodásból. Semmit sem akart, csak enni, ha éhes, repülni, ha jó a szél, csak érezni akarta az illatokat, a nagyon más illatokat meg szagokat, álldogálni az ágon, figyelni, hallgatni, ott lenni, amikor felkel vagy lemegy a nap, megrázni magát eső után, érezni csak, hogy teli a begye, és nem nedvesednek át bőrig a tollai. Ennyi kellett neki pillanatnyilag, semmi más. Apró gallyakat hordott össze, zuzmót, mohát tömködött a résekbe, jó kis fészke lett. Ha lehajtott fejjel ült benne, eshetett akármennyi eső, át nem ázott, meg nem fázott soha. Nem volt ez meleg ország, amelyenről minden madár álmodik. Nem volt itt se nyár, se tél, csak ősz meg tavasz szakadatlanul, néha egyszerre, hogy azt sem lehetett tudni, mi a fene van, de nem is kellett tudni semmit, mert a kukacok itt még

az átlagnál is hülyébbek, nőnek, szaporodnak megállíthatatlanul, csak egyet kell koppintani, és már kint is az ebéd, a vacsora. Az itteni rigókról néha eszébe jutottak az otthoniak, meg a cinkecsalád az orgonabokor ágai között, a kis pofátlan verebek, meg a szarkák azzal a kis egy lábúval, akit a macska vitt el végül, az anyja egy darabig kiabált, verdeste magát, de aztán mindenki elfelejtett mindent. Az ő párját villámcsapás ölte meg, ott álldogált mellette hajnalig, amíg üveggé nem változott a szeme, hogy látta magát benne, ahogy még soha. Aztán felébredt a kutya, és megette az egészet, a szemét is, azt az üveggyöngy szemét. Nem volt mérges a kutyára, sem a villámra, ez a madarak élete, nekik csak kukac kell, meg egy faág, hogy boldogok legyenek. Tavasszal fészket raknak, tojásokat bele, aztán kikelnek a fiókák, repülni tanulnak, elszállnak, vissza sem néznek, jön az ősz, és az egész élet faágakról meg kukacokról szól. Mi a fenéről szólna még?

Itt nem volt a fa alatt loncsos, sárga szemű kutya, arra várva, hogy a madár elfáradjon a kapaszkodásban, és leessen, nem voltak verebek, szemtelenül elcsipkedni előle az utolsó sovány kukacokat, nem volt száraz, hullott eper, sem kendermag, csupa-csupa jó dolog volt itt. A madár nem vágyott semmire. Evett, meg aludt, még csak nem is énekelt. Minek énekelt volna? Itt a reggelt sem lehet megkülönböztetni a délutántól, a madárnak lövése sincs, minek meg mikor. Kődös hajnalokon néha mégis arra ébredt, hogy a hangját próbálgatja, van-e még, de persze, éppen amikor már sikerült volna kinyögnie valamit, egy kukac dugta ki ostoba fejét pont a madár orra elé, ő meg odakapott. Mi más tehetett volna? A reggeli a legfontosabb étkezés, utána az ebéd jön meg a vacsora, közben egy kis nasi, és már el is ment a nap, el a tavasz, a nyár, a tél, az élet. Ki sem szállt a fészkeből hetek óta, szárnya alatt bepállottak a tollai, lába elgémberedett, kényelmetlen volt, de meg sem próbálta mozdítani, nem csinált semmit, csak a kutyán gondolkodott, azon az otthoni loncsos, mérges kutyán, a hideg, őszi szeleken, meg hogy miért gondolkodik a kutyán, azon a dögön, aki alig várta, hogy elkaphassa őt. Itt nincs ilyesmi, mostanában már a kukacok is csak bepottyannak a fész-

kébe, pont a csőre elé, mint ez is itt! Azzal nem is gondolkodva csőrébe kapta, és kipenderítette fészkeből a kis lükét. Ezt látnák az ornitológusok! Utána nézett a lefelé bucskázó kukacnak, nagy nehezen zsibbadt lábaira állt, kicsit átmozgatta szárnyait, és ki-billentette magát a fészkeből.

Egy darabig fejfel lefele zuhant, pont, ahogy a kutya szerette volna réges-rég, egy másik világban, ágaknak ütődött, levelek csapódtak a szemébe, a talaj egyre közelebb került. Nyitott csőrén át torkába zúdult a levegő, ő meg a hirtelen egyensúlyváltástól gondolkodás nélkül fékezett, kitárta, meglendítette szárnyait, aztán megint, megint, repült fel, magasra a park, a város, a sziget fölé, át a tengeren, városokon, hegyeken, át az egész nyavalyás Európán, édes, fényes szárnyú bogarakat kapott el röp-tükben, idegen tornyokon, városfalakon éjszakázott, reggel meg kiáltozott, csak hogy tudja, még megy neki.

A szagról tudta, hogy hazaért, a régi eperfán, egy ágvillában éjszakázott, reggel meg, napkeltekor tollázkodott kicsit, pottyantott egyet a kutyának, csak hogy tudja, attól még nem barátok, hogy hazajött, aztán felröppent a legfelső ágra, és teli torokból nekilátott az égre énekelni a napot. Mert egy madárnak csak ennyi kell, nem számít kukac, kendermag, loncsos, mérges kutya, ennyi kell csak egy madárnak, semmi több.

HARGITAI ILDIKÓ (1966. január 10., Budapest)
író, mesélő.

Bálint Tamás

Viceházmesterek egymás közt, ülve

*a sarki teraszon szájuk borzlik, fröccsög,
hosszúlépésben mérik végig a szembe-
jövőket: egy se menő, az összes biceg.*

*Mindenkiben ott a hiba, vagy ráfogható
bármi, légyen nyakatekert vagy sima.*

– Né!

*Milyen dzseki/óra/táska/társ/autóból száll ki,
tuti vörös a nyelve vagy a térde, mersz fogadni?
Ki ilyen fokon él, és ekkora tempóban éli fel,
mi kiszabódott, az emlékeire mikor lesz ideje?
A vagyon a kötele a nyakon, s a halottaskocsi
már senki kedvéért nem tesz kitérőt a bankba! –
visszhangzik a bölcselettel takart irigység hangja.*

*Közben épp az ítélkező ábrándozik a pillanatról,
amelyben a város fölötti domb közepén,
a magaslaton fekvő egyetlen, hatalmas,
összefüggő birtokot alkotó dióligetben
épült körpanorámás, lapostetős luxusházban
tengeti már korántsem nyomorult mindennapjait,
félíg lehunytt szeme tűpontosan végigköveti,
amint egy kiejthetetlen nevű koktéllal a kezében
kiséttél a teakfával borított teraszra (hatásszünet),
majd csobban egyet, csupán acélból, hogy
a gondolatmenetet az infinity medence
túlsó peremén flegmán egyensúlyozva
a pórnépre való vizezéssel zárhassa.*

*Holott annyira tökmindegy a látszat,
s kit érdekel, a Föld melyik sarkában
fordul ki épp tokjából a világ, hogy
a mesés szép sziklaszirt a láthatáron
miféle hajóroncsok temetője,
s hogy a hívogató parti fövény
közelről csak kagylómorzsalék,
miriád szikeként hasítva a talpat,
ha a gyönyörű, morajló mély,
és vele ez a mérgező szirénének
ezen a borgözös, sivár utcasarkon
soha el nem ereszti már az elmét.*

BÁLINT TAMÁS (1985. június 29., Székelyudvarhely) Méhes György-debütdíjas, Móricz Zsigmond-ösztöndíjas költő, az erdélyi Előretolt Helyőrség szerkesztője.

Arany Zsuzsanna

Hazatérés

Tihanyból kiérve a bicikliúton mentem tovább. Hallgattam a zenét, koptattam a bakancsom. Tűzött a nap, égette az arcom. A levendulamező üres volt, engem várt. Birtokba vettem, besétáltam a közepébe, és lefeküdtem. Hallgattam tovább a zenét, szívtam a bódító, lila illatot. Nem, nem kellett a cigaretta, hiába lapult ott a zsebemben. Az ilyesminek régen, évekkel ezelőtt, Chianti in Greve-ben volt meg az ideje és a helye, mikor Cathrinnal a születésnapomat ünnepeltük. Vettünk egy dobozos bort, felmáztunk

vele az egyik szőlőhegyre, aztán ott ittunk-cigiztünk a leterített pokrócon, s jó nagyokat röhögtünk. „Gallo Nero!” – kiabáltuk bele a déli napperzselésbe, merthogy ott minden a fekete kakasról szólt, a chianti borokról, no meg a férfiakról.

Négyhavi ösztöndíjas lógás után nehezemre esett visszaindulni Magyarországra, mint ahogy a nyári balatoni kalandozást is nehezen cseréltem át a fővárosi flaszterkoptatásra. Mert Pest valóban pestises. A koszos kis utcák, a kopott bérházak, a gangon rikácsoló vénasszonyok, a földszinten ruhákat teregető deklaszszált arcok, a pincékben szaladgáló patkányok és az udvarokban szürkületkor szállongó denevérek. Ahogy kezdetben imádtam, idővel annyira utáltam a belváros szagát.

A házhoz érve megláttam az ügyvéd urat, aki elitta mindenét, ezért aztán az irodájában lakik. De ilyenkor, nyáron, kiköltözik az utcára, kirak egy napernyőt, nyugszéket és dohányzóasztalkát egy pohár lőrével. Aki arra jár, vendégül látja. Én csak egyszer poharaztam vele, mikor elmesélte, hogy a hatvanas években Kassák tanítványa volt. Mindenkit ismert, aki élt és mozgott, a Fészekben volt törzsvendég. Most guberálásból él, hisz mindig akad valami a kukákban.

Éjjelente az udvaron koslat, kiteregeti a ruháit. A mosógépét rendszeresen hallom, a füldugó sem véd meg tőle. Kétszer meg gondolom, hogy meztelenül becsukjam-e az ablakot, ha hajnalban fázom. A kutyáját pedig időnként odaszaratja a lábtörlőmre. Talán azért, mert zöld, és a kis állat örül, hogy végre „füvet” láthat a betonrengetegben. Én is örülnék a helyében. „Vigyázz, a kutya a fűbe harap!” – olvastam egyszer lefelé menet a Várból, még egyetemista koromban. Egy életre megjegyeztem, akkora igazságnak tartottam.

Ezen a környéken csak kiskutyákat tartanak, mert azok férnek be a lakásba. A többség garzonban lakik. Aztán, ha Isten is megsegít, mozdulnak tovább. A motoros például nem mozdul, ide született, és itt is fog meghalni. A motorját majd mellé temetik, mint régen a harcosok mellé a lovat. De a motor után nem marad fenn csontváz, így aztán ezer év múlva a régészek nem

tudják majd megkülönböztetni a harcos-motorost az egyszerű földi halandótól.

Szabadidejében, mikor épp nem motorozik, kisfiúkat visz fel a lakására. A Nyugati aluljárójában szedi föl őket, fizet valamennyit a striciknek, és a fiúk teljesítik „kötelességüket”. A házban mindenki tudja, hogy a motoros pedofil, mégsem jelentik föl. Nincs rá bizonyíték, senki sem tart gyertyát, még én sem. Úgy-hogy én is cinkos vagyok, falazok egy pedofilnak meg az egész fiúprosti-hálózatnak.

A szőke nő és a férje, akiknek a nevét tizenöt éve nem sikerült megjegyeznem, minden pletykát tudnak. A szomszédjukba nemrég egy kövér lány költözött, aki valami komoly csalódás után menekült oda. Mindig mondtam, hogy ez a ház a sorsüldözöttek tanyája. A szerelmi bánat meg olyan, mint a pestis, Pesten terjed a legjobban.

A lány mindennap hangosan énekel a zuhany alatt, amit a szőke nőék hallanak. Reggelente motivációs cd-eket hallgat, így aztán a szőke nőék mindennap arra ébrednek, hogy „éljenek a mának”, „vonzák be a szerelmet és a bőséget”. De a szőke nőék nem élnek a mának, sőt, folyton siránkoznak a tegnapi miatt, „amikor minden jobb volt”, s még a gang öregasszonyai is fiatalok voltak. Akkoriban épült a ház is, az aranykorban, a Monarchia időszakában. Talán még Ferenc József építtette, ki tudja. Mindenesetre a kis Mikes Lajos errefelé hordott újságot, mielőtt Az Est-konzern vezérigazgatója lett. Egyszer a szőke nőék bőség helyett csak a hőséget vonzzák be, ami ellen ócska redőnyökkel védekeznek. Főként igaz ez a nyári hónapokra, mert télen nincs hőség, még a belső udvarban sem.

Nemhogy hőség nincs, de hűség sem. Mikor a felettem lakó agyvérzést kapott, először azt hittem, dugnak a gangon, olyan hangok szűrődtek be a bukóablakon. A megnyomorodott asszony minden reggel körbetolatta magát a függőfolyosón, beszélgetni akart az öregekkel. Nem tudom, azok értették-e, amit mond, de úgy tettek, mintha értenék. Aztán egy idő után elnémult, tán átköltözött Budára vagy a másvilágra. Mindenesetre Buda az Buddha, mint megtudtam egy korábbi masszörömtől, aki igencsak jártas volt az

ezoterikában. Miután megmasszírozott, fémtálat rakott a hátamra, és azt ütögette, a rezgések miatt. Az ember sok mindent túlél, még azt is, amiről először nem gondolná.

Persze a dugás sem maradt el, amikor a közvetlen szomszédomba egy frissen nyugdíjazott iskolaigazgató került. A tisztességben megőszült úriember tizenéves Lolitájával múlatta az időt napjában kétszer. A lány anyja halottlátó volt. Tőle tanultam, hogyan zárhatom ki a szellemeket a lakásból. Kilenc csomó egy vörös madzagon meg egy tálka só. Amióta ezt csinálom, valóban nem jönnek.

Mert előtte bizony jöttek. Főleg írás közben. Ők súgták a mondatokat, fölismertem a szófordulatokat. Az egyik kifejezés ettől a szellemtől jött, a másik attól. Ez történik akkor, ha az ember a múltat kutatja. Nem érdemes a múltat kutatni, mert magad is szellem leszel. Az élők átnéznek rajtad, az idő pedig elrohan melletted vagy épp feletted. Ki tudja, milyen utakon járka az idő.

Mindenesetre nem bicikliutakon, főként nem azon, amelyik Tihanyból vezet ki a levendulamező felé. Ott megáll az idő, s te újra fiatal leszel, szép és szabad. Hallgatod a zenét, lefekszel a fűbe, vagy táncra perdülsz. Hagyod, hogy vigyen a dallam, vezessen a ritmus.

Az ügyvéd egészen elkámpicsorodott arcot vágott, amikor megtudta, hogy elköltözöm. Elrontottam az örömét, mert épp azt akarta velem tudatni, hogy megvették az üzletét, ő lemegy vidékre, én pedig itt fogok megrohadni örökre. Aztán a szőke nőék is bejelentették, hogy költöznek, de nekik nem kell ingatlanos, tudják ők maguktól is, mennyi az annyi. Az agyvérzéses öregasszonyt nem láttam, meg egyáltalán, a gang többi gráciáját sem. Bezavarta őket a nyári forróság a lefüggönyözött lakásokba. Lolita és az anyukája is eltűntek, az iskolaigazgató pedig visszament a feleségéhez. A pedofil motoros tartotta egyedül a frontot, kitartóan hordta továbbra is a fiúkat a harmadikra.

Most mégis rágyújtok. Cathrinra gondolok, meg a borra. Kiveszem a hűtőből a tegnapról megmaradt rosé cuvée-t, és kiülök vele a teraszra. Cathrinnak azóta már gyerekei vannak, megasszonyosodott, és már nem érdeklik a fekete kakasok. Aztán

megint a zene. Aláfestem vele az esténket. Mert Buda az Buddha, Tihany pedig egészen olyan, mint Toszkána. És most már az is mindegy, hogy hol vagyok. Kopogsz, és én ajtót nyitok.

ARANY ZSUZSANNA (1976. június 17., Szombat-hely) író, irodalomtörténész, egyetemi oktató, Irodalmi Jelen-esszéíjas alkotó.

Bánkövi Dorottya

Tökéletes szépséghibák

*Hány jól megfontolt útirányra
vetül ki éjjel egyetlen
álmodó test tétova árnya?*

*Pikkelyes szavak nyelvemen,
mozdulatok illetlen csendje,
ha éveim mind felfedem,*

*a ködben néhány naplemente
még elvérzik észrevétlen,
papírsárkány vonaglik benne,*

*s megbotlik a keskeny fényben
egy Traumból szabadult faun.
Semmitől sem kell már félnem,*

*ha hátamra kötözöm falum.
Félszerzetei betérnek
járkálni még a kihűlt hamun,*

*kérdezik, hogy akkor tényleg
más vagyok-e azok szemében,
akiknek látása végleg*

*olyan maradt, mint akkor, régen.
Tökéletes szépséghibák
zaklatnak fel a múltó éjben.*

*Bőrömön teliholdvilág.
Boldogok, akik nem ölnek meg
magukban senkit, s másban kivált.*

BÁNKÖVI DOROTTYA (1994. augusztus 3., Budapest) költő, forgatókönyvíró.

Bonczidai Éva

Kokasmandikó

Itt senki nem beszél az első szerelemről. (Pedig Daksadon is – mint bárhol a világon – az elhallgatott történetek a legérdekesebbek.) Ha szóba hozod, a fiatalok vihognak, a családos emberek legyintenek, az öregek csak sóhajtanak. Hm – mondják, a fejed fölé emelik a tekintetüket, és elnéznek a messzeségbe. Hogy a vihogás–legyintés–sóhajtás hármasa milyen történeteket keretez, csak sejteni lehet.

Daksadon az a szokás, hogy a fiúk kokasmandikót visznek a kiszemelt lánynak. E furcsa tavaszi rituálé eredete az egyetlen boldog házassághoz kötődik. Legalábbis Daksadon sosem hallottak arról, hogy más is boldog lett volna évekig. Pedig György

úrfi és Ilus nem is voltak igazi házasok – amikor a gróf elszökik a cseléddel, nem tartanak ceremóniát.

Az pusztán véletlen volt, hogy épp Daksadon telepedtek le. György úrfi az erdő szélén épített egy kicsi házat, a falubeliek pedig olykor csak azért jártak arra, hogy saját szemükkel lássák, van olyan, hogy egy ember meg egy asszony évek múlva is le tud ülni a tornácra, az ember csiklandós nótákat énekel, miközben a felesége pironkodva bújik hozzá.

Úgy történt ugyanis, hogy sok-sok évvel azelőtt egy kiábrándító báli szezon után György úrfi hazatért a szülői házba, hogy otthon töltsse a nagybőjtöt és a feltámadás ünnepét. Ilus szemrevaló, ügyes lány volt, az úrfi mégsem a formás domborulatai miatt figyelt fel a cselédre, hanem az ábrándos dalok miatt, amelyeket munka közben énekelt. Egyszer összetalálkoztak a mezőn, az úrfi a botanikai jegyzetfüzetébe rajzolgatott, Ilus a faluba igyekezett. Az úrfi egy darabon vele tartott, rajzokat mutatott neki, mondta a növények latin nevét, és faggatta Ilust, hogy a falusiak hogy hívják ezt vagy azt. Lenyűgözte, hogy az egyszerű parasztlány minden fűt, fát, bokrot néven nevez, különös, ősi neveken, és fejből sorolja a gyógyhatásaikat, olyan furcsaságokat is, amelyeket a professzorai sosem említettek.

– *Erythronium dens-canis*. A *dens-canis* kutyafogát jelent, a gyökere miatt hívják így – magyarázta az úrfi, és a lány kezébe adott egy erdei virágot.

– Kokasmandikó. Emiatt hívják így – mutatott elpirulva a lány a széttárt szirmok közül kinyúló bibére.

Az úrfi elmosolyodott, a remegő kézzel együtt a fénybe emelte a virágot, és tudományos komolysággal magyarázni kezdte a bibe és a porzók szerepét. A lány csodálkozva hallgatta a kiselőadást, utána hosszan nézegette a virágot, ujjbegyével egyenként megsimogatta a szirmokat, majd a nyelve hegyét a porzókhoz érintette, és gyöngéden az ajkai közé zárta a bibét. A férfi megbűvölten nézte ezt a különös csókot.

– Bimbót a bimbóhoz, szirmot a szirmokhoz, rózsát a rózsához – mondta, mint valami népi rigmust, a lány.

Aznap este szöktek meg.

*

Már megöregedtek, amikor a daksadiak kérlelni kezdték őket, árulják el a boldogságuk titkát.

– Nincs titok, ilyen az első szerelem – vonta meg a vállát Ilus néni.

A férje meg, miután egyedül maradt az emberekkel, és lehajtott egy-két kupicával, elárulta, hogy kokasmandikóval lehet kideríteni, hogy egy leány jó feleség lesz vagy sem. Azt mondta, együtt kell nézegetni a kokasmandikót, és ha a leány jókor pirul el, boldogok lesznek.

Mennyi félreértés, mennyi kacifántos pletyka, mennyi nyomorúság származott ezekből a szavakból! Pedig a daksadiak megérthették volna a lényegét, hiszen akkoriban még az emberek rágcsálták az akác virágait, ismerték az ibolya és a rózsaszirmok ízét, felfaltak minden szépet.

*

Attól kezdve Daksadon, ha egy legény kokasmandikót vitt a lánynak, azt jelentette, nemcsak kósza ötlet, múltó ábránd miatt néz olyan vágyakozva a blúz gombjai felé, hanem a lelke is vágyik a bimbók érintésére. Aztán ahogy lenni szokott, a tiszta dolgok bemocskolódtak. A lányok ugyanis szeretnek hinni az ilyen homályos eredetű jelzésekben: pár szál kokasmandikó és a mögötte értendő állítólagos vallomás elegendő volt ahhoz, hogy megnyíljon a szívük és a combjuk. A fiúk pedig egy-egy virágzási szezonban többször is felkutatták az erdő rejtekét és a falu legszebb virágszárait. Ha kitudódott, a lányok sírdogáltak, a fiúk verekedtek, aztán mire eljött az ideje, mindenki párt talált, még ha korábban nem is együtt szagolgatták a kokasmandikót. Nem mondhatni, hogy ezek boldog házasságok voltak, inkább olyan hétköznapiak. Meg persze voltak rosszak is. Ki milyen virágot szakít, olyat szagol – mondták erre a daksadiak.

A kokasmandikó hazahordása azonban nem csak a könnyelmű üzekedések miatt kezdte ki a daksadiak erkölcsét. Ugyanis az

erdőben nem csak virágok teremnek. Ott él az erdei lány is. És az egész elfuserált rituálé miatta válhatott végzetessé. A virághordásnak ugyanis szigorú szabályai vannak: a legény csak egyedül mehet, a hajnal előtti sötétben kell belépnie a fák közé. Az éjszakai erdő bizony embert próbáló hely. Először csak reccsenések hallatszanak, ágak roppannak, vadak motoznak, az ember arca előtt folyton elsuhan valami. Még a legbátrabbakra is rátör a félelem. De lassan hajnalodik, a fény előbb-utóbb befurakodik a fák közé – ekkor jut eszébe az odamerészkedőnek, hogy felnézzen az ágakra. Úgy érzi, akasztott emberek himbálóznak a feje fölött. Aztán lehajol a harmatos virágokért, és ilyenkor tűnik fel az erdei lány. Szinte nesztelenül érkezik, nincs rajta ruha, hosszú haja a köldökéig ér, szép arca van, és vágyakozó, nagy szemei. Senki nem tud úgy nézni a férfiakra, mint az erdei lány. Amikor pár lépésnyire van a virágszedő fiútól, terpeszben leguggol, megvárja, míg a tekintetük találkozik. Hosszan nézik egymást, majd pisilni kezd. A legtöbb legényt megbabonázza ez a látvány. Aztán a lány közelebb jön, a levegőbe szimatol, majd előrehajol, hogy a fiú jól láthassa azt a hússzínű lüktetést, melyet addig csak a sárló kancán figyelhetett meg. Ez a veszedelem. Ha a fiú itt elbukik, egy életre nyomorult lesz. Ha így ismeri meg a testmeleg beteljesülést, ezt keresi majd egész életében, ezt a vadállatszágú, mohatapintású engedelmességet. Az ilyen bukott fiúkból lesznek azok a férfiak, akik az állatok mögé állva is képesek kioldani a nadrágszíjat.

Persze a legtöbben megriadnak, és elmenekülnek. Soha nem beszélnek az erdei lányról. Ezért van az, hogy minden legény először gyanútlanul érkezik az erdőbe. Ezért van az, hogy mire elér a kiszemelt lány kapujáig a kokasmandikóval, pontosan tudja, mit akar, és nem elégszik meg kevesebbrel.

BONCZIDAI ÉVA (1985. november 14., Zilah) író, Oláh János-ösztöndíjas szerkesztő, az Előretolt Helyőrség-portál szerkesztője, a Magyar Kultúra főszerkesztője.

Becsy András

A tarisznya

(Faludy részére)

*A sarokban a mindig telt tarisznya
– vállamba vájta már magát a pántja –,
egymáson néhány ing, gatyá, harisnya,
a csengőszót menetre készen várja,*

*ha jönne egy egyenruhás statiszta
értem netán, és kocsijába vágna,
ilyenkor én viszem benne, mi tiszta,
hogy beáztathassák azt vérbe, sárba.*

*S hiába mosnak fel, és vernek egyre,
kelj fel, szerelmem, suttogja fülemben
a napnak hímje és az éjjel hölgye,*

a Pokol verseng teérted és a Menny,
s vacsorával vár már haza odafenn
e két ország közötti senki földje.

BECSY ANDRÁS (1973. május 3., Gyula) Bárka-díjas költő.

Vesztergom Andrea

Sorfüzérek Faludy György emlékére

Tanuld meg ezt a versemet,
amíg a vers ma jel lehet,
a híd, mi mégis összeköt
a félelem s vigasz között,
s míg lesz anya, ki ölbe vesz:
mert nemsokára könyv se lesz.

Mert nemsokára könyv se lesz,
csak betű csorog, és az eresz
kiontja összerendezetlen
összegyűrt káosz-részletekben,
s mikor gazdatestet sem szerez:
költő se lesz és rím se lesz.

Költő se lesz és rím se lesz,
csak néhány alvó éledez,
ki tudja, milyen vért kering
a maszk mögött az agy megint,
megjósoltad, hogy az lehet
tiéd, mit a homlokod megett.
Tiéd, mit a homlokod megett
rejtessz: a sűrű, selymes csendeket,
a fellobbanástól szűrt szavak
végül úgyis kibomlanak,
s tiéd a gyöngye váz, mit veled
viselsz. Ott adj nekem helyet.

Ott adj nekem helyet,
hol a valószínűtlen fényjelek
mögött megfogam valami öröklét,

*s fenyegetetlen kinyitja öklét,
hogy zárványként végre bent legyek:
Tanuld meg ezt a versemet.*

VESZTERGOM ANDREA (1977. május 16., Zirc)
Irodalmi Jelen-versdíjas költő.

Gere Nóra

Holdszín hajadba kapaszkodtam

„Én szüllek meg magamnak, mert kívánlak
és mert kívánlak, élvezem a vágyat,
mely engem betölt, Téged elereszt.

Vágy nélkül még nem volt szerelmes senki.
Vágy nélkül csak az Isten tud szeretni.”

(Faludy György: *Szonett*)

Fekete

*Kapálózva ébredtem,
nyúltam a kezédért,
de nem voltál ott:
a konyhában álltál,
és főzted a kávé.*

Álmomban elveszítettem az árnyékom,
testemen többé nem
tört meg a fény,
csak nyeltem a sugarakat,
míg megoldadtak a szerveim.
Közben az emberek

elfelejtettek látni engem,
egy darabig még odaképzelték,
ha beszéltem, de végül
meggyőzték magukat,
hogy csak az utcazaj.
*Sosem hagylak eltűnni,
felelted, és lefeküdtél mögém,
lábujjaid sarkamhoz nyomva.*

Amnézia

*Nem tudom többé,
hogy szerda van,
vagy április,
hogy a konyhában állok,
vagy az ágyban tűnök el,
elfelejtettem
a testem határait,
bőröm egybeolvad
a fotel színeivel,
a falakat havonta
más feketére festem.
Csend van,
vagy csak én lettem süket?*

Dagály

*Megremegett a város,
macskakövek indultak
a talpam alatt,
tombolt a szél.
A letnái fákat öleltem,
mikor rám találtál.
Holdszín hajadba kapaszkodtam,
átrepültél velem a házak felett,*

*és lefektetél egy fűzfa odvába.
Még soha senkit nem
engedtem a hátam mögé, mondtad.
Azon az éjjelen
csak a csillagokat lehetett látni.*

GERE NÓRA (1995. március 7., Csíkszereda) költő.

Halmai Tamás

Élhessünk virradásban

*Otthon a ház, ha kiköt eső partján;
s ha megragyog nap, vidékek között
nem válogat, élhessünk virradásban.
Beleegyezve viharba, derűbe.
Latrok, druidák, keserűk vegyest.
Egyöntetű a sok, árulja el bár
erdő vagy kert vagy sivatag vagy tenger.*

*Nem a madár szabad, hanem madár
módjáról kapta nevét a szabadság;
nem valóságot teremt, aki kér:
érezkeli a jövőt a fohász.
Mondom másképpen: szeretet vagyunk;
akár tetszik, akár még jobban tetszik.
Ha, kinek nincsenek, sorsát miféle*

*kezekbe ajánlja, istenei?
Vízszintes falhoz tapasztja a testet
az éjszaka. Cukott szemmel az angyal
mint szakadéokban közlekedik bennünk.*

*A nappal függőhidját ő se látja.
Kövek horzsolják lábáról a fényt.
De hajnalt hoz, ha fölkapaszkodik.*

HALMAI TAMÁS (1975. március 15., Pécs) Bárka-díjas költő, esszéista. A Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa.

Gerencsér Anna

Ködfelhő és kék üveg

„Repültem. Fenn száz jégdarab
csúcssal – megannyi késsel –
az Atlasz állt, az égmagas
s a láthatárra rátapadt
kéjgyilkos öleléssel.

Tetője zord volt és üres.
De legfelül, egy jégüreg
mellett, ahol a teste
ködfelhő volt és kék üveg:
keresztbefont lábakkal ült a Rémület
s lenézett Márrákesre.”

(Faludy György: *Márrákes* [1940])

Mikor a Nap lassan elmerült az óceánban, és Márrákes zsvajgó utcáin végigömlött a homály, a Rémület felállt a hegytetőn, s végighordozta tekintetét a lábai előtt elnyúló síkságon. Kinyújtózott, megropogtatta elgémberedett derekát, aztán leereszkedett a Dzsebel Túbkal kékes árnyakkal csíkozott oldalán.

A város vörös utcái és falai izzó kemenceként lehelték vissza a nappal hőségét. A Rémület mintha meleg vízbe bukott volna alá,

langyos tóba, mely elborította a síkságot, megtöltötte Marrákes udvarait és kapualjait, meggyúlt a tányérok, csészek és fűszeres kosarak mélyén. A homok és a falak izzó vörösét lámpások hada szelídítette lágy arannyá és tompa rőtté, a kútként ásító ablakokba kikönyököltek az esti árnyak. A Rémület maga is árnyék volt csak, a hegyek felől érkező hűvös fuvallat, keskeny szakadás a világ szövetén.

Egy öregember datolyát majszolt egy kapualjban, mikor a Rémület elsuhant mellette. Váratlanul felrémlettek előtte a temető csorba, sárga kövei, a csillagos égbolt pedig, melyet eddig a város fényei biztos távolban tartottak tőle, egyszerre kibírhatatlan súlyllyal nehezedett a vállára: meggörnyedt alatta a háta, s ujjai közül a porba potyogtak a datolyák.

A cukrászda előtti nagy szemétkosárban két kisfiú ült, s a kidobott papírtölcseket szemezgették a szemét közül, a rászáradt, mocskos fagylaltot nyalogatták. Az egyik nevetve hessegette a legyeket, de a másik hirtelen elhallgatott, mert mintha lépéseket hallott volna, s meggörnyedt. Bár nem állt mögötte senki, a félelem vele maradt, hogy egy nap, mikor megfordul, egy ismeretlen könyörtelen arcába fog nézni, egy szempárba, mely jeges, mint az Atlasz ormai, s melyben ott lapul a tudás, hogy az utcagyerekeket nem védi senki, nincs hová meneküljenek.

Támi el-Gláui pasa ünnepi vacsorát rendezett, mikor a Rémület lassú léptekkel elhaladt mellette, s megérintette a vállát. Az édes sörbet megkeseredett az ajkán, a pompás görögtűz lángoló városnak tetszett, a karcsú táncosnők ravasz kígyónak, s a pasa egyszerre minden mosolyban gyilkos vicsort, minden nevető arcban a bukása fölötti kárörömöt sejtett. Hiába füstölt a tömjén, sikongtak a sípok, párálltak a dús tálak előtte, tekintete már csak a tört kereste, mellyel, úgy vélte, épp őt készül hátba döfni valaki.

A pincében a pasa rabjai csendben ültek, béklyóba verve. A Rémület gyakori vendég volt közöttük, s ahogy végigballagott sorukon, jó ismerősként üdvözölték a kevesek, kik még mertek az önkény ellen szót emelni.

Egy tanár éppen barátjával sakkozott, mikor megállt mellettük egy árnyék, s nézte a következő lépést, míg a tanár a régi nagyokról beszélt, akik számaikat kölcsönözték a modern világnak, a csillagokat faggatták, s Sevillában kőbe faragták az álmok palotáját. A Rémület keresztbefont lábakkal letelepedett melléjük, s tenyerébe támasztott állal figyelte, ahogy a tanár keserűn felsóhajt – *mivé lett mára minden?* –, és ahogy a játszma végéhez közelít, felajánlja a döntetlent.

Aztán továbbindult az utcán, s mentében könnyedén egy aszszony vállára tette a kezét. A tarka sál alatt elsápadt a szépen metszett arc, ahogy a nő gerince mentén végigfutott a borzongás. A fiára gondolt – bár ez a gondolat sosem volt túl messze tőle, ott lebegett körülte mindig, mint egy láthatatlan fátyol –, aki a tengeren túl harcol egy idegen hatalom ellen, míg az anya Marrákes tüzes utcáin remélt menedéket találni.

A Rémület végül leült egy lapos tetőterazon, ahol egy alacsony asztalka mellett egy költő iszogatózott. A költő a Rémületre nézett, a kancsó felé nyúlt, s töltött neki, ő pedig elfogadta a felé tolt poharat, és miközben ivott, a költőt nézte, aki fölé szintén a háború árnya tárta égboltnyi széles szárnyait.

Majd a Rémület felállt, visszaballagott a városból a hegyre, ahol az Atlasz cakkos gerince ködfelhővé és kék üveggé bomlott, és leült keresztbefont lábbal, hogy Marrákest figyelje. Tekintetete az egész várost befogta, hidegével megérintette a gyengéket és az erőseket, a hatalmasokat és a megalázottakat, a gyermekeket és a bölcseket, végül pedig a költőt, aki a zsúfolt városból egyedül a szemébe nézett, s a nevéen nevezte őt.

GERENCSÉR ANNA (1994. december 16., Budapest) író.

Szedes H. Réka

Csak a szabadságot vetted el

*Ezüstkanállal vájtad ki a szememet,
és virágokat ültettél fülembé.*

*Most vak vagyok mindenre, ami adhat,
és az idegen szép sem cseng ütemre,*

*mert a virágok szárai átrezgetik,
pedig a közös terünkben alig vagyok.
Titkunk barázdát karcos homlokomra,
amíg lustán eltelnek a vasárnapok.*

*Megroppant vállam ujjbegyed súlya alatt,
orromon keresztül is bor szívárogo.*

*Nem tudom, hogy halad, vagy mégis fennakadt.
Én a végszó előtt mindig kivárok.*

SZEDER H. RÉKA (1996. március 16., Budapest)
költő, műfordító.

Kovács Újszászy Péter

A függönyön pávaszem remeg

„Te vagy a tükör, hol magamra látok,
Az ablak: abból nézem a világot,
S a labirintus: mindig benned járok.”

(Faludy György: *Te érdekelisz csak*)

*Bogarak vágnak a fénybe,
a függönyön pávaszem remeg.
Nézem a plafont,
egyedül vagyok, ismeretlen lámpa alatt
az este ellazítja végtagjaim.
Ez az első alkalom,
mikor boldogan gondolok vissza rád.
A fűvészkertre emlékeztet a kinti sötétség illata.
Platánok alatt pihentünk,
a tókésrécék kiköltötték fiókáikat.
Felkarodra úgy simult az izom, mint lappantyú az ágra.
Értettük egymást,
az ujjadba kapart, apró sérülésekből magamra ismertem;
ott barangoltam ereid hálózatában.
Mikor pók rezdült a páfrányok között,
megengedted, hogy átöleljelek.
Nem kérdeztem: szeretsz-e?
Te érdekelisz csak.
A függönyön pávaszem remeg,
zöldesfehéren játszik a lámpafény.*

KOVÁCS ÚJSZÁSZY PÉTER (1996. december 20.,
Kolozsvár) költő, műfordító, kritikus.

Csobánka Zsuzsa Emese

Az árva

*Ginának hívták, a szomszédban lakott.
Egy évvel lehetett idősebb, de ő már
nagylánynak számított, nem beszélve arról,
olyan lazák voltak az ízületei,
hogy ki tudta csavarni vállból a karját.
Ebéd után volt, rám feküdt, a Mályi-tó
döglött halai még javában úsztak,
eltelt két hónap, mire felfúvódtak –
riadtan néztem a nagy jegenyéket
augusztusban, mire képes a nyárutó.
Mozogni kezdett rajtam, talán otthon látta így,
fel és le, tanított zihálni,
én izgatottsággal vegyes félelemmel
csuktam be a szemem.
Nálunk csönd volt otthon éjszaka.
Akkor még féltem látni a valóságot,
amikor a szája már megindult a szám felé,
azt suttogva, játszottunk papás-mamást.*

*Évekkel később egy tanítvány írta meg,
én biztos tudtam, hogy ő más,
mert aki érzékeny,
az felismeri az olyanokat, mint ő.
Nem tudtam, csak annyit, szeret zongorázni,
és hogy a más nem jegy, nem billog, nem pecsét.
Előremenekültem, ha beszéltem nekik erről,
mondván, most vagyok velük,
amikor kérdez az élet, már nem leszek.
Megismételtem, mind azok vagyunk,
valakiknek a mások, a más, a másik és az idegen,
aki a világra érkezett szeretni,*

*és alanyi jogon néz az égre,
mikor fekete-fehér billentyűk után
a szivárványra emeli a tekintetét.*

*Más voltam én is, idegen megannyi térben,
a papás-mamásból csak a válásra emlékszem,
talán mert Gina apja úgy nyitott ránk,
hogy nem volt idő egymásról lehemperegni.
Vajon ezen múlt-e, olykor eszembe jut,
hogy valami más gurult a padlóra
a megbocsátás üveggyöngye helyett.
A büntudat, a szégyen közös sorsát
a hallgatás pecsételte meg.*

*És két hete egy filmet mutattam,
árva afrofiút készültek örökbe fogadni,
de rajtakapták, ahogy ablaküvegben nézi,
rúzsozza magát,
így azt hazudták a nevelőszülők, válnak,
mert gyávák voltak kimondani,
annak a színes fiúnak náluk nincs helye.*

*A nyaralót eladtuk, emlékszem,
bántam a meggyet, a fekete ribizlit,
és a szomszédban az egrest,
és akkor döntöttem el,
hogy a büszke fanyar ízét,
akinek lehet, elmesélem.*

*Mert mind azt kutatja, mind, aki tiltja,
magában tagadva a létet,
önmagára mondva nemet,
és bőszen keres hozzá ellenségképet –
hogy abban, ami fáj,
hogyan ne legyen olyan végtelenül magányos.*

Ezért is váltam el.

*Ginát ezért sem tudtam visszacsókolni,
ezért is vetült az árva gyerek a vászonra,
hogy végre rendezzük dolgainkat a mesék szerint:
éljenek boldogan, amíg meg nem halnak.
Hittel, hogy van egy világ,
ahol az ember azt gondolja, amit mond,
azt mondja, amit érez,
és azt teszi, amit a gondolat és az érzés benne megszentelt,
írmagja se legyen a gyűlölködésnek.*

*A Mályi-tó partján habos vízben lebegnek a halak,
lassan többet éltem, mint amennyi még hátramaradt,
így merül az ábránd, a szirén, az illúzió fásult hangja mélyre,
a halak pöffeteg testén a fény pedig úgy csillan meg,
mint ahogy az ég rajzol kacskaringót, színeset, szivárványt,
vetítésektől mentes, igaz és élhető életet az úton levőknek.
Már nem dobom vissza őket, eladtuk a házat.
De körbejárom a jegenyést, még egyszer, utoljára.
Intek a gyümölcsösnek és a kifordítható vállú kislánynak,
a parton hagyom a ragaszkodást és a fájdalmat.
Oldódjon az áramlásban az élet, folyjon kedve szerint –
visszatalálok ahhoz, aki bennem azóta ring.
Az a bátor és nyitott, játzsásiból elárvult lélek,
aki tudja, hogy a tó óriás szemében
üveggolyókkal játszik az ég.
Úgy fürkészi a létet.*

CSOBÁNKA ZSUZSA EMESE (1983. április 15.,
Miskolc) Móricz Zsigmond- és Horváth Péter-öz-
töndíjas író, költő, tanár.

Csornyij Dávid

Vén bokrok csöndjében

(Sára születésnapjára)

*Vén bokrok csöndjében keresi szemem arcodat.
Fénykoncertet élvez a járda,
utcapor utazik a cipőkön,
senki nem érzi a tavaszi folyó aromáját,
félnek a panelgondolkodótól, aki, ha úgy van,
kiszól a tizennegyedikről,
„húzd fel a maszkot az orrodra, nem tokatakaró!”
Csak mennek, mint termékek a gyártósoron.*

*Vén bokrok csöndjében keresi szemem arcodat.
Zúg a villamos a Vörösvári úton,
hajnali gerincet húz ki a jegyellenőr,
„...jegyeket, bérleteket, hercig-tekintetet kérem felmutatni!”
Senki sem foglalkozik vele,
figyelik az ablakból, hogyan gyűjti idegfellegeit az ég,
reménykedem, a belőlem származó eső
rácsoppen majd piros kalapkádra.
Nem szeretem az esernyőt, inkább megázom magamtól.*

*Vén bokrok csöndjében keresi szemem arcodat.
Nevetséges szemérfutamban a kólásüvegnek szurkolok,
az Angelo Rotta rakpart kövein széttörik, biztosan üdvözül,
csak én élvezkedhetek ebben a pokolban,
ahol nőket delejez az Úr, és egyik sem Te vagy, pedig
vágycsoznak izomgyökereim fehér húsodba, és Ő tudja,
miközben sóvárgást köpködök az útra,
hallja, hogy minden szavad teli csókká válik az emberek szájában,
csak én nem.*

CSORNYIJ DÁVID (1991. december 30., Beregszász)
költő, az Irodalmi Jelen videórovatának szerkesztője.

Czilli Aranka

Vágy

*Olyan a kulcsontod és nyakad
közötti háromszögnyi öböl,
mint a megnyugvás vizén lebegő
egyszemélyes csónak.
Homlokom ráhajtom,
és olyan apróvá válok,
mintha a teremtés rád
azért vájt volna árkot,
hogy beleférjek, s elrejt
a világtól.*

*Megengeded, hogy
beköltözök, s
s újjraépítsem a világot?*

CZILLI ARANKA (1982. május 14., Kovászna)
Térey János-ösztöndíjas költő, író, tanár.

Bodor Emese Réka

Vitorlás

„hangtalanul viseled
fiatalságod és szépséged
tragikus tudatát”
(Faludy György)

*Kitapintom a gerinced csomóit,
nyújtózkodásod pontos kötélhosszát.*

*Számontartom a percek sebességét,
ahogy kacéran sodorják vékony tested,
bőröd az elmúlás vázára feszítik.
Még alszanak benned a meg nem élt évek,
de ha a romlás jéghideg csontkeze
néma gyengédséggel érinti a vállad,
ott leszek-e, hogy elkísérjelek?
Az idő, mint egy tenger, közénk ékelődik.
Felismersz majd engem negyven év után is?
Lesz az elnyűtt testben egy ismerős hajlat,
a fogakra kent rúzsban valami érzéki?
A reggeli napfény szőke és homályos,
egy sirály kontúrja a felhőkbe olvad.
Határaidon kívül eltompul minden,
hallgat a meztelen tavat karmoló szél,
az ég fáradt-kék szeme veszít fókuszából.
Cseresznyézel. Rágsz, köpsz és nevetsz,
ujjad közt ragadós karmazsin lé csorog.
Szeretlek, mint tetem a föld anyamelegét,
vagy mint szárnyaló fecske a szelet.
A látvány bősége lenyűgöző,
de mulandóságát elfelejteni
nem tudom,
nem lehet.*

BODOR EMESE RÉKA (2004. május 24., Budapest) költő, író, az Irodalmi Jelen *A költészet trendi* című, középiskolások számára meghirdetett pályázatának megosztott első díjas alkotója.

Papp Vera

Kékvérűség

*Nem írtam már régóta,
Eltörtem saját ujjaim,
Éles csontjaimat,
Tapogatva
A szívek zúzására,
Halállisták alkotására,
Érzelmeim eléneklésére,
Bántalmaim csitítására
Alkalmas tollam. Megfogni
Nem tudom ilyen darabos
Kezekkel.*

*Elájulok a gondolattól, hogy
Soha többé nem írok,
A kis fekete mérges üvegem lefejelem,
Kirajzolódik arcomon lelkem
Tintás pillangószárnya.*

PAPP VERA (1999. december 15., Debrecen) költő,
az Irodalmi Jelen *A költészet trendi* című, középis-
kolások számára meghirdetett pályázatának meg-
osztott első díjas alkotója.

Schlotter Míra

Egy boldogtalanhoz

(A nyugati szél válasza Shelley *Óda a nyugati szélhez*
című versének beszélőjéhez)

1.

*Siránkozó! Te bomlott, bús, te vad!
Ki szárnyam látva így sóhajtasz: „Ó
Idő, szabadság, szél!” Szégyelld magad!*

*Ha még hiszed, hogy meghatott e szó,
Hagyd messze fújnom most reményedet.
Sodorja tőled meg se torpanó*

*Orkán, s te űzd, ne légy elégedett
Lelkeddél, mely tán vén, de gyermeki.
Vihart kér, majd felhőtlen kék eget,*

*Toronyból boldogan zuhanna ki,
Nem sejtve: esni, szállni mily nehéz,
S egy földgömb összes gondja fáj neki.*

*Boldogtalan! Úgy tűnhet, szóm lenéz,
De szánlak, hogyha élted kárba vész.*

2.

*Esengsz, hogy lombként karba kapjalak,
Cibáljam végig éneklő fejed
Mezők fölött, miként a madarak*

*Visznek csőrükben csontot, gyöngyszemet
Félig tudatlanul. Voltam madár,
Szellő koromban, hús és reszketeg,*

*De régi bájam porba szállva már,
Gyászdal vagyok csak, sápadt borzalom,
És mégse sírok, nékem ez se jár.*

*Repülni vágysz megfáradt vállamon,
S én hagynám, hogyha nem tépné erőm
Csupasszá, vaddá lenge alkatom.*

*Borongj tovább, te zengő tisztelőm,
De ne óhajts szárnyalni kérkedőn!*

3.
*Nem vagy levél, oszolni durva földbe,
Avar se vagy, hisz téged úgy a tél
Jégsóhajjal hó alá söpörne.*

*Nem vagy felhő, ki ködből vízbe kél,
Fehér tömeg, kit gyermekgondolat
Állatnak, felnőtt csúf viharnak vél.*

*Nem vagy te hab, hogy majdan ősz hajad
Tajték legyen, hullámvölgy ráncaid,
S ha semmi sem vagy, már csak egy marad:*

*Légy hangszerem, s a lelkem táncait
Kísérd örökké izzó lantodon,
Zenélj, dalolj, a szellők társaid!*

*S ha nem dalolsz már úgy, mint egykoron,
Zenédet messze fújni én fogom.*

SCHLOTTER MÍRA (1994. április 22., Budapest)
költő, író, az Irodalmi Jelen *A költészet trendi* című,
középiskolások számára meghirdetett pályázatának
megosztott első díjas alkotója.

Le Julianna Phuonglinh

Monoton hangzavar

*Orchideák sikolya szakítja szét dobhártyámat,
az ablaknak repült egy galamb.
Elfáradt színek a naplementében,
valahol két ember most halt meg.
Kihűlt kávéval öntözöm a virágaidat,
és közben elfelejtettem meginni a vizet.
Te a kopott konyhacsempén fekszel,
a penészes falak felemésztenek.
Az ajkára gondolsz, elmerülsz benne,
egy magzattá válsz a testében.
Belehalsz minden mondatába, a hamvaiban fürdesz.
Percről percre kevesebb leszel, mint egy rossz bor,
csak a keserű utóíz marad utánad.
Nézem, ahogyan elfogysz, figyelem, ahogyan
fokozatosan elnémulsz az élettelen tárgyak közt.
S közben csak arra tudok gondolni,
hogymindenem, amim van,
és minden, ami vagyok, elfér egy táskában.*

LE JULIANNA PHUONGLINH (2003. január 14., Budapest) költő, az Irodalmi Jelen *A költészet trendi* című, középiskolások számára meghirdetett pályázatának megosztott első díjas alkotója.

Szócs Géza

Kérdések a XXVI. század költőihöz

Huszonhatodik századbeli hazám költői, akik ezt, amit mondok
 csak mint nyelvemléket fogjátok olvasni, ha fogjátok
 látszunk-e nektek, láttok-e tisztán? vagy ezt a kort is
 füstfüggöny-cafatok takarják majd el, dörgésrétegek
 akna lába föl-rúgta homoktölcsér, ejtőernyősök
 szakadt, égett rongyai, mint támolygó, nyomorék
 selyemsárkányok az égen
 bombavetőök földbe süppedő csigaházai, mint mérhetetlen
 csizmaszárak
 és mindemögül ki-kihallszik, ki-kilátszik az ének –
 néhányan, több szólamban, énekelünk.
 És a tenger tragikus temetése, és a
 nyolc méter magas, életbe vágó darvak, akik őrt állanak a parton
 és a fennsík, ahol a roncs betört reflektoraiban
 fehér rablódarazsak és esővíz
 és lehet, hogy nyakigláb akasztófák sora a Sétatér mentén
 vagy egyszerűen a lámpavasakon himbálóznak majd, körte
 gyanánt
 a város vezetői, meg a fegyveres ellenállók; és lehet,
 szögesdrótok a színház udvarán és barikádok a Malom utcában
 mialatt körözvény-falragaszokat göngyölget a szél
 és a vasporoktól szétloccsant Belvedere szálloda romjai –
 mert szitakötő-fejét arcához nyomja, közlőről
 városunk szemébe bámul a pusztulás.
 De nem pusztul el a város, akárhogy is!
 Ezt a földet, ezt a megviselt országot

akárhogy idegen talp tapossa is
akárhány idegen mancs tépázza is
dobálják akárhány halottal
ismét a kutakat tele
ha lehetetlen lesz is megint a források
fölé hajolnod, mert a vízből
nem a te arcod néz vissza rád – és az ekével felforgatott temetők
és a lovasszobrok melléig érő tűzvész – így is, úgy is
elkotródna az országrontók
és akkor megint az országépítők
akkor megint ez a szívós emberfajta
ezek az emberek, akik itt a Szamos mellett is
olyan hosszú ideje
de milyen hosszú ideje
ezek!

1977

SZŐCS GÉZA (1953. augusztus 21., Kolozsvár –
2020. november 5., Budapest) Kossuth-díjas költő,
író, drámaíró, publicista, irodalom- és kultúraszervező,
az Irodalmi Jelen örökös munkatársa.

MEGGYÚL A TENGERVÍZ A SIRÁLYBŐR CIPŐDBEN

„fölemelte szemét: látta nagy meredek varjú viszi fenn
mint saját koporsóját fekete testét tudta
felrepül ő is s ezt gondolta magában:
tájfun sátra takar majd el megőrli testem –
ám tegye: mégis a szó CSAK FENNMARAD így is amúgy is
AZUTÁN is”

(Szócs Géza: *De a szó a szó*)

Böszörményi Zoltán

Második el nem küldött levél Szócs Gézának

Ne nyugtalankodj, lábujjhegyen jár a fény.

*Ezerkilencszázkilencvenkettőben senki sem hitte,
hogy A vendégszerető avagy Szinbád Marienbadban
lesz az utolsó versköteted,
az igazi utolsóhoz kellett még laza huszonnyolc év utazás,
vergődés, rulettezés, amikor a lélegeztetőgép mögül
egy ismeretlen ismerős halkán a füledbe súgta:
„Rien ne va plus.”*

Ne nyugtalankodj, lábujjhegyen jár a fény.

*Csak ne lennének azok a fojtogató sasok,
és Hitchcock fekete madarai.
Kora délután van a versben,
messze még az éj – mondanád –,
éjszaka jönnek általában,
rámtörnek, mint a tüdővérzés,
mely olykor-olykor fölragyog
a hűtőszekrény ajtajában.*

*A hűtőszekrényben a tej java,
mellette egy-két verskézirat,
érzelmes történetek levonata,
vagy az a rég felejtett átirat,
és egy elkallódott emlék
az Elvesztett Emlékek Hivatalából.
Két hónappal azelőtt szerezted vissza,*

úgy döntöttél, ha eddig senki sem kereste,
 nem tartott rá igényt,
 és fillérekért kiváltható,
 a jégszekerény hűvösében elfér,
 jól érzi majd magát.
 Forró nyári éjszakákon
 néha előveszed,
 türelmes figyelemmel vizsgálgatod,
 nézegeted, megpróbálsz beilleszteni
 a csillagok között felbukkanó emléksorba.
 Nem leszel ideges, nem neheztelsz rá,
 ha kirí a többiek közül, az illata is idegen
 – titkos illatverem –,
 íze különös, fel sem ismered benne a fájó múltat,
 sem a időtékozló jelent.

Jelen, jelentés, árgus szemek,
 kankalinban rejtőzködő szerelem,
 érzelmes morzejelek.

Ne nyugtalankodj, lábujjhegyen jár a fény.
 A vasárnapra megbeszélt találkozóra –
 az lett volna az utolsó –
 mert mindig van egy nem tudatosult első,
 és egy be nem teljesedett utolsó –
 nem jöttél el,
 a ház melletti téren árvalányhaj aranylott,
 hollókabátot öltött a délelőtt,
 a kertben télies türelemmel az ősz neszegett,
 s te délben – szokásod ellenére –
 visszafeküdtél egy bágyadt szendergésre.

Aztán eljön a másnap
 ideje eljön a vetésnek
 majd el az aratásnak

ám a termés a másé
a búcsú órája is eljön
de előbb az odaadásé
képkeretbe foglalt elmúlásé

Ne nyugtalankodj, lábujjhegyen jár a fény.

*Az elmúlás élmény,
a mindenség nagykabátja.*

Aztán jött még három eszméletlen vasárnap.

Az álló betűs sorok idézetek Szócs Géza verseiből.

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN (1951. december 18., Arad) József Attila- és Magyarország Babérkoszorúja-díjas költő, író, műfordító, az Irodalmi Jelen alapító-főszerkesztője.

Farkas Wellmann Endre

Mögöttes csendek

Szócs Géza emlék
-ének

*I.
Ahogy elfogynak a legendák,
kihalnak a mitikus terek.
Magukba roskadnak az istenképek,
és porba hullnak az istenek.*

*Romlandó, puha hús már az égbolt.
Különös lények a holtak.
Ez a világ, jaj, nem az én világom,
keresem, aki voltam,
keresem, nem találom.
Nem tudom, mivé kellett volna lennem,
de írtatok meg majd, ha felismertek engem:
mert ez a világ nem az én világom.
Mondom, különös lények a voltak.*

II.

*Ahogy elhalad az élet,
fényűző, kegyetlen meséssel,
tűpontos balladákkal,
szirénekekkel és tengerkéekkel
és hattyúk jajszávával,
úgy hozza el a posta,
a gyorsposta meg a lassú posta
a tágra nyílt halált,
s ha elbújna az ember,
a Fennvaló, ő mindig,
ahol van, odalát.
Mint üres ház, olyan volt az élet,
benne a lélek örök alvajáró
a térben, mit a végtelennel mértek,
a végén csak a csend marad a zárszó.*

*Lesütött szemmel áll az Isten,
valamit emleget,
valamit magyaráz:
– nem így akartam, Géza,
ez nem is az a hely,
nem is az a ház,
nem is az az élet,*

*s ez a halál sem az,
ez a temetés sem!
Hisz látod, itt van minden,
és látod, semmi sincsen.*

III.

*A halál -
lomány rosszkedvű.
Ahogyan írtad,
és a mély vizekben
most folyton hangzavar van;
de hangod vibrál még
e fojtott hangzavarban,
és távolodva, most éppen elmenőben
meggyúl a tengervíz a sirálybőr cipődben.*

FARKAS WELLMANN ENDRE (1975. május 22., Marosvásárhely) József Attila-díjas költő, az Előretolt Helyőrség-portál szerkesztője, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója, az Irodalmi Jelen egykori munkatársa.

Varga Melinda

Vadludak, Vadkacsák

„Ha bálnák volnánk, delfinek,
nem tudná soha senki meg,
hogyan hol kószálunk, kedvesem,
szabadon, sósan, nedvesen...”

(Szöcs Géza: *Részletek
egy operalibrettóból. I. A zongora*)

*Vadlúd: tengerfenéken van az otthonom,
mértéldeket úszom utánad, hogy megtaláljalak.
A tikkasztó nyár tintája befesti virággal a rétet,
szöcskék fészkelnek puha szárnyam alatt,
rád gondolkod és az első éjszakánkra.*

*Vadkacsa: korallvirág csipkézi tengerem,
csak úszni, úszni az örök vízen,
tengert álmodni a folyók helyébe,
mert tengerzöldes a te szemed.*

*Vadlúd: hallod, hogy hullámszik,
érezed a só illatát a bőrödön?*

*Vadkacsa: a delfinek és bálnák olykor kijönnek
a partra, ilyenkor Vadkacsákká és Vadludakká
válnak, ha megunják az úszást,
elköltöznek a levegőébe egy felhőpanelba.*

*Vadlúd: és boldogan csapkodnak
szárnyaikkal, kikötnek egy budai fürdő partján,
akár most mi.*

*Vadkacsa: Látod, a fürdőmester bezárta az uszodát.
Hazamentek a hangoskodó emberek.*

*Mienk az egész éjszaka,
csak reggel hatkor jönnek a fürdővendégek.*

*Vadkacsa: kék színe van a vágnak,
kékbe borulnak a tárgyak,*

*szállunk, csak szállunk,
az örömig meg nem állunk,
tollunk az éggel egybeforr,
testünk feloldódik a csillagokban,
szerelmünk ma korallvirág.*

*Vadlúd: a madarak és az állatok szabadok,
szemben az emberrel, aki alkalmazkodik
és megalkuszik, fejet hajt a körülményeknek.*

*Vadkacsa: az éjszakák és a vizek urai,
ülnek a parton, és nincs gondjuk, csak a szerelemre.*

Vadkacsa: és sose lesznek éhesek, mint mi most fürdés után.

*Vadlúd: távol áll tőlük a politika és az acsarkodás,
a költészet sejlik fel narancs talpuk nyomán.*

*Vadkacsa: és ha verset írnak, csak a szerelemről,
de inkább nem írnak, összebújnak egymással helyette.*

*Vadlúd: az unatkozó olvasóval
bekövetkezik az irodalom halála,
ezt a Vadkacsák és a Vadludak tudják,
keresnek olyan partot maguknak,
ahol a költők érdekeseek, és nem ölik egymást.*

VARGA MELINDA (1984. március 20., Gyergyó-szentmiklós) József Attila- és Irodalmi Jelen versdíjas, Térey János-ösztöndíjas költő, az Irodalmi Jelen és az erdélyi Előretolt Helyőrség szerkesztője, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója.

Lázár Balázs

Itt és ott

Szőcs Géza halálára

„nem lenni is csak egy alakja annak,
amit, bár nincs, úgy neveznek, lenni.”

(Szőcs Géza)

*Néhány szónál többet nem váltottunk soha,
de jókat tudtunk hallgatni együtt,
s amiről a zajban azt gondoltuk, más,
felfénylett a csendben: mégiscsak egy ügy.
Most, hogy világvagány létedre
ágy és párnák közül szöktél el
rejtőzni atomnyi végtelenbe,
hiányodban is megannyi közös
pillanatokká hasadnak többszörösök.
S míg itt lent kijárási, repülési tilalom,
ott a „H terminálon” rekordot dönt a forgalom.
Itt most minden fontos s örülten lényegtelen,
ott a semmi minden, s a minden semmi sem.
Ott fönt fut a föld, és lent pihen az ég,
itt még hosszan parázslík, ami már nem ég.
Örök álmodban, „elcsitult területek” fölött
kiterjesztett, mozdulatlan szárnyal
egy elképzelt, fehér madár köröz.*

LÁZÁR BALÁZS (1975. július 1., Szolnok) Bella István-díjas és Térey János-ösztöndíjas költő, színművész, előadóművész.

Sohár Pál

Hópelyhek

In memoriam Szöcs Géza

*Parányi hópelyhek kerülgetik szakállát,
ellepi a fehér hó a fülét is,
és szavai hópelyhekbe fagynak,
szállnak tovább,
átrepülnek a kettőspont között,
majd tovaszállnak egy másik könyvbe,
kérdőjelek kampójára ringatózni.*

*Onnan nézvést egy verseskötet óvóhelynek tűnhet,
biztonságosnak, akár egy könyvtár.*

*A hópelyhek kérik, hogy árulja el
az Igazságot,
felveszi a szigorú, fekete keretű szemüvegét,
és megvizsgálja a kérdést két ujjbegye között tartva,
mint egy gyémántkövet.*

*A hópelyhek róla suttognak selymes hangon,
mielőtt kiráznák őt a Mindenségbe.*

SOHÁR PÁL (1936. július 29., Székesfehérvár) költő, Janus Pannonius-életműdíjas és Balassi Bálint emlékkard-díjas költő, műfordító.

Viola Szandra

Hazatérés ősszel

In memoriam Szőcs Géza

*Színrebbenés,
tűzillat,
hangtáj.
Harangtorony
árnyéka simul az utakra,
otthonosan közrefognak,
akár ölelő karok
mélyén a vénák
sötétlenek, lüktetnek
talpad alatt,
ha levennéd cipődet,
éreznéd.*

*

*Finom csipkederű az arcon
és fényvakolat a falon,
keréknyomok a hóban,
párhuzamosan
a kondenzcsíkokkal,
hal repül a vízben,
és galamb úszik az égen,
láthatatlan fonálon
vezetik egymást,
nem meglepő, hiszen
a csillagok gyökere is
itt lenn, a földön van.*

*

*Ősz van, repülnek
levelek, madarak,
szállnak a színek
fehérre szomorítva
a tavalyt őrző tájat,
még csak fehérre,
de holnap fekete
tél lesz, ha majd
az éjszaka
sötétebbre nyílik,
és nem jönnek le immár,
akik felrepülnek,
a Göncölszékér ma
halottaskocsi.*

VIOLA SZANDRA (1987. április 15., Szentes) Móricz Zsigmond-ösztöndíjas költő, esztéta, rádiós műsorvezető, Irodalmi Jelen-versdíjas alkotó.

Balázs Imre József

Kilátótorony-körülírások

Szőcs Géza emlékére

(áttörés)

*egy alagút indul földszinti lakásom könyvespolca alatt,
kanyarulatai mindig meglepnek
falából növények nőnek, ezüstzuzmók, nyírfák, gránátalma-
tenyészetek igazítanak el, hogy jártam-e már erre*

*egy alagút halad a város alatt, pár repedésén át a napra lehet nézni, de a kilátótornyot felhő takarja
legszebb, mikor vízből van az alagútfal, így vezet át a szamos túlpartjára, falainak tátogó halak ütköznek, alábukó sirályok köröznek kecsesen, a víz alatt is repülő hattyúk siklanak*

(gyorsbillentyű)

*nem ismerem a titkos kombinációt, amellyel a legrégebbi szavak hívhatók le a billentyűfelhőből
de van egy gyorsjárat, amely a könyvközépig vezet
gyorsított filmen keringek napok holdak körül
gyorsított eljárással beszélgetünk, mikor elítélnek más-más idősikokban
egy forrás tekintetében tükröződik, amit sétálni, forogni, megélni, csobogni volna jó*

(küzdelem)

*micsoda küzdelmek lapultak titkos füzetekben
micsoda korallfelhők függönyözték el a felleget
micsoda kedv, micsoda sebesség vitt nyári zivatarként
micsoda szárnyzuhogás-émlék keringett utánad*

(változatlan)

*az emlékutcán balra fordulva, a sarkon asztal vár rég megterítve
ott ül rilke is, és levelet ír épp egy temesvári költőnek
onnan láthatók az ismeretlenek, kik képekkel terítik be kolozsvár utcáit
őselemek forrnak ott, melyekből túlságosan könnyű megszületni
s mesék is, melyekből opál verssorok világítanak
nincs változás, a marsjárók űrcsizmái recések továbbra is
fontos, hogy a léptek biztosak legyenek, ha más bolygókig vezetnek a lidércek*

BALÁZS IMRE JÓZSEF (1976. január 9., Székelyudvarhely) József Attila-díjas költő, irodalomtörténész, egyetemi oktató, a Korunk folyóirat főszerkesztője.

László Noémi

Foszlós fehér kenyér

I.

*Lombok, sétányok, árkád, állomás,
sétálóutca. Micsoda luxus!*

*És itt tényleg majdnem
mindenki költő.*

*Aki nem, filozófus,
vagy buddhista, vagy elment,
végzi a dolgát valahol.*

*Nagy Lajos, Ady városa,
térképen van, az anyaországhoz közel.
A jó közérzethez legalább ennyi kell.*

Lehet kenyeret venni magyarul?

Ahol születtem, nem lehet.

Más ajkúak lakják a telepet.

A Körös szőke, fűz-színe van neki.

*Ténfereg fel-alá az ember, még
mindig Zudor Jánost keresi.*

Fél tőle, mint a tüztől.

*Kontűrök városa,
átutazások mindig újrafestik.*

*Várad a Király-hágótól tart
Budapestig. Elhagyod Feketetót,
az már Várad, csak az Üllői úton
marad el, miután hosszan
integet utánad. Látod vonatból,*

*kisbuszból, Szöcs Géza fekete
vagy fehér kocsijából, amiből
a halál majdnem kirámol,*

*mert a költőóriás
veszélyesen él.*

II.

Várad foszlós fehér kenyér,
mint amilyet a pesti rokonok
hoztak gyerekkorodban.
Egy doboz Szobi szörp,
Szerencsi tejsoki,
téped, szürcsölöd, rágod,
érezni kell, és nem megérteni.
Sétálsz, beszélgetsz, délben, éjszaka,
nem tűnik fel: otthon vagy itt,
ahonnan sosem vágysz haza,
és ahol sosem éltél igazán,
csak ringtál rajta,
mint egy álom ágbogán.
Elkábít ez a hely,
kedvesen kérdezget,
nem várja, hogy felelj,
pályát terít alád,
utad, becsvágyad, álmod, iskolád.
Nagy átváltozóművész,
félíg húnyt szemmel néz le rád,
mit hozol ki belőle,
milyen termékeny a fantáziád?
Lám, így vagy itt szabad.
Ahányszor erre jársz,
mindig másnak látod magad,
s így látni teljes pompádban
csak ez a város lát, látja
kudarcaid, félelmeid, kis
diadalmaid esetlen gyöngysorát,
ott feszül nyakadon.
Azért jársz visszafogott
lélegzettel itt,
ahol tizenkilenc kilométer

*egy nyárvégi félmaraton.
Ülsz, kortyolod a kávészínű sört,
és számolod a szemközti babakék
épület szecessziós hajtásait.
Olyanok, mint történeted:
sorsod bármilyen messze
vitt, ide visszakerülsz.
Tiszteletbeli otthonod e város,
bármikor megtart egy kicsit.*

LÁSZLÓ NOÉMI (1973. július 28., Kolozsvár.) József Attila- és Balassi Bálint-emlékkard-díjas költő, műfordító, a Napsugár és Szivárvány gyermeklapok főszerkesztője.

Hodossy Gyula

Időutazás a szélnek eresztett bábuval

„...repülnél, ha engedne a föld,
elsüllyednél, ha nem emelne ezer madár..”
(Szócs Géza)

*Sodronyból font sálat örököltem, meg inget, gatyát, mellényt.
Tekintélyes strázsa lettem, de hogy szálljon így az ember.
A bábút meg szélnek eresztik,
hogy magával vigye a gyermekkor héjasörényeit,
a cinóber sapkát, az igazi vörösréz gombokat.*

*Mi meg felmentünk a Fellegvárra, Te a manó-nagykövettel,
én a tankok lánctalpai alól kicsapódó kövek hátán,
születésem előtt meghalt nagyapámmal.*

*A mélyben fákat láttunk, meg a Dunát,
benned köögörgeteg, bennem a gémeskút mélye,
valami rettenetes fog történni a múltban,
valami megmagyarázhatatlan, ott,
ahol csösz szí vénséges csutorát, az időtlenségben,
a naivan cinikus isten-lucifer keverte légörvényben.
Repülünk, átbucskázunk néhány bolygón,
a csillagászok szája elnyílik, nem láttak még ilyen csodát,
majd beolvadunk a pipacs szirmába, hogy a szél ringasson,
letépjén, s fekete földben vesse meg puha ágyunk.*

*Tavasszal búzatelefonon mindenkit felhívunk, verset közlünk.
A semmiről szólnak, a valamiről,
a szél hátán szél örökkévalóságáról, a kikeletről, türelemről,
a szeretetről – a szélnek eresztett bábu megleléséről.*

Te mentél át a vízen?

Nem, Te voltál az, kedves barátom.

HODOSSY GYULA (1960. május 3., Dunaszerdahely) Térey János-ösztöndíjas költő, a Szlovákiai Magyar Írók Társasága elnöke, a felvidéki Előretolt Helyőrség felelős szerkesztője.

Jenei Gyula

Indiánok, házmesterek

„Az indiánok nem hagynak cserben minket.
Mások igen, de ők nem hagynak cserben minket.”
(Szócs Géza)

milyen lehet házmesternek lenni egy országban, ahol a házmester besúgót jelent, s a nyilvánosság kisebb-nagyobb buborékjaiban, a politikai indulatok erővonalai mentén valós és virtuális fórumokon zajlik a házmesterezés? értelmiségiek, publicisták, írók, kommentelők divatos metaforája ez a szó. (néhányikük el is magyarázza, hogy a nyilas és a kommunista időkben a többlakásos épületek, bérházak felügyelőinek, gondnokainak egy része rendőrségi besúgó volt.) hasonló érzés lehet cigánynak, buzinak, vidékinek lenni, amikor sértő, lekicsinylő szándékkal cigányoznak, buziznak, vidéki bunkóznak; csak a házmesterek nem kérik ki maguknak, hogy házmesterezik őket, mert talán nem is gondolnak bele, vagy messzi laknak egymástól, nem járnak közös kocsmába, nincs szakszervezetük, pártjuk, szóval eszükbe sem jut kikérni. és másoknak sem jut eszébe megszólalni a nevükben.

de mit jelent besúgónak lenni? pénzért, félelemből vagy meggyőződésből elárulni a másikat? elárulni az apádat, a pajtásodat, a szerelmedet, egy közösséget, amihez tartozol? egy országot, egy nemzetet? vagy az már kisúgás? kiárulás? (milyen lehet jelentéseket körmölni író társaidról, mert megszarolt a hatalom, és félni a lebukástól, italba, önkínzásba menekülni; s milyen lehet, hogy amikor már éppen nem is

gondolnád, fölényesen, féltékenységből, kitergetik az ügynökaktádat, s leházmestereznek?) milyen lehet kibeszélni rád bízott titkokat, vagy csak megosztani másokkal, amit hallottál, tapasztaltál családban, lépcsőházban, baráti körben, munkahelyen? mi a különbség a pletyka, a besúgás és az árulás között?

ha a tanár téged büntetne egy betört ablak miatt, amit véletlenül vagy készakarva az osztálytársad rúgott be labdával, és a srác pár lépésről szemléli a fejleményeket, akkor kivárod a pofont, vagy inkább bevallod az igazat? (vagy hisznek neked, vagy nem.) és ha árulkodsz, akkor júdás vagy?

és mit teszel, ha megtudod, hogy az egyik barátod gyilkosságra készül, merényletre? elhallgatod az információt, vagy jelented? s ha a tanár, az edző, a szomszéd, a munkahelyi főnök megalázza a tanítványait, a beosztottjait? ha megalázza a tanítványaidat, a családtagjaidat, a munkatársaidat, az ismerőseidet, vagy ha valaki úgy érinti meg, ha úgy szereti őket, hogy az már tolakodás? ha üveggolyót, gyárakat, országot, lelkeket einstandolnak akár a tieid, akkor mit teszel?

egy cselekedetet persze vélelmezni is lehet, félreérteni, és csupa kisbetűvel írni be a gittegyleti jegyzőkönyvbe, hogy nemecek ernő áruló. egy cselekedetet, egy véleményt, egy titkot nemcsak elárulni lehet, hanem ráhazudni a másokra: félreértésből, unalomból, butaságból, érdekből, rosszindulatból.

és van-e megbánás, megbocsátás? júdásban vagy gerébben nem magunkat utáljuk? és hiába, hogy

a vörösingesek sikertelenül ostromolják a grundot, nemecsek meghal akkor is, és az élet megy tovább, és a telkeket beépíti a pénz, és csak tompa fájdalom marad az ifjúság.

annyira jó hinni mégis, ha nem is igaz, hogy létezhet becsület, bajtársiasság, árulásmentes élet, és az indiánok nem hagynak cserben minket. amikor kisgyerek voltam, indián szerettem volna lenni. nem valóságosan távoli, mint a rezervátumokban, hanem amilyen a könyvekben, a filmekben, olyan. bár az indiánok között sem mindenki hős és bölcs, vagy éppen jóindulatú, mert az ellenséges törzsek harcosai inkább gonoszak és vérszomjasak. gyávák! na jó, annyira azért nem, vagy legalábbis nem mindegyik, hiszen akkor nem lennének méltó ellenfeleik a főszereplőnek (nekünk). ha viszont elfogadjuk, hogy az indiánok sokfélék, akkor könnyű belátnunk, hogy a házmesterek is lehetnek azok.

ha tudták volna, mi is lesz segesvárnál, ha tudnánk, hogy ott bizony beszorulunk a kukoricásba vagy a liftbe, s néhány indiánon kívül, legalábbis magunkban igazán ezt gondoljuk, néhány indiánon kívül, aki a bering szoroson vagy akármilyen szoroson, meg szibérián át segítségünkre jön majd, az indiánokon kívül kik nem hagynak cserben minket? a házmesterek vagy akik elképesztő erkölcsi magaslatról ítélnek meg házmestereket, eleveneket és holtakat?

JENEI GYULA (1972. április 19., Abádszalók) költő, szerkesztő, újságíró, tanár, az Eső folyóirat főszerkesztője.

ITTHONRÓL MAJD HAZAMEGYÜNK

„vannak vidékek ahol csak úgy lehet
megmaradnunk ha kezemben a kezed
és a viseltes szónak is hamva van
ha félárnyékban s ha nem is boldogan
száráthat szél és süthet hevet a nap
míg a harmatból egy csöppnyi megmarad”

(Kányádi Sándor: *Viseltes szókkal*)

Bíró Tímea

A kő születése

„Sötétben sem kell félnünk,
útjaink beragyogja
hajdani szenvedésünk
virrasztó teleholdja.”

(Kányádi Sándor:

Egyszer majd szép lesz minden)

*az esti zuhogó esőben kellett volna elindulni
hagyni hogy egymásba folyjon a földi és az égi sírás
botorkálni a megmentő sötétségben
nem érinteni ajtókilincset
hanem abban az örömben fürdetni a kezét
hogy szabadságot markolhat levegőt levegőt
az esti zuhogó esőben kellett volna elindulni
a kopogó vízcseppek hangjába rejtőzve haladni előre
házzról házzra sarokról sarokra
felnevelni az otthon távolságát a mennydörgések
szívdobogásában
de bénák voltak a lábak
a bátorság belemosódott az éjszakába
vízszintes görcsbe kényszerítette a testet
a mennyezet mögött mint apró vágyak
takarásban voltak a csillagok a holnapok
az esti zuhogó esőben kellett volna elindulni
nem vigasztaló verseket olvasni a takaró alatt
a megtömött hátizsákba préselni még egy
éjszakányi összegyűrt félelmet
és megágyazni az illúzióknak hogy
reggel könnyebb lesz
a hajnal simogatta tükkörben láttad meg hogy
a lelked eddig ismeretlen alakot öltött magára*

*nem illik rá semmilyen ruhaérintés
keresi a réseket a házon szakadna szét
és az álmoságot hátrahagyva már rohansz is kifelé
ahogy a vaskapu súlya az udvarba lökődik
a szabadulás keskeny sávja mágnesként húz
magával már kint már kint
nem úszod meg a szökésre a szél a fejelet
becsapódott kapu ólomnehezék ólomharag
a falak közül ordítás parancsol befelé
és már tudod hogy mennyivel egyszerűbb
mennyivel nyomtalanabb lett volna
az esti zuhogó esőben
a hátadat a házfalnak vetve kővé dermedve
állsz a napsütésben
a legyek nem szállnak rád tudják hogy a kő
lassan megindul sírástól rázkódik a teste
százfelé szakad a lelke amikor az ismerős
kitaposott útra lép
egyenesen be a házba
a tüdőből a levegőt kiszorító
falak és ütések közé*

BÍRÓ TÍMEA (1989. december 17., Szabadka) Sinkó Ervin-díjas és Móricz Zsigmond-ösztöndíjas költő, újságíró, Irodalmi Jelen-versdíjas alkotó.

Marcsák Gergely

Zsombék

*keressük meg a régi ösvényeket
lássuk van-e még Boszorkánygödör
az életidő hatalmas spirálján
odalent bolyongva záruljon a kör
ahol izzadva játszva mit sem sejtve
gyermekéveinket tűztük akácra
és tudni véltük mit csinál a pappal
a hittant oktató kedves apáca
ettünk zöldalmát keserűfűszárat
szívtunk szalmaszállal mácsonyavizet
majd kiszemelte lelkünk a valóság
és szélhámosként végleg kisémmizett
lépjünk bele a megkövült nyomokba
s járjuk be újra a csöndes temetőt
hol szívünkre szórta magját a halál
és gyökeret verve napról napra nőtt
rúgjuk a bőrt amíg besötétedik
és fel nem tép a Zsombék minden heget
ha itthonról majd hazamegyünk egyszer
keressük meg a régi ösvényeket*

MARCSÁK GERGELY (1990. február 23., Kincsehomok) Gérecz Attila- és Khelidón-díjas, valamint Móricz Zsigmond-ösztöndíjas költő, író, verséneklő, az Együtt folyóirat szerkesztője.

Lakatos-Fleisz Katalin

Vannak vidékek

*Vannak vidékek, ahol a
tenyeredben összenyomott hólabda
kristályai csak más formába
alakulnak,
nem roncsolódnak szét,
ahol nincsenek kilométerkövek,
a lehúzó múltkülöncöket a
hóban hagyod,
hadd fedje be a
minden feledésnél puhább
hólepel,
ha éhes vagy,
hócukrot nyalogatsz,
hólisztet szitálsz,
ha fázol – míg
mindent beborít a porhó
–, meleg hópaplanba
burkolózol.*

II.

*Vannak vidékek, ahol
összedörzsölgetett
tenyereddel
kályhád szelídített házi istenéhez
fohászkodsz,
nagy levegővel fújod
az imát:
mindennapi melegünket
add meg nekünk ma,
máglyáján*

*gyufaláng-lobbanásnyi hétköznapijaid
 áldozod,
 s amíg lángszeme ki-kihuny,
 fellobban,
 észre sem veszed,
 őseid mozdulatát
 utánzod,
 életed telében vacogsz, ahogy
 tették ők is egykor.*

LAKATOS-FLEISZ KATALIN (1978. november 1.,
 Nagyvárad) költő, író, irodalomkritikus, esszéíró.
 Tudományos munkásságáért többek között Domus
 Hungarica-ösztöndíjjal tüntették ki.

Pethő Lorand

Nemo a Monostoron

in memoriam François Bréda

*hűvös koponyán gőzölgő Parâng
 dohányszemcse között Ciceró zsebében
 az első villamos ráncain zörög
 én Nemo vagyok! visszatértem!
 testén a város alvó kisgyerek
 nyújtózik rugdos felszuszog
 fejét lehajtja – ne feledd
 a Nautilus kormányja forog –
 elmerül a ködbe elmerül
 és a Monostor koszos paplana*

*hullámozó óceán habok
gyomrából mintha hallana
s mondaná most is
Nemo én vagyok!*

PETHŐ LORAND (1983. június 10., Szilágysomlyó)
költő, műfordító.

Kántás Balázs

Valószerűtlen város,

*ahol az idő ugyan
nagyon is létező dimenzió,
és ahol a múltfeltárást
láthatólag túl sokan is úzik
megélhetési okokból,
a múlt mégis megérthetetlen,
megismerhetetlen,
vagy legalábbis erősen
félreértelmezett.
Az örök jelen
neonreklámjainak
ölelésében persze
nincs is szükség
a múlt-, jelen- és önmegismerés
túl magas vagy mély fokára...
Az árnyékarchívum mélyén
penészes iratcsomók,
krónikus beteg krónikák
és önmagukat átrajzolt térképek*

*kockajátékkal
ütik el az időt,
várva, hogy valaki esetleg
elolvassa, felhasználja,
lehivatkozza őket.
Ablaktalan kocsmákban
ülnek az árnyéklevéltárosok,
agyuk ködös kamráiban
kavarognak ugyan
valamiféle lila
múltörvények,
a forrásfeltárást viszont,
ahogyan lenni szokott,
lehetőleg mindenki magasról...
Valószerűtlen helyzetben,
egy használaton kívüli
pályaudvar elhagyott
várótermében,
kék kaporszakállal
üldögél, és a néha-néha,
szórványosan erre járó
átutazóktól
némi aprót
és némi megértést
koldul, ókori pásztorbottal
reszkető kezében
a TÖRTÉNELEM.*

KÁNTÁS BALÁZS (1987. szeptember 7., Budapest) Gérecz Attila-díjas költő, irodalomtörténész, kritikus.

Horváth László Imre

A szerző Radnóti Miklósról ír életrajzi regényt. Radnóti gyerekkora nyarait Déván töltötte, nevelőanyjának öccse és húga élt itt, öccse gazdatiszt volt egy nagyobb uradalomban. Ezek a vidéki élmények Radnótinak nagyon fontosak voltak, egyik önéletrajzi töredékében meghatározónak nevezi őket, költészetén is látszik, a táj szeretete, a bukolika leginkább innen jön (formailag merít később Vergiliustól). Erről szól ez a részlet, ami tisztelgés Erdélynek is, és némileg a művészetről szóló esszé is, legalábbis a második fele. A regény narrációjának lényege, hogy Radnóti születésekor meghalt ikertestvére mint kísértet követi végig életét, és ő meséli el (az ikertudat nagyon jellemző Radnóti lényére és művészetére).

Sem emlék, sem varázslat

(regényrészlet)

A távolabbi hely nagyon messze van. Este indulnak el a vonattal, és a fülkében alszanak, Ágival mindketten imádják, hogy egész éjszaka megy velük a vonat, ha aggodalom is van bennük miatta, ez mégis olyan érdekes, olyan igazi kaland, inkább örülnek neki. Apa és anya velük van, tehát semmi baj nem történhet. Megvárhatják, amíg besötétedik, utána már úgysem látni semmit az ablakból. Apa lenyitja az üléseket, anya mesél nekik, itt is jár a mese, addig apa a folyosón cigarettázik, de visszajön jóéjt-puszit adni, dohányszagú a lehelete, nem zavarja őket, ez apa, Ági kicsit fintorog, de már olyan álmos, hogy nem tud semmit mondani, sokszor a mese alatt elalszanak. Közben végig megy velük a vonat. Mire felébrednek, nagy hegyek közt megy, nemsokára odaér Dévára. Anya két másik testvére él itt egy tanyán, a húga, akit szintén Áginak hívnak, és az öccse, akit Miklósnak, mint Miket. Őt mindenki gazdának hívja, fontos ember a környéken, a nagy uradalom igazgatója, nagyon erős, sokat nevet, mindenhova el-

viszi, megmutat nekik mindent, és akármeddig tudja a levegőbe hajigálni őket. Erősebb apánál is, de nagyon tiszteli apát, mindketten harcoltak a háborúban, és bár nem találkoztak közben, ettől valahogy mégis nagyon jó barátságba kerültek, még ha a gyerekek előtt nem is mesélnek róla semmit.

A budapesti pályaudvar olyan hely, amitől sokáig fél, hirtelen különösen sok lesz az ember, köztük a részegek és hangosak, csonkák és betegek, koldusok. Még a normális emberek is megváltoznak, utazókká válnak, ettől eszükbe jut, mennyire idegenek a világban, és a világ mennyire idegen, soha meg nem ismerhető, nyugtalanul lézengenek, ezernyi emberi lény félelme kiárad, keveredve csobog és zúg, idegessé tesz mindenkit.

Hatalmas szerelvények érkeznek és indulnak, a füst és a fém szaga a pályaudvaron a legerősebb. Nagyon jó, mikor a vonat elindul, már felülni is jó volt rá, apával és anyával, ablakosfülkébe kuporodni. Mindig az ablak mellé ülhetett közvetlenül. Aztán sípolt és lőkött egyet, igazán komótosan lendületet vett, majd felhergelve magát egyre sebesebben ment velük a nyílegyenes síneken, akadálytalanul.

Olykor érthetetlenül udvariasan és néha egész hosszan várakozott a vonat egy szemközti, másik vonatra. A felnőttek ilyenkor türelemre tanították, de végül maguk is idegesek lettek, ha elhúzódott a várakozás, de ez ritkán történt. Ehetett a fülkében, a magukkal hozott ételt, képes újságot nézett, ha unta a tájat, amin áthaladtak, haragudott magára, hogy megunta idővel, de csakhamar ez történt, bármennyire harcolt ellene. Előbb a külvárosok, amit nem szeretett, a gyárak, amiket még kevésbé, hatalmas épületek, arra gondolt, pazarlás ilyen nagy, de ronda és szomorú épületeket építeni, ennyi erőfeszítéssel valami szépet is csinálhattak volna.

Az állomások mindig ugyanolyan, de azért a gyáraknál sokkal szebb, nagy vasutasházakkal várták, előttük muskátlikkal és egyéb virágokkal beültetett sok kőládával. Itt lakik a bakter családja. A bakter egyenruhás vasúti tiszt, az a munkája, hogy örökösen vár és búcsúzik, kerek, piros és zöld tárcsás végű bot-

tal integet, ami elbűvölte őket, és titokban a felnőtteket is. Ezt a vasutas pontosan tudta, büszkén terelgette a nagy szerelvényt. Mik rajongott az állomásfőnökökért és a hatalmas kutyáikért is.

Ha leszálltak, mert éppen várakozni kellett, lejöhetett apával, amíg apa cigarettázott, körbeugrálta a vasutast, mint egy szöcske. Kérte, hogy ő üzenhessen a tárcsával, ezt persze soha nem engedték meg neki, de nevettek, a kutyák pedig sosem ugatták meg, bátran a közelükbe ment, pedig tényleg hatalmasak voltak, óriási komondorok, fejük egyetlen mozdulatával fellökhették volna, az ő feje éppen befért volna a szájukba, mint az oroszlának a cirkuszban, de csak szagolgatták, és lihegve néztek rá.

Apa is szeretett leszállni. Ha nem éjjel mentek Dévára, hanem nappal utaztak át az egész országon, a nagy Alföldön, ami teljesen sík, nagyon régen egy tenger alja volt, elég az égre nézni, más érzés, mint máshol. Mik könnyen elképzelte a rengeteg és kilométer magas tengervizet fölöttük, mintha az alján mennének a vonattal, vagy ott állnának a kutyákkal, a felhők nagy halak is lehetnének.

Apa cigarettával kínálta az állomásfőnököt, csendesen elbeszélgettek, honnan jönnek, hova tartanak, láthatóan egyetértettek mindenben, egy vagy két másik kalapos úriember is odajött hozzájuk beszélgetni. Aztán búcsút intettek, visszaszálltak a vonatra, mint a tengerészek a hajóra, vagy Némó kapitány a tengeralattjáróra, és mentek tovább Déva felé.

Ilyenkor nagyon későn este értek oda. Ágival már aludtak, anya öccse várta őket az állomáson, és szekérrel kivitte őket az éjszakai országúton és földutakon az uradalom közepére, a tanyaára. Ebből semmire nem emlékeztek, már az ottani szokásos ágyukban ébredtek, újra sütött a nap, és anya friss aludtتهjet adott reggelire. A gazda, Miklós ilyenkor felkapta őket, és mint egy nagy emberi komondor, megharapdálta és nevetve dobta a levegőbe.

Jobban szerették, mikor éjjel utaztak, és délelőtt az állomáson várták őket, ilyenkor parasztruhás öregember jött ki értük a lovas kocsival, Miklós nem ért rá, nappal a gazdaságot kellett ír-

nyítania. A csomagokat felrakták, és ők is letelepedtek a kocsira, a kisváros szélén lévő házak után kiértek a rétek, dombok, erdők közt bújó és kanyargó földutakra, friss szagok és illatok közé. Az első napokban mindannyian sokat aludtak, a felnőttek is, mintha valami kábító fűszer lenne az itteni levegőbe keverve.

A lovas kocsi beért a tanyaház udvarára, várták őket, Ágnes néni mindig otthon volt, és az unokatestvérek, rokon gyerekek, fiatal legények és kamaszlányok, örültek nekik. Főleg a két gyereknek, rögtön el is ragadták őket, és ők rohantak felfedezőútjaikra, egészen a hazautazásig tartott, megszakítás nélkül, tele elképesztő és felkavaró, félelmetes szenzációkkal.

Ó én! Szoknyás gyerek még, fölemelt karral álltam az ég alatt, és teli volt a rét csillaggal és katicabogárral!

A szántóföld szélén áll szoknyácskájában, és szaladni kezd, a szántó inkább rétre hasonlít, fiatal, mélyzöld búza virul, közte sokféle vadvirág, de főleg pipacs, a mező nagy része foltokban piros.

Ugyanezt érzi majd, mikor utazásai során belép egy katedrálisba. Feltárul előtte a festett mennyezet, szobrokkal gazdagon faragott oszlopok fái, színes ólomüvegen sávokban átszűrődő fény lombozata. Hatalmas zenemű, aminek nincs vége, lehatároltsága az illúzió, hogy ez épület volna. Katedrálisba lépni és mezőn rohanni gyerekként ugyanaz a pillanat az életében. És még számos pillanat. Gondterhelten koncentrálni, tehetetlen a készítés ellen, akárhogy igyekszik ellazulni óceánérzésében, mégis igyekszik alaposan magába zárni, mint az üvegfüjók a levegőt a palackokba, amíg forró és izzó az üveg, és levegőtől és a mozdulataiktól lesz majd formája, amikor majd verset ír belőle.

Hogyan láthatja ezt a pillanatot mégis húsz évvel később, amikor az ember mindent elfelejt? Alig múlik egyesztendő, újanya először viszi el apánkkal Dévára, még pelenkázni kell, de már szoktatják rá, hogy a vizelet és ürítést, ahogy az ember az állatoktól nagyon is eltérően végzi, megtanulja, vonuljon külön,

szemérmesen, az erre való testrészeit mindenképpen takarja, ha nem sikerül, azt megsemmisítő szégyenként élje meg. De még csak félkész benne, még játék, apánk és Ilona nem állatként idomítják, sosem verik, sosem üvöltenek vele, ahogy azt az emberek többsége az állataikkal és a gyerekeikkel teszi, hagyomány szerint, mintegy a mezei munka velejárójaként.

Apa nem szereti a hagyományokat, Ilona kifejezetten gyűlöli őket, új társadalmat akar, a régi helyére, a régi minden rossz szabályának pusztulását, ezt hívják forradalomnak. Apa a forradalmat sem szereti, Ilona jobban szereti apát, Miket és Ágit, amíg apa él, nagyon ritkán emlegeti a forradalmat. Abban viszont nem láttak semmi rosszat, hogy szokás szerint szoknyában totyogjon a kisgyerek, ha szól, hamarabb tudják bilire tenni, vagy akár csak gyorsan felrántani a ruhácskát, a pisi és a kaki, ahogy hívják, csak a padlóra megy, vagy ami jobb, a földre, utcán és vonaton kell a pelenka, amúgy felmossák vagy földet szórnak rá, nevetnek a gyerekekkel, nem kiabálnak vele.

Akkor fordította le rólam egy isten a tekintetét, írja ezt is Mik húsz évvel később, lezárja a rövid verset. Igyekszik minden versét tragikus hangon befejezni, úgy gondolja, boldogtalannak és főleg elátkozottnak kell lennie. Pedig nem fordította le róla senki akkor a szemét, addig még sokáig nem, és akkor még a világról sem. Apánk lenge imákra tanította, ezt is írja máshol. Lenge imák, idegen, szép, dallamos nyelven szóltak, nem volt belőlük sok, apa a vallást sem szerette, templomba sem jártak, a szokások közül keveset tartottak. A rengeteg szokás közül, amit tartaniuk kellett volna, apa fáradtan vagy ingerülten legyintett a többségükre, a vidéki rokonok sokat még követtek, erre nem szólt semmit, igazodott a házigazdákhöz, a gyerekek játéknak fogták fel, élvezték. Ha volt isten, az az ősi nyelv egyik szavában volt, amit apa is szeretett, a chaim, ez azt jelenti, élet. Ez nézte a szaladó szoknyás kisfiút a mezőn, csodálkozott is, hogy szalad, két haláltól elszaladt, és mintha most kettőnk helyett is élne.

Hogy ő két ember, ezt mindig érezte, egyikből másikba bukdácsolt, esett át, legtöbbször észrevétlenül. Én is sokszor kétfélét

láttam belőle, talán engem akart pótolni, helyettem élte egyiket vagy másikat, de én nem tudom, melyiket, már egyikkel sem éreztem közelséget, hiszen földi viselkedés volt mindkettő. Volt a chaimé, ez az életimádó kisiú, aki szalad, meztelen talpával a meleg sárban, mindent kiles, mindent megbámul, megfog, megízlel, izgága, bátor és kacagós. Sokáig nem is volt másik ember Mikben, csak ez, aztán néhány évre rá felbukkant a komoly fiú, aki a játékait is rendbe rakja, képtelen kiszórni a köveket, csak sorba rakni, mielőtt bármibe fog, gondosan előkészül, bármi történik vele, súlyosan elmereng, és idővel már ez a súlyos elmerengés történik vele leginkább. Ami érdekli, abban megszállott, azt uralni akarja, nevetséges fanatizmusig éli bele magát, de az ilyen dolgai többnyire ártalmatlanok, ő maga mindig a chaim része marad. Egy apró bogarat, egy kunkorodó kis gyomot is képtelen volna elpusztítani.

Amikor húsz év múlva visszaemlékezik, annyit már tud a költészetéről is, ugyanúgy a nemiséget találja az alján, ugyanaz mozgatja, mint az élőlények széles világát. Ő éppen most lép a költészetbe, ahogy a kisgyerek a nemiségbe, amikor szaladni kezd a mezőn. Mert a félelem és szenzáció ez a nyarakon, amit a város jobban titkol, a tanya viszont egyáltalán nem leplez semennyire sem. A mező, az állatok, a rengeteg élő jelenlétében mindig ott a nemiség. Ez a virágok alakja és színe, amit a kamaszlányok szoknyában takartak, de előtte valamiért játékosan kitakartak. Mikor együtt fürödtek vele, vagy hagyták, hogy kilesse őket, sok újabb Julia, sokáig engedik neki, szép szőke kisiú, közelebb is jöhetett. Fürdőteknőjükbe ültették maguk mellé, maguk elé, hozzájuk érhetett, hajukat simogatta, hátukat, karjukat, arcukat tapogatta, de legjobban azt szerette, ha a mellükhöz vagy a combjukhoz, egészen a lábuk közé nyúlhatott. Senki sem látta, titok maradt, ő maga sem emlékezik sokáig rá, annak ellenére, hogy gyakran megtörtént, tanyán töltött nyarait állandó izgalomban tartotta. Mikor verseket kezd írni, azért érzi jónak magát benne, mert bár rossz verseket csinál, csapnivaló és ostoba verseket, hiszen minden húszéves ember értelme csapnivaló és ostoba, és ez az érte-

lem az akarattal ott toporzékol és óbégat, mégis, mégis a versek soraiban, maga is csodálkozott, ajtók, ablakok, rejtekutak, kapuk nyíltak olyan dolgokra, amiket elfelejtett már, amikről azt hihette, soha nem is tudott róluk. Kezét írás közben gyakran úgy húzta fel egy sor után, úgy húzta ki egy-egy sorból, hogy míg leírta, azzal belemártotta a másik világ idejébe, az állandó, mozdulatlan időbe, saját, régi idejébe, és az én állandó időmbe, kihalászva a felejtés őrléséből, töredezett állkapcsából, lassú emésztéséből mégis friss élményszilánkokat húzott ki, emelt fel. És aztán megtatta.

A kisfiú rögtön felfogta a világ két részre szakadt állapotát, és a két rész, nőstény és hím keserves, kétségbeesett, örült vágyát, tombolását hogy közel kerüljenek megint, a vele járó félelmet, fájdalmat. Születésére nem emlékezett, ahogy senki élő sem, de olyan élőlény volt, akinek a születésében a rettegés és borzalom kinyilvánította magát. Ez mégsem taszította, kíváncsiságát viszont határtalanná növelte, lelkében végzetes árat hordott, és minden éber pillanatában tudni akarta, miért fizetett ekkora árat.

Kilesi, amikor az anyadisznónak malacai születnek, véres, caf-rangos születéssel. Az újszülött malacokhoz nem szabad hozzányúlni, de nézheti a csatakos szalmán fájdalmas világrajövetelüket. Érti a hatalmas gazda ünnepélyes komolyságát, aggodalmát, aztán ahogy szoptatáshoz nyüzsögnek az apró malacok, az anyjuk emlőjének tengerében, a test lágy dombságában botladozva, a megkönnyebbült jókedvet maga körül, de azért többször álmodik vele, félve gondol rá, sokat jár a fejében.

Az élőlények összessége, a chaim szépsége többnyire lenyűgözte, és igazolta is számára saját magát, olyankor ez a kérdés-felelet-játék is eltűnt, csak belemerült, belefeledkezett. A két rész, nőstény és hím, az emberben ugyanúgy megvan, benne is. Bár szoknyáján nevettek, éppen, mert ő hím volt, nem zavarta. Erről nem tehetett, örömmel fogadta, szeretett hím lenni, a világban könnyebb is hímnek lenni, a nőstény magából hozza létre a többi élőlényt, ez jobban odaragasztja az anyaghoz, a földi létezéshez, ennek minden nyűgével, súlyával. Mik a lebbenést szerette, ilyen

súllyal aligha tudott volna lebbenni, talán eszébe sem jut. Bár a nő mindig jobban érdekelte, főleg a nő művészete, többet sejtett benne, mert képtelenségnek tartotta, a hímnek van ideje és súlytalansága komolyan szemlélődni, tehát semmit sem tenni, beszélni csak a teremtésről, anélkül, hogy részt venne benne. Ha nem szakad ki belőle, hogyan látná kívülről, hogy szabadíthatná ki a kezét, hogy az időtlenbe, a másik világba mártsa, és húzzon vissza ebbe a világba olyasmit, amit végül művészetnek hívnak.

Szoknyásan szaladni a mezőn, még idő nélkül, bámulni a két részre szakadt világ állandó rengését, viharszerű harsogását, bémult, örökké várakozó, ideges remegését, ezt a folyamatos kánikulát, hőséget, ami könyörgött a találkozás viharának, tépje végre szét. Így teltek első évei a mezőn, aztán az értelem, mint a pók, beszötte, mint a nádás, benötte, megfojtotta az örök időt, de ő aztán élete végéig ezt kereste továbbra is, utolsó éveiben tudata is ráébredt, hogy ezt keresi, végül így lehetett, hogy az emberek hihetetlen sokaságából ő vált az egyik olyanná, aki visszatalált, és elhozta a többinek a másik világ idejét. Hogy a többiek is megsejtsék, amit vele együtt mind elfelejtettek.

Ezért írt aztán mindig mezőről, virágról, nád közt a vízről, pásztorokról, verseiben a tájban csatangol, szoknyás gyereként szalad. Kimerészkedve a másik világból, halála-utánból, születése-előttből, meztelenül hordozva létezése eredeti örömét.

HORVÁTH LÁSZLÓ IMRE (1981. április 28., Budapest)
költő, író, tanár, szerkesztő, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója.

FÉLELMETES PRÓFÉCIÁK

„Ácsorgok Európa tágra nyílt ablakai alatt,
hatalmas huzat kél, hazafújja róla a holdfényt.”
(Farkas Árpád: *Idegenben*)

Laczkó Vass Róbert

Határátmosás

Farkas Árpád emlékére

*csontig sebesednek
a simogatások
porlad és hamvába
hanyatlik a csend*

*mozdulatlanságát
szinte hallani
jelenvalóságod
így lett hajdani
suvadások alá
süllyedő magány
hajszálgyökerekkel
átszótt ingovány*

*félelmetes próféciaák
vetődnek a falra
megbokrosodott szélirány
rángat jobbra-balra*

*körülötted néhány
gondolat lebeg
hasogatnak fájnak
mint az ütlegek
suhogásuk szárnyal
szinte hallani
jelenvalóságod
így lesz majdani*

*lassan hegesednek
a simogatások
porlad és hamvába
hanyatlik a csend*

LACZKÓ VASS RÓBERT (1976. július 24., Gyergyóremete) költő, színművész, előadóművész.

Lövétei Lázár László

Culturally...

Kínos rímek a publicista Farkas Árpádnak, odaáttra

„Culturally, there are different norms that each country and their leaders are expected to follow...”

(Joe Biden a CNN-en, 2021. február 16-án, kilenc nappal Farkas Árpád halála után)

*Amikor a
Világ ura
Azt mondja a
Szi-
En-
En-
En*

*(Mert a téma
Éppen Kína
S Ujgúria
No meg Tajvan*

*S jól tudja a
Világ ura
Hogy a füle
Mögött vaj van)*

*Azt mondja a
Világ ura
Hogy a norma
Nem egyforma*

*Főleg hogyha
„Kulturális”
Az a fene
Ette norma – – –*

*Nos ilyenkor
(Bárho! székel)
Felsőhajt a
Mai székel:*

*„Könnyű neked
Drága Árpád:
Tőled jobbra
Ott röhög a
Világ ura –
No nem Biden
Csak az Isten”*

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ (1972. február 2., Lövéte) József Attila-díjas költő, műfordító, szerkesztő, a Székelyföld folyóirat egykori főszerkesztője.

Polgár Kristóf

Csütörtök

*Az ördög lába alatt
nem ropog parketta,
ha utána iszol
egy pohárból, keserű az ital.*

*Középkorú nővel álmodtam.
Csütörtök a legjelentéktelenebb
nap a héten. Soha semmi nem
történt még csütörtökön. Vacsorára
is csak pezsgő lesz.*

*Pénteken napközben incselkedünk
egymással a csemegepultban.
Nem látszik a felvágottaktól,
mit csinálok a kötözöttel.*

*Műszak után visszamegyek
érte. Hazaviszem. Tegnapi
pezsgővel, kiszáradt bonbonnal
kínálok, nyárspolgári kicsinyességgel
fejtem le róla a hálós csomagolást.*

*Reggel megengedem, hogy
leszedje a kaparósról a mázat.
A gentleman esős időben is fürdik.
Ilyenkor arra gondolok,
családban a nők
túlélik a férfiakat.*

POLGÁR KRISTÓF (1997. július 9., Szolnok) költő,
színművész.

Magyary Ágnes

Ramocsavirág

(regényrészlet)

Ördög vagy nem ördög?

A szokatlan öltözetű férfi megállította az időt. Nem mintha túlzott jelentősége lett volna a *tempus* felfüggesztésének, mivel lényegében az már 1711-től nem nagyon araszolgotott előrefelé azon a vidéken, inkább az illető ruházatán csodálkoztak. Hiszen még sosem láttak senkit a legnagyobb nyári melegben cylinderben, napszemüvegben, biciklisnadrágban és frakkban, amely alá már nem vett fel semmit ez a furcsa idegen. Vidáman kunkorodott ki a frakk-kabát alól a mellszörzete, és nevetett rá az időtlenségbe rekedt tájra. Szó mi szó, kissé pimasz kivagyisággal. Amolyan bicskanyitogató módon. Érezték a bizsergést és az indíttatást, hogy helyreigazítsák az idegent a pökhendien előre kunkorodó öntudatával együtt.

A biciklisnadrágra a magyarázatot az adta, hogy az idegen férfi biciklin érkezett – mások is karikáztak azon a vidéken. A napszemüveg viselését a nyári napsütés indokolta. A cylinder is védett a melegben – a faluban is mindenki kalapot hordott. Igaz, azok szalmából voltak. A frakk-kabát és az ing hiányának nyitját nem találták, de nem firtatták az okát. Ők sem nagyon szívelték a kíváncsiskodókat. Ami a szokatlan kinézet mellett még nagyon furcsa volt: az idegent nem érdekelte a templom. Ilyet még nem pipáltak. Mindenki a templom és annak híres-neves freskói miatt érkezett a faluba, amelyet derék kálvinista őseik gondosan levakoltak még a XVI. században, de aztán a XX.-ban lekaparták a vastag réteget, ezután kezdtek ömleni az érdeklődők és a művészettörténészek a faluba, aminek az lett a vége: az évszázadokon keresztül épségben megőrzött egyik falfestmény nem élte túl a sok nézegetést, és végképp lepottyant a megsemmisülésbe.

De a cilinderes, biciklinadrágos idegent nem érdekelték sem a freskók, sem a művészettörténet. A kocsmába ült be. Azaz a kocsmá előtti napernyős asztalokhoz, és ivott. Eleinte nem szólalt meg, így aztán ők sem zavarták – a bicskázási szándék nem minősül alkalmatlankodásnak. Azon morfondíroztak magukban, miképpen lehetséges megállítani az időt. Jobban mondva: kinek van erre hatalma. Csak egyvalakinek. És ebben igaza volt az idegennek: azt az illetőt nem lehet a templomban megtalálni.

Az Ördögöt jól ismerték arrafelé. Azonban jobban kedvük szerint való volt, ha nem az ő falujukban sétáfkál. Ezért is figyelték gyanakodva a békésen illogató idegent, mert nem lehettek biztosak abban, hogy nem pont most jött el hozzájuk galibát okozni. Mert ez a sátánfajzat – azaz az Ördög – nagy mestere a dolgok feje tetejére állításának, a hétköznapok borzolásának, az idegek cibálásának. Ők meg nem álltak készen egyikre sem. Semmi szükség semmit sehova sem állítani – a templom is csak egyszer állt fejre, és az pont elég volt –, a hétköznapok 1711 óta egyformák, idegeik pedig az ötvenes évek óta nincsenek.

Az Ördöggel viszont egyszer még nagyon régen összeakadt a bajszuk (ami még jóval a holdvilági csatavesztés előtti időkre nyúlik vissza), amikor a labancok elől mentették a menthetőt, és minden értékesebb vagyontárgyat az Almási-barlangba hordták volna – ki a feleségét, ki a lovait –, az Ördög akkor is megviccelte őket, mert az Almás felé haladó megpakolt szekerek útját álló hitvány, semmilyen Homoród egyszer csak kiáradt. Hetek óta nem esett az eső, a patak úgy elapadt, hogy a békák az elköltözést fontolgatták, amikor a sátánfajzat – az ősellenségük – fogta magát, és beleköpött abba a nagyítóval is alig található pocsolóba. Erre az a mihaszna érfolyás úgy ömlött ki a mederből, mint filozofikus bölcsességek a Bricse-szes Bestiából, amikor lepuffantotta a papjukat az első világháborús obeliszkek mellett 1951. december 24-én. A pap darab faként dőlt el, fröcskölt a vér és az agyvelő mindenfelé. Még az Ördög is legurult meglepetésében a temetőoldalról, és megesküdt nekik a pokol összes kénköves fogatcsikorgató kínjára, hogy neki ehhez az égadta világon semmi köze. Hittek neki, mert ismerték jól a csínyeit. Ha ő főzött volna ki valamit a pap ellen, az valami ilyesmi lett volna:

temetés közben felpattanó koporsófedél kipattanó virgonc halottal, aki az őt sirató gyászoló gyülekezetre emeli butykosát; a vasárnapi úrvacsorás istentiszteletre váratlanul besétáló medve az Úr asztalára vértől csöpögő lépet dob, majd angolosan távozik.

Tehát a legrosszabb pillanatban áradt ki a Homoród, és öntötte el a határt, pedig előtte már a garast fogakhoz verő, alávaló almásiakkal is megegyeztek nagy nehezen, hogy némi aranypénzecske ellenében – hogy mennyiben is pontosan, ebből később parázs viták keletkeztek –, nagy kegyesen és keresztényi kötelességtől vezérelve megengedik nekik is, hogy a híres-neves barlangjukba rejtsek el vagyontárgyaikat és asszonyaikat. Az Ördög a Bági-hegy oldalában figyelte közeledésüket, és amikor a szekerek megtorpantak a hömpölygő víz előtt, harsány röhögésben tört ki, és úgy rázta a csínytevése felett érzett öröme, hogy a megművelt földeken keresztük gurult le – rozs, búza, árpa tört derékba. Boldogan szökött patás talpára az ősellenségük, miután egész éves munkájukat nyomorította meg boldogságos gurulásában, majd vidáman ugrált el a tájon elterpeszkedő vízben, azt ordibálva:

– Süthetitek az Almásotokat, balgák!

Természetesen nem jutottak el a barlangig, az értékeiket végül a saját erdejükben rejtették el, és azok a garasos, zsugori, istenverte almásiak nem akarták visszaadni az aranypénzecskejüket, mondván: ha az Ördög is benne van a dologban, az már nem számviteli, hanem teológiai kérdés, és ők ilyen kényes ügyekben nem foglalnának állást.

A napszemüveges, cilinderes, biciklinadrágos idegen szó nélkül szürcsölgette sörét a kocsmá előtti asztalnál. A falubeliek hol gyanakodva, hol kíváncsian méregették. Mindenki ráért, hiszen megállt az idő. Kedd este hétkor történt ez a beavatkozás – vagyis az idő felfüggesztése –, így aztán addig üldögélhettek az asztaloknál, ameddig csak tetszett, hiszen a kedd este hét már nem időpont volt, hanem állapot. De nem is ez volt a kérdés, hogy mennyire időszerű az idő, hanem inkább az: mit kezdjenek a hirtelen az ölükbe hulló lehetőséggel. Ők sosem arról voltak híresek, hogy az ilyesmivel jól bántak volna.

– Nincs érzékünk hozzá – mondogatták.

– Mihez? – kérdezték a templomot látogatók.

– Az időhöz – magyarázták az értetlenkedőknek –, az időhöz meg a történelemhez.

Az Ördög persze imádta a történelmet, teljesen odavolt érte, mert úgy vélte: neki más dolga sincs, mint a zavarosban halászni, és van-e zavarosabb a *tempus*nál és a *historián*ál. Sándor Zsiga viszont azt állította, rossz helyen keresgélnek a baj forrását, annak semmi köze sincs sem az idő múlásához, sem a régmúlt eseményeihez – tudta, miről beszél, mivel sokat látott ember volt –, itt egyedül egyvalaki felelős minden slamasztikáért, ha ezt a gaztevőt sikerül fülön csípni, jól megrugdosni, meszes gödörbe dobni, amikor onnan megpróbálna kimászni, furkósbottal jó erősen fejbe verni, csak azzal zökkenne vissza az önmagából kifordult világ a helyére. Addig csak áztatják magukat, és írhatnak megannyi levelet a megyei tanácsnak, hogy intézzék ügyes-bajos dolgaikat, vagy panaszkodhatnak a választások előtt falujukba látogató politikusoknak, hordhatják a szénát a mezőről, kapálhatják a gyomot a kertjükből, semmire sem fognak jutni. Szégyenkezve és kissé bosszankodva látták be, az öreg Sándor Zsiga bának igaza van, és mind az idő, mind a történelem őt igazolja.

Tehát ott ültek az idegent figyelgetve a kocsma előtti asztaloknál lecsupaszítva, mert amikor megszűnik az, ami az egész életünket kemény kézzel igazgatja, az ember kiszolgáltatottnak fogja érezni magát. Még ők maguk sem tudták, hogy kétségbe esni vagy örvendezni kell. A kétségbeesés arrafelé nem nagyon volt jellemző, helyette ott volt az akasztás, bár az öngyilkosság nagy szégyen, de még nem volt olyan, hogy emiatt bárkit ott hagytak volna a kötélén – legfeljebb csak egyszer. Az örömmel is óvatosan bántak, főleg idegenek jelenlétében, mert annyiszor tűnt úgy, hogy minden más lesz, de végül kiderült, csak az apokalipszis bömbölése harsogja be a vidéket és az életet.

A bökkenők aggasztóan sorjázta a kellemes sörözgetés horizontján, azonban kétségtelenül előnyei is voltak a cilindres idegen megjelenésének. A csorda nem érkezett be a faluba, következésképpen fejni sem kellett hazarohanni, vagy bezárni éjszakára az állatokat. A vacsora érvényét veszítette. Az alvás idejétmúltta lett. Viszont a kocsma végtelenített nyitvatartása bizsergető újdonságokkal kecsegtetett.

Az idegen – akiről még nem tudták eldönteni, hogy maga az Ördög, vagy sem – három nap múlva szólalt meg, azaz egészen pontosan kedd este hétkor.

– Hol lehet itt megszállni? – kérdezte a biciklinadrágos, minden átmenet nélkül.

Ők meg azt gondolták: Hóhó. A sátánfajzat ide akar költözni, miért nem megy inkább Csíkba. De lelkesen bólogatni kezdtek, hogy hogya, rengeteg üres ház áll a faluban. Félre is tolták azonnal a sörösüvegeket, és kurjongatva indultak el, kifele a Gergely utcán a hegyre, ahol jobbra fordulva a Nagykertet maguk mögött hagyva, mutatták:

– Itt senki sem lakik.

Az idegen elszántan meresztette a szemét, de semmit nem látott.

– Itt nincs semmiféle ház – mondta.

– Dehogy nincs – biztatták az emberek nagy vállveregetésekkel –, nézze csak meg jobban, ne legyen ilyen szűklátókörű. Itt lakott Vilma néni. Gránca Vilma néni – tették még hozzá akkurátusan, nehogy a cilinderes tévedésbe legyen a falu Vilma nénijeivel kapcsolatban.

Majd arról beszéltek, hogy az ő falujuk szerény, és nem állnak benne oly fényes, sokemeletes paloták, mint azon a helyen, amihez a cilinderes feltételezhetően hozzászokott.

– Mi itt egyszerű emberek vagyunk – mondták hamis pátosszal.

– De nincs itt semmiféle ház!

– Vegye le a szemüvegét – tanácsolták segítőkészen.

Készségesen eleget tett a felszólításnak. A helyet, ahová alkalmi ivócimborái vezették a biciklinadrágos idegent, rozszant kerítés határolta, amelyet csak a Szentlélek tartott egybe, és a kaput még a helyiek sem merték nyitogatni, mert félő volt: abban a minutumban omlana össze kártyavárként az egész romhalmaz. A kétes állapotú kerítés mögött térdig ért a gaz, ház azonban sehol. De nemhogy építmény nem állt ott, még nyoma sem volt annak, hogy valaha – bármikor, akár a sárkányok korában – bármiféle ember alkotta lakhely létezett volna.

– Aha – gondolta magában a furcsa idegen –, ez a híres székeley humor.

Ekkor stratégiát váltott – ezzel igazán felpaprikázva a falubelieket. Kifejtette, ez számára igencsak fényűző lakhely lenne, ő valami egyszerűbbre gondolt, neki az istálló is megfelel.

– Elvégre – tette hozzá most már ájtatos kedveskedéssel – Isten fia is pajtában jött e világra.

Leesett az álluk ilyen szemtelenség hallatán! Hogy a sátánfajzat, örökös bosszantójuk, ősellenségük ilyen arcátlanságokra vemedjen, hogy még az Úr nevét is szájára veszi, csak azért, hogy őket megtévessze – ekkor már biztosak voltak abban, hogy az Ördög karikázott be hozzájuk két keréken és fekete cilinderben.

– Nem gond – adták a nagyvonalút –, megvan az öreg istálló, ahol a tenyész bikákat tartották a régi rendszerben.

A terv a következő volt: jó arcot vágni, az idegent elvezetni a falu másik végén álló régi kollektív épületeihez, ott jól bezárni, majd elmenni Sándor Zsigához, hogy akkor rágyújthatják-e az Ördögre a kollektív régi épületét, véget vetve ennek az áldatlan állapotnak, amely évszázadok óta köztük és a sátánfajzat között áll fenn.

MAGYARY ÁGNES (1975. november 8., Kolozsvár) József Attila-díjas író, tanár.

Pál Dániel Levente

Randevú sirályokkal a halhússzínű parti sziklák mellett

*randevút beszélt meg a sirályokkal,
déli fél egyre, a sarkon túl,
a partra vetett, romlotthalhús-színű szikláknál*

*de nem tudott kikelni az ágyból,
örömét lelte a keményre vasalt, ropogós ágyneműben,
a halpiac sikátorok közé beszorult levegőjében,
ahogy szivárgott be a résnyire nyitott ablakon,
a frissensült-halhús színű lepedőn,
amit havi vérzésével
vagy az ideúton
szétgyalogolt, felsebzett lábával összepettyezett*

*a sirályok nem várták meg,
nem sirály attitűd*

*ő pedig soha többé nem ment vissza
ahhoz a tengeri sziklához*

*soha többé nem úszott éjszaka
idegen férfiakkal*

soha nem evett többé halat

és talán az ágyból sem szállt ki többé soha

PÁL DÁNIEL LEVENTE (1982. július 29., Budapest) költő, író, műfordító, a Fővárosi Nagycirkusz dramaturgja. 2017-ben és 2018-ban a két ország közötti irodalmi-kulturális kapcsolatok építéséért Medalha Comemorativa kitüntetést vehetett át Brazíliában, 2019-ben Tudor Arghezi költészeti díjat kapott Romániában, *Szent Boszorkány* című újcirkuszi darabjáért és rendezéséért előbb Staféta-díjat (2019), majd a XIII. Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál különdíját vehette át (2020).

Kürti László

Kacsa a nokedlit

Amikor hívlak, buszozol, ez a jobbik eset, mert egyébként tanítási órán vagy, és kinyomod a mobilt. De most a jobbik esetben vagyunk, amiben rejtélyesen fogalmazol, vagy nem fogalmazol, hanem én mondjam, mi történt velem az elmúlt délelőtt. Velem folyton az történik, hogy rejtbeszédeket fejtök, nyomokat kutatok, mint a vadászó indiánok, miközben idegenek dörgölőznek hozzád a zsúfolt buszon.

A szenvedélyeknek színük van, ezt tanultam, akár a kisvárosi helyi járatoknak. A rejtett ösvényeket, kerülőutakat ismerem, gondolataid menetét, ahogy megtévesztve mégiscsak te beszélsz az utasok dzsungelében arról, hogy mit főzöl nekem estére, mivel kedveskedsz majd, de mindketten tudjuk, hogy huszonöt éve nem vacsorázom... Szeretem a szavaidat, ahogy mondd, a hangsúlyokat és a nyomatékolt dupla „t”-ket, hogy *rántotta*, *bagett*. A *forró serpenyő*nél úgy érzem, hogy csínybe ért a beszélgetés, fölsejlik rejtett szexualitása a fürkésző, mindent összetapogató, buszon imbolygó közegben. Az utazók bármit el tudnak képzelni, valódi kalandorok... és úgy asszociálnak, ahogyan csak a költők képesek. A köretre külön figyelmem lesz – mondd, mert egészségesen kell, hogy táplálj, és tudod, hogy finnyás vagyok, nagy ínycenc. Nem nevetem el magam, mert akkor oda a varázslat, a kisleány szerepem, az anyai retorikád, részletes magyarázatod gasztronómiai hitelessége a hallgatózó, de feltétlenül nyálcsorgató közönséged előtt. Ha én hibáznék, te sem bírnád ki nevetés nélkül, szóval nem billentelek ki a fegyelmezett és látszólag katonás beszédből.

A viták súlytalanná lettek az elmúlt időkben, kiderült, hogy nem vagyunk azonosak a véleményeinkkel, hogy nem mi vagyunk a véleményünk, de illendőségből néha bemutatjuk őket egymásnak. Ha alkalmanként képen röhögjük egymást, már nem sértődnek meg ránk, sőt egymásra sem a vélemények, de

bármilyen is van, én szeretek a szoknyád alá nézni, miféle világnézetek motiválják a gyakorta túl harsány mondanivalót.

Döcög az életünk, hétköznapi tartanak életben, hazatartó helyi járatok, két megálló közti szóváltás, két vacsora helyetti lázas ölelkezés. Egyébként meg az indulatok forrongó lendületei vezetés közben, az egy levegővel kiprélhető anyázás, amikor délutánonként elém hajtanak a városból kifelé, mégis a hazavezető úton. Koptatom a hidraulikus rendszerem, fékpofák, munkahengerek, tárcsák egy tájékozatlan hülye miatt... Az elmúlt negyven évem megélt főnökei járnak az eszemben, tanárain, a regulák, gyerekkori és a máig cipelt megaláztatások. Akit megszegyenyítenek, az bosszút akar állni, de a gyógyír mégsem a valódi bosszúban, mondjuk a tettegességben, hanem az anyázásban, ventilálásban van, vagy a beteggé tett gyulladt szervek ernyedésében... lelki feltárás, fizikai csatornanyitások... ki érti ezt? Míg a dugóban ül az ember, esélye sincs a tisztánlátásra.

Újabban a maszkviselet, a kötelező másfél méter távolság, az örületbe vezető kézfertőtlenítések blokkolják az egész világot, mikor engem csak az illatod, fogdosásod, testnedveid immunizálnak ezekben a világjárványos hónapokban. Holnaptól visszaállunk online oktatásra, te az ebédlőből, én a dolgozószobámból látszom majd jól öltözöttnek, deréktól felfelé... egyébként alsógatyában magyarázom, hogy mi van Epikurosszal: test a fájdalomtól, lélek a zavaroktól legyen mentes! A görög kikapcsolta belőlem a szorongást, hetekig nem értettem, miért vagyok ennyire aluszékony, hullafáradt, akár egy ókori bölcs vagy kínai orvossal kezelt, akupunktúrárt beteg. Az Epikurosz-féle élvezetekig hónapokat kell még átaludnom, de az előre kifőzött vacsoráidat, tudhatod, ma is bekajálom, mint pekingi kacsa a nokedlit.

KÜRTI LÁSZLÓ (1976. november 29., Vásárosnamény) Bella István- és Ballasi Bálint-émlékkarddíjas, Térey János-ösztöndíjas költő, író, a Vörös Postakocsi és a Partium szerkesztője.

TÁJANATÓMIA

„Baljós köpenyébe burkol a sötét,
rejt a csalfa tündéralmokat.
Ha nem láthatnám Őt – retteghetnék
egyedül, de Ő itt van, csalogat.
Fülembe sugdos, hogy megérthessem,
a komor, rejtett okkult titkokat.
Hallgass! Merj és tudj! Csupán piszkozat
a világ! Kövess! Most repülhetsz velem!
Fényistenekként, ok és okozat,
szálldoshatunk át égen, éjjelen,
a tapasztalat és az értelem
együtt teremtek új valóságokat.

Elérheted, hogy tűnő életedben
melletted álljon, segítsen a szellem.”

(Vaszilij Bogdanov:
A költői verseny XIV.)

Simon Adri

Rekviem az erdőért

*Az erdőbe hány szemeteszsákkal kéne menni,
hogy a mocskot összegyűjteni elég legyen?
Sörös, Red Bull-os dobozok félig szétrohadtan
a turistaösvényre, a lehullott avarba szórva,
cigisdoboz és számlálhatatlan féle műanyag,
szájmaszk rügyező bokorra tűzve, borzalom!
Minden beszögellésben, óvó takarásban,
barlangokban papír zsebkendők szomorú hullái,
mintha erdőbe járna vizelni az emberiség,
hogy mást ne mondjak. Jobb lesz a bolygónak,
ha innen eltűnünk, egy tisztább létállapot.
A kegyes Manitu óvja a szemétszedőket!
A természet már a bomlástermékeinkbe fullad:
kezdte a boomer-nemzedék a tölgyerdőbe
kidobott mosógéppel, a leszuperált hűtővel,
ami a patakban ázott rozsdálló évtizedekig,
de a gumibroncsot is előszeretettel hányták ki
szüleink a természet lágy ölére, nem keveset.
Később – feledve, miként kárhoztattuk őket –
folytattuk másképp a nemes hagyományt:
a csomagolószerek közt a műanyag lett az isten,
és mi aztán tényleg mindent becsomagolunk,
egyesével cukrokat, ötgrammonként kávéport,
még a csomagolást is újra becsomagoljuk,
és buzgón a szelektív gyűjtésre hivatkozunk.*

*A pillepalackot az eső a közeli patakba mossa,
a patakból a fröccsöntött henger a folyóba kerül,
a tengerekben meg már tudjuk, mi várható:
nemcsak látványosan megnyomorodik a teknős
a kisteknős korában ráfeszült sörhordó gyűrűtől,*

*és éhen hal az albatroszfióka a lenyelt kupakoktól,
de a plastik mikrorészecskék ott vannak már
minden halban, folyami és tengeri lények testében,
amit melleleg kifogunk és megeszünk. Jó tudni:
hetente egy bankkártyányi műanyagot nyelünk,
nyeljük, mint az ostyát, a porfinom propilént
a fogyasztás tőzsdeszám-villanásoktól fényes,
szemvakító, kárhozatba vezető templomában.*

SIMON ADRI (1974. augusztus 22., Szeged) Bella István-díjas költő, irodalomkritikus, szerkesztő, az Irodalmi Jelen egykori munkatársa.

Szabó Réka Dorottya

nem én, test

*tapétaragasztóval rögzítem a test bőréhez maró, vetkőztető,
oldószeres kéked.*

*tiszta, novemberi éjszaka vagy a szárazföldi éghajlatban,
kellemes hőmérsékletű,
mint a pohár frissen töltött vizet örvényszerűen beszennyező
ecsetnyi vízfesték,
mint a délgörög, leánderszagú oxigénhiány és a földközi-tenger
harmonikus találkozása,
tiszta, mint az összes indokolatlan viharkék dühkitörés,
kifehéredett címkéjű kétezer-tizennyolcas kólásflakon a nemzeti
parkok erdejében,
mint az előrenéző utcalámpa fényének fokozatos kimúlása.*

felébred a testben józsef attila kétségbeesettsége, túlértékelt szeretet. allegóriakeresés.

billentyűzet feletti remegés, fázik, grépfrútrostos szemgolyók. vissza kellene jutni, a vörös gondolathalál lassan örökre kirágja helyem a testből.

a szélsőségek reneszánsza. súlyos kilengések ütik pofán kékséged.

benned ady endre, visszahúz párizs, neked a test lehorgonyzás, őszi csinszka.

tengerébe roskad a test, úszni tanítod, a víz felszínén hullámozó sirályürülék elvonja figyelmét.

az isten meghalt – a tapétaragasztó megkötött.

innen megállás nélkül a hegy tetejére, vagy vonatnak képzelni a testet.

SZABÓ RÉKA DOROTTYA (2002. augusztus 14., Szabadka) költő, az Irodalmi Jelen *A költészet trendi* című, középiskolások számára meghirdetett pályázatának megosztott első díjas alkotója.

Boda Edit

Éhség

*Keze alatt szétnyílik a füvek szára,
magmadarak pihetolla lobban.
Visszanéz egy aranyszemű béka.*

*Ösvényre lépett, de az ösvény elment.
Mécsvirág illata futja be a csöndet,
moccanással félve töri meg.
Szél buggyan a láthatár tükréből,*

*s a deltatorkolatnál robajló
égre ráfekszik a tenger.*

*Fénykenyeret eszik, aki éhes.
Sötétségben vet, és fényt arat.
Megszegett parancsolatokat
tesz a halál tányérjára.*

BODA EDIT (1975. február 27., Mocsolya) költő,
író, műfordító, amatőr képzőművész.

Hegyi Botos Attila

Éggyűrűk

1. Találka
Lk 18:8

*Ahogy kezdődött,
virrad egyre hegyre,
duzzad pozsga
csípett bibora,
akácok tündérgyepje
számolatlanul,
gyullad a tő, ég
kötött venyige
megindult cseppje,
ér korongja gerincre
hajszálpontos,
örök váratlanul –
levág a sorvégen
pattanó mandulákkal,*

*áll csattanó, kipirult arccal,
akár az ércék, még csipős,
leheletpárás reggel. Úgy
jövök, kedves, már csak
úgy.*

2. Mézelő

*Ma a tóba süllyesztetted
a tobzos lótuuszrizómát.
Enyhenedett annyit a víz. Közben
a halak, csepp vízi melisszák
kezedet körülzsongták,
mézajkú csuprot a méh.
A filagóriához félretett
bambuszszálat keresni
hajoltál – leltél egy újabb
tojással rakott fészket,
rebbenő vörösbegyét.
Idén zsúfoltig telt minden hajlat
fészkekkel. Járhatsz lábujjhegyen –
figyelemmel valahány költésre.
Mellkasod visszatartott,
csordultig telt májusillattól
duzzad: bíboréj akébiák,
gyöngyvirágok, citrusillat.
Menyegzői virágsátor.
Az az édes. Az az örökös,
torokszorító mennyfehér.*

3. Az éj ciszternái

*Nem szükséges
fedelét fölemelnem.
Sem alámerítenem vödröt,*

*látni – zuhogó napsugárban
mint gyűrűz a víz. Hallom
most – és valahány percen.
Hogy csapódik
újra s újra pára,
váltak, gyöngyöz
gömbölyűn a csöndbe.
Beszélget, vet kristálytisza
fénykört magában
ciszternányi ég.*

HEGYI BOTOS ATTILA (1970. április 8., Siklós)
költő, filozófus, zeneszerző, alkotóművész.

Keszthelyi György

Szamizdat

*Ha megengedettik, kérem alássan,
ebben a nyüzsgő officialításban,
merthogy az osztályteremben is
gyanakodva számlálnak reggelig,
alázattal, ezt a pár samizdatot
átadnám a titkosrendőrségnek,
nem, dehogy, nincs benne szarin,
marhakór sincs, ez a kincses város,
Gutenberg és Isten a megmondhatója,
de ha esetleg olvasták már a neten,
világos, mint a fegyverletétel,
hogyan is mondjam... békeharcra buzdít,
a kis fekete bajszos ki tudja, hol hál*

*az övével, máséval vagy önmagával,
fene bánja meg a lelkiismeret,
a bűnbánat lehet ilyen vagy a békegalamb,
tessenek megnézni, se nő, se férfi benne,
semmilyen lecsúszott aktus, konspiráció,
kis ország, kis nép ingyenc receptje, ugye
tudják, a stencilgép a légynek sem árt,
a rendőrség is csak azért, hogy a módja
megadassék, nehogy a fekete járgány
gyanút fogjon, aztán a kontyos lovak
elgaloppírozzák ezt a sárguló nyarat,
szóval értik, a Házsongárd nem éppen
köpőmaci, nem menza, ha már hajnalonta
megvesszük az ötlejes trolibuszjegyet,
ki-be, fel-le, fegyelmezetten, így hát
korai lenne pár vacak cetliért
kifeküdni és semmittevésben
várni a vonatot a déli pályaudvaron,
amely persze északra fekszik,
de hát a mi várunk és házunk Napóka,
jöttünk, ittunk, és túl keveset láttunk,
a győzelem pedig végképp a másé.*

2020. szeptember 28.

KESZTHELYI GYÖRGY (1955. augusztus 20., Kolozsvár) költő, író, képzőművész.

Pejin Lea

Családragény

*Apámnak a háta fáj, anyámnak a mellrák emléke,
a nővérem meg nem hallott, csak a jobbik fülére.
Így éltünk, mint hal a vízben, és csak ritkán, négyévente
jutott eszünkbe, hogy mi másfajta magyarok vagyunk,
ha vagyunk.*

*Legutóbb ebéd közben eszméltem rá, hogy meghalok.
Pedig nem is húst ettünk, csak palacsintát, túrósat.
Csak figyeltem a tésztán a csomós, fehér anyagot,
és arra gondoltam, én is, lehet, valami efféle leszek,
s ez még meg is nyugtatott, hisz akkor valami legalább...
Aztán rájöttem, mégiscsak, mint a túró, olyan vagyok,
ami anyagával együtt elsüllyed.
Elnyeli a mindenség, s ez neki én vagyok, nekem pedig a
föld lesz, vagy az ég, semmiképp sem a paradicsom.*

*S mi van, ha mint laktóz- vagy gluténérzékeny teste
a pizzát,
a föld engem is kilök magából...
Nem lenne-e attól szörnyűbb, ha valaki túlélne a halált?*

*Nemrég megint eszembe jutott, hogy mi másféle magyarok vagyunk,
és hogy így is fogunk meghalni,
szerbek, angolok, svédek között eltemetve,
hogy Smithek, Anderssonok és Kovačevićék
mellett annyira mindegy lesz,
laktózmentes túróval készült-e a palacsinta...*

PEJIN LEA (1996. november 13., Zenta) Irodalmi
Jelen-debütíjas költő, zenész.

Oláh András

barbárok

(Bogdán László emlékének)

*egyre fojtogatóbb a zaj
máglyák fénye világítja be
az éjszakát
ujjong a barbár tömeg
mely felfúrta a gerendába a díszletet
a kifestett arcú szellemet
a törzsek szellemét
de kordonok épülnek
és betonfalak a kibombázott
Golgota helyén
s tekintettel a megbomló ügymenetre
a feltámadás elmarad
hiába minden tiltakozás
újra csak jelent írunk
fájdalommenteset
persze akad aki szemrehányón
visszalapoz
és olyan is aki örömét leli
tévedéseinkben
névtelen halottak
várják a megerősítést
de telefoncsörrenés
feszíti a bartóki hangzavart
– elosonunk hát nesztelen
hogy csönddé altassuk az éjszakát*

OLÁH ANDRÁS (1959. január 21., Hajdúnánás) Bánkúti Miklós-díjas költő, író, szerkesztő, pedagógus.

Kopriva Nikolett

Elpattant villanykörte

*Idegen álmokban bolyongok, idegen testekben,
szecessziós épületek között, múzeumba illő, hosszú ruhákban,
hímzett táskákkal. A távolban operaének.
Kalapos árnyak hullámoznak a régi polgári lakások
ablakán. Valaki azt álmodja, nagykabátban sétálok a korzón,
sörtől ittas szivarozók ülnek a teraszokon.
Farkasok vonyítanak az áthúzott várostábla mögött.
Rágnak a fák törzsét, a csipkebokrot.
Fehérré kopott az ég. Lassan úgy elvékonyodik,
hogy lezuhannak az angyalok,
a tükrök szilánkjai ropognak talpunk alatt,
egykor ebben méregette magát az ördög.
Valaki azt álmodja, elbotlom az úton, szégyenkezem,
bámulnak a járókelők. Valaki azt álmodja, nem szeretem
a konyakot, és köhögök a piros Lucky Strike-től.
Amikor megszólal a toronyóra, mindenki más irányba indul,
hangyák egy sárga várostérképen, elszivárognak a múlt századi
homlokzatok között. Becsapódnak a kapuk.
Valaki azt álmodja, elrongyolódott fáim eldőlnének a macskaköves
úton, ahogy kiégett emberek egy nehéz nap után,
pedig biztosan tudom, megélik a következő telet.
Ott sétálok mellettük, én vagyok, és mégsem.
Mire hazaérek, farkasok lepik el a házat, széttépnek
függönyt és ruhát, festék pereg a falakról.
A villanykörte elpattan, kiömlik a fény.*

KOPRIVA NIKOLETT (1996. május 22., Munkács) Móricz Zsigmond-ösztöndíjas, Magyar Írószövetség-debütdíjas költő, esztéta, Irodalmi Jelenbütöndíjas alkotó.

Lukács Flóra

Fügekaktusz

*Fényt iszom, dísznapraforgó-szirmokat eszem.
Ki akarom mosni szememből
a gránátalmát szorító kezet,
a neonfényű nagyáruházat,
a nejlonzacskók medúzatestét.
A felhők szétszakadnak, újra összeállnak,
vörösbe fordulnak, mint a sebbe mártott vatta.
Keresem a fügekaktuszt, a fügekaktuszt,
hogy egyszer körbejárjam a fügekaktuszt.
Behunyt szemmel futok a szigeten
a kilógó gallyaknak, kitárt karoknak,
földtől elrugaszkodó lábaknak ütközöm,
elheverek a nedves fűvön.
Pionír lovak kapkodják fejüket
a szmoggal takart ég felé.*

LUKÁCS FLÓRA (1994. január 24., Miskolc) költő.

Murányi Sándor Olivér

Rapsic

Lukács vadőr azért nem posztol a Facebookon, mert szerinte a rapsicok úgyis fognak rá emlékezni. Ma reggel is rendőrök kávéznak nála. Egész éjjel nem aludtak, mert az autópálya nyomvo-

nalán, az erdőben keresték egy férfi fegyverét, amit eldugott, miután meglőtt vele egy szarvast. Most érkeztek. Hat román férfi, látszik, hogy fáradtak. Lukács felesége kávé és teát készít nekik. Kezet fogok mindegyikükkel, majd visszavonulok a vendégszobába, hogy lássák, nem az én területem, nem fontoskodom. Miután vadőri segítséggel megírják a jelentést, távoznak. Ekkor újra lejövök a nappaliba, hogy meghallgassam a történetet.

– Már többször találtunk eldobott vadbőrt a Kiság mentén. Ezeket most mind az illető nyakába varrják. Marosvásárhelyi a férfi, aki gondolt egyet, és valami saját készítésű puskával kiment a hozzám tartozó vadászterületre. Engedély nélkül húzta meg a ravaszt. Ez bűncselekmény. Az elejtett szarvast egy barátjával megnyúzták, aki quaddal próbálta lehozni a hegyről a húst, de a rendőrség már a nyomában volt. Mitică, a fiatal zсарu oldalról ráugrott a quadozóra, és a földre döntötte. Rövid harc után letartóztatták. Ezután kezdték el keresni a rapsicot. Még szerencsétlenebbül járt, mivel a felesége helyett a szeretőjénél találták meg a parajdi tömbházban. A jegyzőkönyvbe a pontos cím is bekerült... Nem értem az ilyen embert. Tudja, törvénytelen dolgot tesz, mégis... Nem tudom, mi hajtja. Semmiképp nem az éhség. Inkább a kalandvágy. Vagy a tiltott gyümölcs utáni sóvárgás. Kérem én, megérte, hogy a családja, a barátai előtt ilyen nagyon megszegyenüljön, s ami több, börtönbe kerüljön? A zsandárok kísérték a rendőröket, amikor azonosították. Ebből börtön lesz. Régen felakasztották azt, aki lopott. Ma mindent szabad? Nem győzöm megállítani az embereket, akik halat, vadat hoznak ki az erdőből. Szomorú, hogy egy-két vadászom is akad közöttük, de erről most inkább nem mondanék semmit. Az orvhorgászokról is vannak történeteim. A múltkor egy biológia-földrajz szakos tanárt kaptam el a patakparton, amint pisztrángot próbált fogni tilalom idején. Mondtam neki, ha tanult emberként ezt teszi, mit várjak el a többiektől? Egy csomót kínlódom, amíg összegyűl valahogy a támogatás, hogy a horgászcsoporttal pisztrángivadékokat vásároljunk. Most is ötvenezer ivadékokat vettünk. Naponta etetem őket, kipucolom a tavukat, de így is csak tízezer, ha marad,

mire patakba lehet telepíteni őket. Erre jönnek, és a tiltás ellenére kifogják. Effélét tett a szarvasrapsic is. A gidát futni hagyta, az anyját lelőtte. A vadász tudja: anyaállatra nem lövünk. Nem sajnálom az illetőt. Nem könyörtelen vagyok, nálam ez elvi kérdés. Ahogy a pék és a mozdonyvezető lelkiismeretesen kell végezze a munkáját, úgy a vadőr is. Remélem, most egy életre megjegyzi, hogy saját szakállára nem megy fegyverrel az erdőbe. Épp elég bajom van a favágókkal, akik fél évekre működésképtelenné tesz a vadszóróinkat, az utászokkal, akik zavarják az állatokat az autópálya nyomvonalának kijelölésével, a quadozókkal, a gombászokkal – lassan sűrűbb a forgalom az erdőn, mint városon. Ezt a rapsicot még nem ismerem személyesen, de meg fogom ismerni. Lesz pár keresetlen szavam hozzá. A rendőrök fogták meg, nem én, de hányat megfogtam jómagam. Úgy látszik, néhány kilónyi hús megérte neki a bírósági tárgyalást. Vagy nem gondolta át a következményeket. Az a baj, hogy nemcsak ő, hanem a családja is megsínyli a mostani helyzetet, pedig ők ártatlanok.

Ahogy beszél, a szemem a falra téved. Nézem a képeket. Lukács vadőr apja egy hiúzkölyök mellett áll. Nagypja egy erdélyi kopó mellett mosolyogva guggol. Dédnagypja lóháton. Az utóbbi két állatról eszembe jut, hogy Kányádi Sándor többször hangsúlyozta: az egész költészete ennek a két állatnak igyekszik emléket állítani. Mert emberiség már nem lesz kutya és ló nélkül. Alkalmazkodnak: a kutya ölebbé, a ló versenylóvá vált. Lukács apja, nagypja, dédnagypja mind vadőrök voltak. Vadőrdinasztia. Nem csoda, hogy Lukácsba már gyerekkorában beleivódott az állatok szeretete. – Miért nincs saját szarvasod és farkasod? – kérdem. – Mert az erdőben a helyük – feleli határozottan. – Szívesen hazahoznék onnan egy farkaskölyköt, hogy figyeljem a viselkedését, de az neki nem volna jó. A vadász az állat érdekeit is nézi. Akik Nyugat-Európában kiirtották a farkast, idejönnek nekünk pénzért prédikálni, hogyan védjük meg az állatokat. Ha az ember jó szándékkal szól bele a természet rendjébe, akkor is rosszat tesz. Abból még jó nem sült ki, amikor az ember beavatkozott az erdő életébe. Önmagával kéne törődnie. Mert nem az

a baj, hogy az ember állatként viselkedik. Bárcsak így volna. Az a baj, hogy az ember emberként viselkedik...

Ahogy ezt kimondja, kinyílik a bejárati ajtó. Hangosan szuszogva ront be rajta egyik vadásza, Zolika:

– A zsandárok és a rendőrök a főúton kísérik!

MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR (1974. október 13., Székelyudvarhely) Irodalmi Jelen-prózadíjas író, irodalomszervező.

Ráday Zsófia

Tájanatómia

Egy ablakban is csak

a tükrképemet keresem.

Ebből a tájból sincs más kiút.

A gyorsfagyasztott szántóföldek,

a kötelező bálák és jegenyék, az az

aránytalanul metaforikus őzcsalád vagy

ittthon telelő madárraj csak látványelem.

Várják, hogy én is a körvonalaim közé száradjak.

Itt-ott még most is látszanak az elsietett teremtés nyomai:

kisatírozott parasztházak, egy vázlatban maradt autópálya, firka-gyár.

Kondenzcsíkok radírozzák magukat, eltiintetik a perspektíva összes bűnjelét.

*Ahol keresztezik egymást, csillag van elrejtve: nappali fénynél láthatatlan
enyézpont.*

Elnyel minden tekintetet, és éjjelente összekacsint a végtelen üvegszemével.

Szilánkosra pislogja a léggört, hulljon valami évszaknak megfelelő

törmelék is: az állomáson, ahol leszállok, a hónap még felhőszaga

van, de valaki már megpróbálta belepisilni a monogramját.

*Ugyanaz a keret még szűkebb kívülről, beleszorulok
a háttérbe. Csendélet hangosbemondóval.
Megérzi rajtam saját félelmét a város,
elriasztja a nyakamba lihegő vonatot.
Pedig csak az árnyékunk közös –
még éppen belóg
a kerekek alá.*

RÁDAY ZSÓFIA (1990. július 2., Miskolc) költő.

Shrek Tímea

Ünnep

*Mikor hajnalban elfolyt a magzatvíz,
pánikba estem.
Nem a szüléstől félttem, inkább attól,
hogy felpúposodik a frissen rakott laminált padló,
s kezdhethjük újra az egészszet.
Kávét kértem és cigarettát.
Nem kell elindulni, miért is,
senki sem siet,
valahol azt olvastam, ettől kezdve
még órák vannak hátra.
Kár volt anyámra hallgatni.
A szülészet kopársága feldühített.
Sétáltam. Azt mondták, jót tesz,
elindít minden folyamatot.
Az addig mozgó gyermek megpihent.
Félttem, nem volt fájás.
Halvány az emlék arról, milyen volt a vajúdóban,*

*annyit tudok: ki lehetett bírni.
Amikor a mellkasomra tettek,
már úgy gondoltam, akár meg is halhatok,
és néhány másodpercig nem vettem levegőt.
Nem volt erőm hozzá.
Az érzéstelenítő hatása elmúlt, hogy
hány varratot hagytak bennem, nem számoltam,
pedig jobban fájt, mint a kitolás.
Az órára néztem: éjjeli tizenkettő huszonöt.
A hivatalos idő miatt egy nappal később
fogjuk ünnepelni a születésnapod.*

SHREK TÍMEA (1989. augusztus 13., Beregszász)
Irodalmi Jelen-debüt díjas költő, prózaíró, tanár.

Vári Csaba

Genézis

Vasadi Péternek

*Miután innen kivezettetünk,
kivezezlünk, kifűzetünk,
egyik túból át a másikba,
marad a tökéletes semmi,
akár a legelső, kusza fűzetünk,
a gyerekkori fények emléknymoi,
néhány tétova-biztos szikra,
a kezdetek üres, üveges ragyogása,
gyülekező, sötét pontokra várva,
toporogva a kíméletlen egyszerűségben,
mi, gyülekező, fényes pontokká válva,*

*mert minden sötétség kigyúl,
és ég, és lesz, és újra kijelenti
bennünk magát az Úr:
vagyok, véletek, világnak világa!
Arra egyetlenegy marad:
megnézni magunk,
mit vittünk, mit hoztunk és mit
hagytunk, de ha megkérdenénk, vajon már
megértenénk, hogy halni születünk,
és születni halunk!?*

VÁRI CSABA (1977, Székelykeresztúr) Látó-nívó-
díjas költő, irodalomkritikus.

Gáspár Ferenc

Veszélyes hely a Börzsöny

(rémmese)

Arra gondoltam, hogy az ember már csak a természetben bízhat. A híreket, az információkat már senkinek sem lehet elhinni, minden lehet, és mindennek az ellenkezője is. Meg a kettő egyszerre. Még a múlt is megváltozhat, a jelen és a jövő is. Közhely, hogy minden másképpen van. De vajon a természet mentes még tőlünk? A civilizációnktól? Mert ahogy mi, emberek a természet része vagyunk, úgy mi is hatunk a természetre. Egy kísérletet, gondoltam, megér. Arról nem beszélve, hogy...

De majd meglátjátok úgyis!

Furcsa volt, hogy szaladnak az emberek lefelé. Izzadtan, csatagosan rohantak le a hegyről, és ha megszólítottuk őket, csak ennyit tudtak kinyögni: – Szarvasok! Szarvasok!

Hát persze, hogy szarvasok, gondoltuk, de azért miért kell berezelní? Hiszen mi is azért jöttünk ide, szarvasbögést hallgatni, szarvasokat nézni. Megragadtam az egyik kipirult arcú lány karját, mert hiába próbáltam elébük állni, valami konkrétabb információt kivasalni belőlük, nem álltak meg, csak ijedt képpel száguldottak tovább.

Ennek a lánynak is olyan rémült volt a képe, s mikor elkaptam, eszelős tekintettel bámult rám, majd kitepte a karját a markomból, és se szó, se beszéd, elfutott. Ugrándozva szaladt, akár egy bakkecske, és aprókat sikoltott közben.

Aztán egyszerre csak kiürült a hegy, nem jöttek többen. Csönd lett, olyan szeptember végi, nyugalmas csönd.

Némán néztünk egymásra, aztán elneveltük magunkat.

Neked is az jutott az eszedbe, kérdeztem a barátomat.

Aha, bólintott.

Felfelé jövet, Kismaroson integetett a stoppos lány. Színes indiai ruhákat viselt, dob volt nála, és azt mondta, hogy Szokolyán lakik, csak odáig vigyük, az Ady Endre utcába. Közben felhívott a feleségem a kihangosítón, és azon neveltünk, hogy alig veszünk fel egy csajt, máris lebukunk, mert a lány hangosan beszélt és dobolt menet közben.

Az egész csak vicc volt, poén, és így azt sem vettük komolyan, amiket a lány mondott nekünk. Amúgy is bolondnak nézett ki, a dobolásával, és majdnem mindjárt kiszállt az autóból. Talán csak tíz perc volt az egész, de ezalatt olyan örülségeket énekelt, hogy a szarvasok békés állatok, de ha nem jutnak vízhez, akkor vérszívó szörnyeteg válik belőlük. Bárkire rátámadnak, még a közeli Szlovákiából áttévedő medvékre is, és kiszívják a vérüket az utolsó cseppig. A bőrüket lehántják, akár a citrom karéját, van is neki egy, ha akarjuk, szívesen megmutatja.

Mennünk kell, mondtuk, még alkonyat előtt szeretnénk sátrat verní, hogy hajnalban hallgathassuk a szarvasok bögését.

Ahogy gondoljátok, felelte ő, de aztán nehogy megbánjuk. Veszélyes hely a Börzsöny.

Persze, bólogattunk, vérszívó szarvasok vannak benne, meg farkasemberek és alacsonyan repülő zombi katicabogarak.

Csak gúnyolódjatok, morogta, majd meglátjuk, ki nevet a végén. És eltűnt a kapuja mögött.

Tényleg igyekeznünk kell, mondta Jancsi, a nap mindjárt elbújik a Pap-hegy mögött.

Királyréten parkoltunk le, és elindultunk a Szénpatak völgyében felfelé. A másik oldalt is szeretem, a Vasfazék-patak völgyét, és a kettő között a körtesort, de ezúttal nem arra mentünk. Még a hajdani SZOT-üdülő oldalán caplattunk, amikor szembetalákoztunk a lefelé menekülőkkel. Mert tényleg olyan volt, mintha menekültek volna.

És utána történt, hogy egymásra néztünk, és nevtünk.

Bolond volt az a lány, mondtam a barátomnak.

– És a sok rémült kiránduló? Ők is örültek? – kérdezte.

Megvontam a vállamat.

Vérvívó szarvas az olyan, mint a vérnyúl a *Gyalog galopp*ban. Vagy hogy a magyarok a Szíriuszról jöttek, vélekedtem.

Elértünk az elhagyott kőbányához. Ott vertünk sátrat, nem messze attól a kis tótól, ahol tavasszal ezerszám úszkálnak az ebihalak, az út meg tele van párosodó békákkal.

Míg lobogott a tűz, arról beszélgettünk, hogy jó ötlet volt az asszonyokat otthon hagyni, mert egyre hidegebb van, és ők fázósabbak minálunk.

Arról nem beszélve, vigyorgott a barátom, hogy egész este ezt a hülyeséget hallgathattuk volna a vérvívó szarvasokról.

Rémüldöztek volna, az tuti, erősítettem meg.

Ittunk még egy sört lefekvés előtt, aztán behúzódtunk a sátorba.

Álmomban túléltem a haláltábor. Már vége volt, kiszabadultunk többen is, mikor elkezdődött az álom, enni kaptunk, fehér főkötős és mosolygós lányoktól. Csodálkoztam, hogy oldalas van krumplival, emlékeztem, hogy azt tanultam hajdan, nem szabad

ilyenkor nehéz dolgokat enni. Ilyen hosszú éhezés után. De azért mindnyájan örültünk, és a vonatra vártunk, ami majd hazavisz. Hogy melyik haláltábor volt? Az, amelyet rövidített néven Gulágnak ismerünk, vagy a leghírhedtebb, a náci? Azt hiszem, az utóbbi lehetett, pedig azt nemigen lehetett túlélni. Mégis az volt, mert a nevét is kimondta valaki, én pedig még jobban csodálkoztam. *Oświęcim*, ezt skandálta az illető, sokszor egymás után, akár egy papagáj.

Hogy lehet, kérdeztem álmomban. Hogy lehet az, mikor én tanítottam ezt az iskolában. Tanítottam Auschwitzról. Tehát az már a régmúlt.

Talán rosszul tanítottál. Talán nem tudtad az igazat.

Vagy az idő nem lineárisan telik, feleltem.

Bolond ez, mutatott rám, abbahagyva a skandálást az ember egy másik társunkhoz szólva, aki Bruce Willisre hasonlított. Megbuggyant az agya odabent. És sajnálkozva néztek.

Csajkámat szorongatva gyorsan odébb siettem, hátha értőbb társakra találok. És akkor láttam meg őt. Fehér ruhában volt, akár azok a lányok, akik az ennivalót osztogatták. Dob volt nála, és énekelt, de az arca nem hasonlított a stoppos lányéra.

És akkor rohantak be a fekete ruhások. Játék volt, spielen, röhögtek, mars, vissza a barakkba! Azt hittétek, vége van? Nagy tévedés! És lökdösní kezdtek minket a gépfegyver tusával.

Kicsempézett terembe kerültünk. A fehér ruhás lányok megint itt voltak, de nem csak ők. Hatalmas, hátradönthető székekben nők vajúdtak, fejükön fodrászbúrákkal. És egy hang, talán a doboló lány hangja azt magyarázta, hogy a Földön már nem lehet élni. Nehezen tudtunk figyelni, megrázó volt a sokk. A fekete ruhások lassan kiszivárogtak a helyiségből, így bent csak a rengeteg jajgató kismama és a valószínűtlenül fehér ruhában sürgölődők... Férfiak sehol.

– Nem lehet élni a Földön! – harsogta a hang, ezúttal mélyebb basszus hangon, majd így folytatta: – Akkora az élő környezet elpusztítása, olyan mértékű a levegő és a vízszennyezés, hogy el kell mennünk a Jupiterre élni. De a Jupiteren csak a vérivó szar-

vasok tudnak életben maradni. Hogy ez sikerüljön, az itteni nők méhében genetikai változásokat hoztunk létre, de ti ezt a szűk, alsóbbrendű agyatokkal úgysem tudnátok felfogni. A lényeg, hogy a nők, akik szülnek, szinte azonnal meghalnak, felzabálják őket a kis, aranyos vérvívó szarvasborjúk. Mivel nagy a folyadékigényük, utána ti következtek, nyavalyás, semmirekellő foglyok! Jobb, ha beletörődtek, hogy a szarvassá változott emberiség oldalán hoztok áldozatot, belőletek épül majd a szebb jövő!

Nem akarok szebb jövő lenni, sügtam a mellettem álló rabtársamnak. Amaz csak remegett az ijedségtől, szája elfehéredett, szemei opálosodtak. Láttam, hogy nem lehet rá számítani.

Közben megszülettek az első kis szarvasok. Az egyik már kirágta magát a méhlepényből, és komótosan elkezdte nyalogatni az anyja vérét. A nő felsikített, majd elalélt a fájdalomtól. Nem nézhettem tovább. Kacsintottam a Bruce Willisre emlékeztető rabtársnak, és nekirohantunk az ajtónak. Odakint félrerúgtuk a géppisztolyos örököt, és csak szaladtunk és szaladtunk...

Mikor felébredtem, az első gondolatom a megkönnyebbülés volt. Hogy mindez nem igaz, csak én álmodom ilyen bődületes marhaságokat. Odakint már pirkadt, és bőgtek a szarvasok.

Jancsi is fent volt már, kerek szemekkel meredt rám.

Mi van, kérdeztem. Nézz csak ki, felelte.

Sok-sok szarvas állt körben, mereven bámulták, ahogy pislogunk kifelé a sátorból. Egészen közel álltak, és véres volt a szájuk.

Csak mikor már remegtünk a félelemtől, akkor kezdtek el röhögni, és egymás után dobálták le a jelmezt magukról. Mint kiderült: a szokolyai bélyeggyűjtők voltak, akik megviccelték a városi népeket. De a doboló lány nem volt közöttük.

GÁSPÁR FERENC (1957. április 26., Budapest) író, újságíró, a Coldwell Kiadó vezetője.

Tartalom

- 3 **Böszörményi Zoltán:** Mágikus húsz év
- 11 **Faludy György:** *Óda a magyar nyelvhez*
- 15 **CSAK AZ IGAZSÁG TEREMTHET HAZÁT**
- 17 **Mezey Katalin:** Olvasó; Ereje fogytán a gazda
- 19 **Sántha Attila:** Húsz év után
- 20 **Tompa Gábor:** Lábjegyzet visszapillantó tükörré
- 22 **Orbán János Dénes:** A kidobott könyvek könyvtára
- 29 **Lőrincz P. Gabriella:** Jericho rózsája
- 31 **Gál János:** Találkozás
- 32 **Nagy Zopán:** 30 éve...
- 36 **Papp Attila Zsolt:** A történelmi ember
- 37 **Jászberényi Sándor:** Tájkép harckocsikkal
- 42 **Vári Fábrián László:** Rimay János árnyéka
- 43 **Turczi István:** Az irodalom jelene
- 45 **Szentmártoni János:** Két alak a dombon
- 46 **Zsille Gábor:** Seregszemle
- 48 **Muszka Sándor:** Kívül az időn
- 48 **Rakovszky Zsuzsa:** Az idők jelei (regényrészlet)
- 54 **Fecske Csaba:** Élet a képben
- 56 **Szócs Petra:** Régészeti homokozó; A szavatosság
lejárta előtt
- 57 **Drávucz Zsolt:** Teremőr
- 58 **Payer Imre:** Húsz év és tovább
- 59 **Sütő Csaba András:** nyugati jelen
- 65 **Bollobás Enikő:** Emlékszem (részlet)
- 74 **Báthori Csaba:** Kész minden
- 76 **Eszteró István:** Áthallások
- 78 **Demeter Arnold:** Wass Albert fehér zsebkendője
- 79 **André Ferenc:** barázdák
- 81 **Balla Zsófia:** Kiáltvány

- 83 **ÁTGURULTAK A TEHERAUTÓK**
A FAGYOTT HOLTTESTEKEN
- 85 Ismeretlen középkori német szerző: Lovagok és óriások harca. Egy elbeszélő költeményből –
Márton László fordítása bevezetővel és utószóval
- 103 **W. H. Auden**: Római határőr-blues (2021);
Roman wall blues (1937) – **Nádasdy Ádám** fordításai
- 105 **František Listopad** (1921–2017) versei: Curriculum 1
(Když jsem byl partyzán); Curriculum 58 (Když jsem
spal posledně na seně) – **Vörös István** fordításai
- 106 **Peter Gehrlich** (1942, Drezda): Elnyomott társadalom
volt (Das war eine niedergedrückte Gesellschaft) –
Mandics György fordítása
- 108 **Mircea Cărtărescu**: Az ácsceruza (Creionul
de tâmplărie) – **Szonda Szabolcs** fordítása
- 119 **ÜVEGGOLYÓKKAL JÁTSZIK AZ ÉG**
- 121 **Kégl Ildikó**: A halálra fagyott mandulafához
- 122 **Noszlopi Botond**: Faludy György emlékének
- 124 **Hargitai Ildikó**: A madár
- 128 **Bálint Tamás**: Vichézmesterek egymás közt, ülve
- 129 **Arany Zsuzsanna**: Hazatérés
- 133 **Bánkői Dorottya**: Tökéletes szépség hibák
- 134 **Bonczidai Éva**: Kokasmandikó
- 138 **Becsy András**: A tarisznya
- 139 **Vesztergom Andrea**: Sorfűzerek Faludy György
emlékére
- 140 **Gere Nóra**: Holdszín hajadba kapaszkodtam
- 142 **Halmi Tamás**: Élhessünk virradásban
- 143 **Gerencsér Anna**: Ködfelhő és kék üveg
- 146 **Szedes H. Réka**: Csak a szabadságot vetted el
- 147 **Kovács Újszászy Péter**: A függönyön pávaszem
remeg
- 148 **Csobánka Zsuzsa Emese**: Az árva
- 151 **Csornij Dávid**: Vén bokrok csöndjében
- 152 **Czilli Aranka**: Vágy
- 152 **Bodor Emese Réka**: Vitorlás
- 154 **Papp Vera**: Kékvérűség
- 155 **Schlotter Míra**: Egy boldogtalanhoz
- 157 **Le Julianna Phuonglinh**: Monoton hangzavar

- 159 **Szőcs Géza: *Kérdések a XXVI. század költőihöz***
 161 MEGGYÚL A TENGERVÍZ A SIRÁLYBŐR CIPŐDBEN
 163 **Böszörményi Zoltán:** Második el nem küldött levél
 Szőcs Gézának
 165 **Farkas Wellmann Endre:** Mögöttes csendek
 168 **Varga Melinda:** Vadludak, Vadkacsák
 170 **Lázár Balázs:** Itt és ott
 171 **Sohár Pál:** Hópelyhek
 172 **Viola Szandra:** Hazatérés ősszel
 173 **Balázs Imre József:** Kilátótorony-körülírások
 175 **László Noémi:** Foszlós fehér kenyér
 177 **Hodossy Gyula:** Időutazás a szélnek eresztett bábuval
 179 **Jenei Gyula:** Indiánok, házmesterek
- 183 ITTHONRÓL MAJD HAZAMEGYÜNK
 185 **Bíró Tímea:** A kő születése
 187 **Marcus Gergely:** Zsombék
 188 **Lakatos-Fleisz Katalin:** Vannak vidékek
 189 **Pethő Lorand:** Nemo a Monostoron
 190 **Kántás Balázs:** Valószínűtlen város,
 192 **Horváth László Imre:** Sem emlék, sem varázslat
 (regényrészlet)
- 201 FÉLELMETES PRÓFÉCIÁK
 203 **Laczkó Vass Róbert:** Határátmosás
 204 **Lövétei Lázár László:** Culturally...
 206 **Polgár Kristóf:** Csütörtök
 207 **Magyar Ágnes:** Ramocsavirág (regényrészlet)
 212 **Pál Dániel Levente:** Randevú sirályokkal
 a halhússzínű parti sziklák mellett
 214 **Kürti László:** Kacsa a nokedlit
- 217 TÁJANATÓMIA
 219 **Simon Adri:** Rekviem az erdőért
 220 **Szabó Réka Dorottya:** nem én, test
 221 **Boda Edit:** Éhség
 222 **Hegyí Botos Attila:** Éggyűrűk
 224 **Keszthelyi György:** Szamizdat
 226 **Pejin Lea:** Családragény
 227 **Oláh András:** barbárok

- 228 **Kopriva Nikolett:** Elpattant villanykörte
229 **Lukács Flóra:** Fügekaktusz
229 **Murányi Sándor Olivér:** Rapsic
232 **Ráday Zsófia:** Tájéanatómia
233 **Shrek Tímea:** Ünnepek
234 **Vári Csaba:** Genézis
235 **Gáspár Ferenc:** Veszélyes hely a Börzsöny
(rémmese)

Irodalmi Jelen

Köszöntjük a 75 éves Kányádi Sándort

Vége felé

1.
már valahol a hetedik termen túl
nyitni csúszkán az ajtó
s le mindkettőre visszafoglalodsz
az egyre ritkábbabb előtérbe ahol
valami ottfelejtél

Budapest, 2003. szept. 23.

2.
egyre közelebb
hátom ésszememét
ne látj
ne látj

Kolozsvár, 2004. január 1.

3.
...
(a mese vége)

voltam én is legkisebbik királyi
völl nekem is felelőtlenségem
völl nekem is győzelmes
királykaszony feleségem

még most is élnék
ha meg nem haltam volna

holnap is legyen a vendégek
holnap is legyenek a vendégek

Budapest, 2004. február 25.

Interjúk a költővel a III. oldalon

HETVENKILENC ÉV UTÁN ÚJRA ÁLL ARADON A SZABADSÁG-SZOBOR

„Szemünk nem látta, lelkünk látta csak”

Vereoszállításunk a VIII. oldalon

Lásnak csak, mikor alakul ki a mögöttes beszéd?
Évtizedek szavakkal írtam egymás mellé,
már az órákban is szövegszerző voltam.
Miközben nagy vadakra vadászunk és elvegyül-
tünk a gőzölgő ember-dzsungel szűfjében, az óri-
ásos élethegycsatornáival gyorsabban lenye-
dik az utazó hűrgésszel beborított magunkat.

– Szólt – ordítottam biztató társamat, amikor
évtizedek magunkat a kezemlőltam.
– Szólt! – voltam néhány évszázaddal ké-
sőbb, amikor elkehalavado borzoni tanulmány-
matam rajtam, hogy az állathely jó része csupa
teremtény, oda kell utatni, szarunk, vágrunk,
ha gyorsan végzani akarunk ellenfeleinket.

Később aztán – még mindig legénykoromban –
feliszotte egy kiváncsi lány a lábam nyomát, hogy
tissen lepotort sárga mörhészbe burkolja, sülök-
menetileg odoja és beerre végre szövegszerző.
– Jól jönn az a szöveg íróim, ahogy elmond
ez a visszatértem...

A hátsó jelen legelőttem a szemem, meghagytam
vona szemem, de ahajont, hogy tanács voltam meg-
gát. Ké ké ideig, ebből a kurzussalával győz-
telt.

A változó időben apránként feloldók bennünk
a kultúránk tudományok és kibekesedik hasznok
is. Szóval utunk mostanságban is mindig és min-

TAR KÁROLY

Mögöttes beszéd

derék, akói akunkunk valami, vagy akli éhe-halva
magunknak kívánunk.
gy után szedtem és téptem magam is ma-
gamnak élvezetet. Vadvirágot, és aztán Deből
gyötlem magam alá, ok éppen csak egy köncéket
ellenőztek, huzdosztok, s végén pedig miköz-
nyomkodtak, és firkándóval bolondoztak ked-
vettem. De aztán családokkal együtt, az szó se
bajoztak, továbbított, mint az órák-kurkoló disz-
nőcsordák, akik az onuk után mennek.

Engem is így szereztek meg aztán mindenféle
szövegszerző, mert csak ott voltam a szóval sze-
ret, mi mindenit magam készletünk és egyelőttem
családban. A gyerekeket is többnyire magam csá-
náltam, de az így ászonyok ért minden esetben
ajlósan a maguk dicsőségére írták, mert be-
csületes férfemberhez líben soha sem tapadtam,
hogy az ilyen foglaltságok szövegből szereztem,
és nagy élvezettel végeztem, miközben az általam
való félreírások sokszor ezt a mennyiségű csak lehe-
tett igazadik, megelőlegező egy-egy kiadás szóhá-

tással, miközben én a csószra hágyva rókóztam,
szövegszerző, sültöttem, mint a régi jó osztrókban,
amikor a csongolyi szöveg az édes nyekelt sejté hű-
sonnált egy lánylővébe beleírtam.

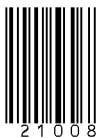
Osztrókósem csakélekedtem, amit napjaink
közös biológusa elődleges szövegszerzőknek
nevez. Olyan nagyzerző dolgokat, amelyben
egyszerre van jelen a legnépszerűbb és a
legújatosabb, a legelsőbb és a legújosa-
taslőbb, a költészet, a lefeszézet az írólatom és
a zene legelsőbb ihletője, amelyet minden fel-
sőbbrendű által is ritóvály gyakorol. Memória
völl annyak akáriszokosság. Csakm jálkása
sajtmalában, hogy a jót (az eukarionokust), nem
pedig az ért megköltő (a prokariotikus világot)
vállaltok. A csongolyi szövegszerzős ritóvály-
vezetett gyakorolatom, és bizony mondom, egyet-
len egyszerű sem merült föl bennem, hogy utóda-
mat valamely akcuvális mechanizmus se-
gítségével bicsoztam.

Folytatása a VI-VII. oldalakon

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

5194842970174811

21008

nka

Nemzeti Kulturális Alap